

K

11006

319960327

COBISS •

FRANC PIREC

oče
umne sadjereje na Kranjskem
in
apostolski misijonar
med Indijani v severni Ameriki.

Spisal

P. FLORENTIN HROVAT.

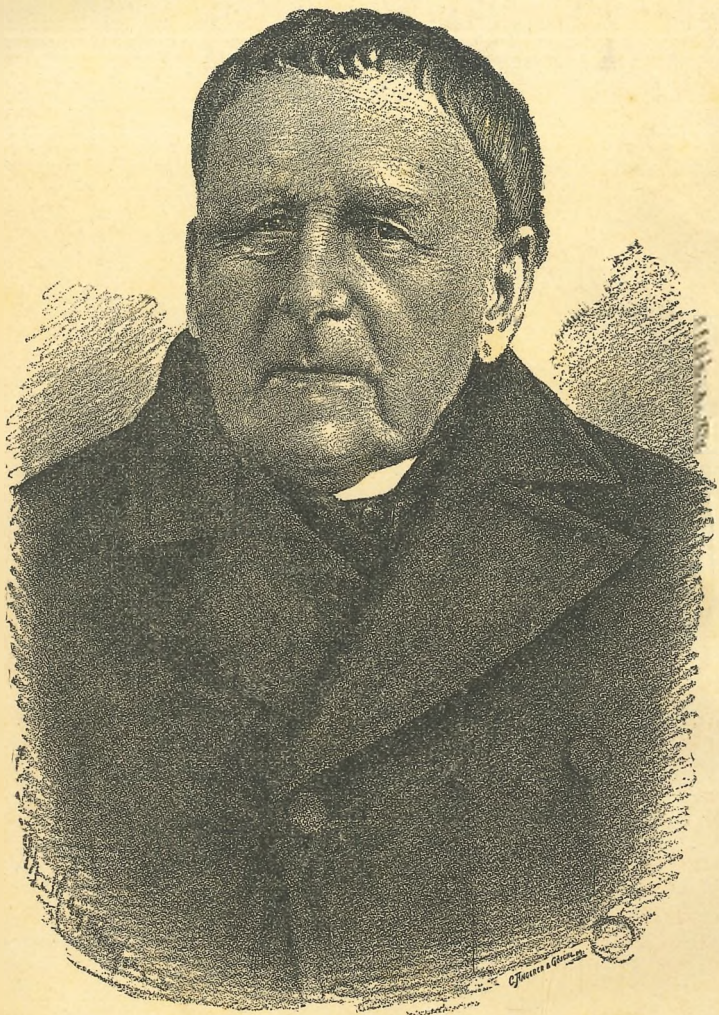
Izdala in založila
Družba sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem vis. čast. Krškega knezoškofijstva.

1887.

TISKARNA DRUŽBE SV. MOHORA V CELOVCU.

Franc Pirec.

Franc Pirec

oče umne sadjereje na Kranjskem

in

apostolski misijonar

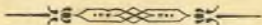
med Indijani v severni Ameriki.

Spisal

P. Florentin Hrovat.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

1887.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Z dovoljenjem visokočastitega Krškega knezoškofijstva.

11006

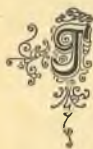

41 9 -04-1996

1377

Uvod.

„Hvalimo sloveče može. Veliko slovečega je storil Gospod nad njimi. Gospodovali so po deželah; bili so mogočni in z modrostjo prevedeni možje, ki so kot preroki čast prerokov razglaševali. Zapovedovali so ljudstvu in dajali z močjo svoje modrosti najsvetejše nauke. Pridobili so si čast svojega ljudstva in bili hvaljeni že v svojih dneh.“ (Sirah 44.)

e besede sv. pisma so mi prišle v spomin, ko sem pričel spisovati delovanje našega rojaka in misijonarja, rajnega gospoda očeta Franca Pirca. Veljajo o njem v popolni meri.

Menil sem sestaviti le kratek životopis. Povod temu so dale razne opombe po časopisih, češ, v Ameriki slavijo že stoletnico njegovega rojstva, rojaki pa niti životopisa nimajo.

Ko pa sem pričel nabirati gradiva, — kar pa mimogredé rečeno ni ravno lahka reč onemu, ki ne biva v velikem mestu, kjer so razne knjižnice, iz katerih si lahko izposodi knjig, — našel sem jako mikavnih poročil iz njegovega spretnega peresa v „poročilih Leopoldinske družbe“, v „Novicah“ in „Danici“. Blagi mož je opisoval od leta do leta sam svoje blagonosno delovanje misijonsko. Sevêda je čestokrat zamolčal to, kar bi mu donášalo pozemeljske hvale, da ne zgubi zaslужenja pred Bogom. Le Bogu samemu so znana vsa njegova dela. Tudi so njegova razna poročila tako podučljiva, da bi bilo škoda, ko bi ostala raztresena. Zategadel sem jih kolikor mogoče posnel od besede do besede ter spletel v jedno celoto. S tem pa je narastlo gradivo. Opisal pa sem tako z njegovimi lastnimi besedami njegovo delovanje; torej bralcu ne gre dvomiti o resnici. Vpletel sem tudi njegove pesmi, ker nam z njimi opisuje svoje delovanje ali pa znamenite črtice iz svojega misijonskega življenja.

Nemogoče se skoro zdi, da bi zamogel človek v tej dōbi svoje starosti, ko že misli na počitek in pokoj, lotiti se tako velikanskega in trudapolnega dela. Pač je Bog prečuden v svojih sklepih in naredbah! Starčka si izvoli, da razširja njegovo ime po razprostrtih gozdih in planjavah Indijanov, da prerodi malikovalske divjake v pohlevne ovčice Kristusove, ter jim prinese pravo omiko in srečo. Pač veljajo tudi o našem misijonarju besede, ktere je govoril Gospod o prvaku vseh misijonarjev, o sv. Pavlu: „Izvoljena posoda mi je, da nese moje ime med nejevernike in kralje.“

Pač smemo biti Slovenci ponosni, da imamo rojake, ktere slavi in časti stari in novi svet. Jeden izmed teh je tudi naš misijonar oče Franc Pirec. Da bi toliko bolj spoznali take blage može, ki so se odrekli vsem zločnostim življenja, da le služijo bližnjemu v zveličanje, v razširjenje sv. vere in prave olike, — to nameravam s tem spisom.

Dragi Slovenci, berite pazljivo delovanje misijonarja očeta Fr. Pirca! S tem se bodele prepričali, kolike vrednosti je sv. vera in neumrjoča duša. Gotovo bodele potem skrbeli, da ohranite ta najdražji zaklad tudi njim, ki pridejo za vami (svojim potomcem) in rešite svojo dušo.

Če le nekoliko dosežem s temi vrsticami ta namen, dovolj mi je poplačan ves trud.

V Novem Mestu, meseca aprila 1886.

P. F. Hrovat.

Prvo poglavje.

Pirčev rojstni kraj, mladost in delovanje na Kranjskem.

Ljuba kranjska mi dežela!
Rad spominjam se na te,
Ki si mi življenje dala,
Starše, ki vzredili me.

Jkako slove prva kitica pesmi, v kateri opisuje slavni indijanski misijonar, rajni g. Franc Pirec, v osmih jezikih (v slovenskem, nemškem, latinskem, laškem, francoskem, angleškem in dveh indijanskih) glavne črtice svojega zaslužnega življenja. Ko je bil prišel nazaj iz Amerike, jo je kot 88 letni starček še rad zapel o raznih priložnostih in v družčinah.

In zares! iz vsega njegovega delovanja veje pravi duh domoljubja. Če tudi preobložen z misijonskimi posli (deli), vendar ni pozabil svoje domovine in rojakov. To nam spričujejo razni njegovi spisi, ktere je pošiljal iz daljne Amerike, iz temnih zaraščenih gozdov indijanskih, da bi koristil tudi svoji domovini in ljubim svojim rojakom. Mož zasluži, da si ga Slovenija zapiše z zlatimi črkami v svojo zgodovino.

Kake pičle pol ure od prijaznega mesteca Kamenika se razprostira na lepi ravninici ob vznožju sivega Grintovca in Kameniških planin vas Godič. Tu je tekla zibelka našega slavnega rojaka. Omenjeno selo pripada za današnje dōbe k Mekinjski fari, ki je bila ustanovljena leta 1787., ko je bil zatrt nunski samostan v Mekinjah. Poprej pa je obsegala vsa ta sela Kameniška fara.

Naš France je zagledal luč sveta 20. dan meseca novembra leta 1785. Iz njegove otroške in mladeniške dōbe nam je znano pičlo malo. Ko naš France nekaj doraste, pričel je obiskovati šolo v Kameniku. Oskrbovali so jo frančiškani. Ta korak omenja v pesni tako-le:

Čas otročjega življenja,
Mlada leta prelete;
Želja v šolo se mi vnela,
Prav vesel sem bil gredē.

Izvršivši ljudsko šolo, stopi v latinske šole v Ljubljani. Za te dobe pa so bili zavoljo francoskih vojsk viharni časi za Kranjsko. Vendar pa se je ravno tedaj za razvoj materinega jezika storilo tudi veliko dobrega. Slovenščina, dosibdôb popolnoma zanemarjena po šolah, postala je učni predmet. Tako tudi francoski jezik.

Prvi naš pesnik, V. Vodnik, je vnemal srca učeče se mladine do materinščine. Ta ljubezen se je vnela tudi v srcu nadarjenega Franceta Pirca. Tudi francoski jezik, kterega se je bil naučil, mu je močno koristil v poznejših letih.

Zeló pridno se uči v latinskih in modrosloveskih šolah, in ko je dokončá, stopi vrli mladeneč v Ljubljansko duhovno semenišče. Leta 1813. ga posveči Ljubljanski škof Anton Kovačič v mašnika. Bil je v 28. letu svoje dobe.

Kot duhovni pomočnik je deloval v vinogradu Gospodovem na Kranjski Gori in pri Fužinah. Čez sedem let postane župnik v Pečah na Gorenjskem. Deset let je oskrboval to župnijo. Vnetemu župniku je bil na skrbi večni in časni blagor izročeni mu ovčie. Hotel je biti pravi pastir, ne najemnik.

Jako ga je srce bolelo, ko je videl, kako je naš kmet zanemarjen. Živo je čutil potrebo poduka kmetom v gospodarskih rečeh, in to v domačem jeziku, da si zboljšajo stan. Zlasti ga je peklo, da se zanemarija sadjereja, ki bi lahko donašala dokaj dobička. Bil je sam vsem najlepši zgled. Koder je služboval, zasadil je lepe sadne vrte.

Kot marljiv in delaven ud kranjske kmetijske družbe začne za te dôbe spisovati knjigo „Kranjski vrtnar“, ktero je na svitlo dala kranjska kmetijska družba leta 1830.

Iz Peč se preseli g. Fr. Pirec za župnika v Podbrezje. Tukaj je deloval kot župnik pet let. Zasadil je jako lep in vzgleden sadovnjak. Sad tega njegovega truda je vžival hvaležnega srca še le njegov naslednik. V Podbrezju je dodelal in dal na svitlo drugi del „Kranjskega vrtnarja“. Skoro gotovo je ta knjiga še dandanes najboljša, kar jih imamo Slovenci o tej stroki.

„Spoznati moramo,“ piše v predgovoru, „da smo v reji sadja še daleč zadi za drugimi deželami, in da ne prevdarimo dobička, ki bi ga nam vrglo obilno dobrega sadja. Vidi se sicer že marsikje žlahtno drevje, vendar leži še veliko zemlje prazne, ki bi lahko rodila žlahtno sadje, pomagala nam k živu in zboljšala dohodke. Naša gosposka, ki dobro vé, koliko prida prinese deželam, če se veliko in dobrega sadja zaredi, priporoča in zapoveduje drevesa saditi, cepiti jih in skrbeti,

da bi dobili veliko zlahtnega sadja. Vendar vse to ne bode nič zdalo, dokler vi, kmetijski gospodarji, ne bodete prav spoznali, kolikega dobička daje dobro sadje, in dokler nimate do vrto v pravega veselja

Le pomislite, koliko prida vam sadje obrodi. Vživajte surovega ali kuhanega, vselej vam veliko odrine. Če prihranite posušenega, varuje vas ob hudi letini lakote. Če ga v mesto prodaste, ali mošt iz njega stlačite, ali pa žganje iz njega skuhate, zaleglo vam bode veliko in povekšalo dohodke. Lepo, dobro sadje nas tedaj razveseljuje, pomaga nam k živežu, povekšuje nam premoženje in nas varuje ob hudi letini lakote. Prizadevajte si tedaj, kmetiški gospodarji, vse pripravne prostore z zlahtnim drevjem zasajati, ker od tega bodete vživali sami veliko dobička, in vaši otroci vam bodo hvaležni in še po smrti bodo radi za vas molili.“

Tako je vrli gospod pred blizu 60 leti opominjal Slovence, naj pridno sadé sadno drevje. Te besede imajo tudi dandanes še isto veljavo, ker gledé sadjereje po Slovenskem še ni tako, kakor bi moralo biti. Naj bi vsaj sedaj obrodile te besede stoteri sad.

Naj tú navedem tudi zlatih besed, ktere piše o žganju v ravno tej knjigi: „Škoda je, sadje v žganje kuhati in ta dar Božji tako rekoč obračati v strup, iz kterega izvira veliko hudega. Veliko gospodarjev se navadi pijančevanja, in vse gospodarstvo in pohišstvo gre v nič. Kdorkoli želi Slovencem dobro, moral bi gledati, da se uresniči beseda: „Žganju vojsko, žganju slovo!“

Kaj bi bil rajni gospod misijonar še le pisal o žganju, ko bi bil videl kvaro (škodo), ktero ta peklerska pijača dandanes napravlja po Slovenskem, ko telesno in duševno uničuje nekdanj čvrsti narod! Naj bi se pač uresničile besede: „Žganju vojsko, žganju slovo!“

Zadnje leto pred svojim odhodom v Ameriko je napisal kmetom v poduk še drugo knjižico. Naslov jej je: „Podučenje, kako je treba pokončevati škodljive gosenice.“

Ta knjižica ima pridnim sadjerejcem služiti v poduk, kako zamorejo sadna drevesa obvarovati najhujših sovražnikov — gosenic.

Iz teh kratkih črtic lahko spoznamo, da vrli gospod ni bil le iskren dušni pastir, ampak si je tudi prizadeval, da zboljša gospodarski stan svojim rojakom. Zavoljo tega si je pa prijazni in dobitljivi gospod pridobil tudi srca vseh, ki

so ga poznali. Njegovi faráni pa ga nikdar niso pozabili. Bil jim je še vedno v blagem spominu, ko ga že zdavnej več ni bilo med njimi. Zaslužil si je po svojem prizadevanju in podučevanju v prid kmetijstva častno ime: „očeta umne sadjereje“.

Drugo poglavje.

Pirec gre v Ameriko; njegova prva misijonska postaja v Lakroá (pri sv. Križu).

Goreči katoličani so leta 1829. ustanovili na Dunaju Leopoldinsko družbo. Namen jej je, da podpira misijonarje v severni Ameriki med Indijani, ki so bili do te dōbe skoro popolnoma zanemarjeni.

Že naslednje leto se poda iz Kranjskega slavno znani Friderik Baraga v Ameriko, oznanovat divjim Indijanom luč svete vere. Besede, s katerimi popisuje ta najslavnejši misijonar slovenski, koliko dobrega bi se dalo storiti med ubogimi Indijanci, ko bi ne bilo tako silnega pomanjkanja delavcev v vinogradu Gospodovem, vnemajo v srcu g. Fr. Pirca željo, iti v daljno Ameriko in širiti Božje kraljestvo med zapuščenimi Indijani, češ, v domovini je dovolj družih delavcev. Na to dobi še list od g. Baraga, ki ga vabi med Indijane, njemu v pomoč, in da si pridobi več zasluženja za nebesa. V tem spozna voljo Božjo, ki ga kliče med Indijane.

Ne zmeni se za svojo starost — bil je že v petdesetem letu svoje dōbe, — le večni in časni blagor bližnjega mu je pred očmi: darovati se hoče za izveličanje divjih Indijanov. Brzo se odpove župniji v Podbrezju in razproda svoje malenkosti. V 16. dan meseca junija 1835. leta se odpravi na pot proti Dunaju. Ondi se oglasi pri vodstvu Leopoldinske družbe, ki mu izroči nekaj podpore. Iz Dunaja odrine naravnost preko morja v Ameriko. Svoje potovanje, nevarnosti in vihar na morju opisuje sam v

Pesmi od svojega popotovanja:

Kdo bi bil mi to povedal,
Sam nikdár bi ne verjel,
Da Ameriko bom gledal,
V njej slovensko pesem pel?

Pa Gospod, ki srca víža,
In življenja tek mejí,
Ni me pustil bit' brez križa,
Mi na težko pot velí.

Nič me ni domá žalilo,
Res sem zadovoljen bil;
Dost' ljudi me je ljubilo,
Dosti dobrega sem vžil.

Bral duhovne sem novice
Iz dežel Amerike,
Božje oznanovat resnice
Vžigale so mi srcé.

Se duhovnega veselja
Kot misijonar vdeležit',
Bila sréna mi je želja
In nebesa zadobit'.

To je vžgalo dušo mojo,
In namenim se srčno
Zapustiti faro svojo
In od Kranjcev vzet slovó.

Oh, težko je b'lo ločenje
Od preljubih farmanov,
Srcu britko poslovljenje
Od zvestih prijatelov.

Za Bogá in za nebesa
Zapustiti stari svet,
Težek dar je to telesa,
Velik dar bo tam sprejet.

Res, apostolov poklica
Vreden jaz ne bom postal;
Vendar kliče me Resnica,
Tisti, ki je njih poslal.

V ptuje, daljne tje dežele,
Evangelj oznanovat,
Vlečejo me sréne želje,
Ajdom pot v nebo kazat.

Predno sem se z doma ločil,
Sem Bogu, ki varh je moj,
Ino angelju se zročil,
Da bi vse prav šlo z menoj.

Pot nevaren, dolgo ne mine
Čez dežele, čez morjé,
Čez gore in čez doline
Tjé, kjer solnce v zahod gré.

Pač sem bil prehodil kmalo
Pet kraljestev, čez sto mest;
Nič postajati se ni dalo,
Koj naprej me žene vest.

Lepe videl sem države,
Drage hiše in cerkvé,
Videl hribe in planjave,
Lepe vrte in poljé.

Vendar vsa le-ta lepota
In častitljivost svetá
Je nečimerna slepota,
Ne nasiti mi srcá.

Sem popotnik zemlje ptuje,
Tukaj kratek čas živim;
Duša v večni dom zdihuje,
Kamor skoraj prit' želim. —

Zdaj široko morje vgleдам,
Kak' valove tje podi;
Trepetam, v obraz obledam
In srcé mi koprni.

Vidim barko pripravljati,
Ki na morju bo naš dom,
In od zemlje odjadрати,
Ktere videl več ne bom.

Na francozovski pokrajini,
„Havre“ kraj je imenovan,
Žapustim ves svet dozdanji
Svet'ga Jakoba ta dan.

Barka z blagom naložena,
Sto devetdeset ljudi,
Komaj dobro je spuščena,
Hitro kakor tič letí.

Več oko ne vidi zemlje,
Le zastonj ozira se;
Nam pogled širjava jemlje,
Solnce le domače je.

Tukaj sem o človek pridi,
Ak' želiš spoznat Bogá,
Njega vsemogočnost vidi
V sred' nezmerneга morjá.

Loči zemlje razprostrene,
Ne prestopi svojih mej;
Barke z blagom naložene
Nosi noč in dan naprej.

Brez števil žival povodnih
V globočini preživí,
Rib daruje mnogorodnih
In človeka bogatí.

S svojim hlapom napolnuje
Vse oblake in meglé,
Dež da zemljo pokrepčuje,
Da ne vsahnejo vode.

Tukaj, Bog, nam oznanuješ,
Kako noder si Gospod,
Vse stvari ti preskrbuješ
S svojo milostjo povsod.

Kje pa se lepota najde,
Kakor solnca sred' morja?
Kedar med valove zajde,
V tavžent žarkih vse migljā!

Zadnji žarki zdaj igrajo,
Koj nastopi temna noč;
Gori zvezde blsскетajo,
Doli v morje migljajoč. —

Kakor dobro in potrebno
Je na svetu morje nam,
Tak' nevarno je posebno
Preživeti delj čas tam.

Kdor na morja gre širjavo,
Naj trpēt' pripravljen bo
Marsiktero tam težavo,
Kar mu pač ne bo ljubó.

Jed nesnažna je brez cene,
Vode skoraj piti ní;
Čudna postelj poleg stene,
Barka polna je ljudi.

Vendar to je še prestopno,
Da le hujšega ni več;
Da je morje le pokojno,
Barka plava urno preč.

Če pa močen veter pride,
Pripodi se hud vihar,
Strah in groza nas obide,
Da ne mislil bi nikdar.

Sam sem skusil, kar popišem
Od viharja morskega;
Vse premišljam in preiščem,
Ne dobim strašnejšega.

Kedar pridemo na barki
Še čez tavžent ur hodā,
Mirno svet'jo solnčni žarki
Trinajst dni do sred' morjā.

Kar se nam so prikazale
Ribe kakor truma svinj,
So iz vode poskak'vale,
Strah nam hodi na spomin.

Kmalu so se pridrvili
Morski somi proti nam,
So po morju se vozili,
Groza nam popotnikom.

Zdaj začnejo morske tice
Okrog barke nam frirat',
Milo gledajo nam v lice,
Hoč'jo kaj na znanje dat'.

Barkar nam pripoveduje,
Kaj pomeni vse le-to:
Hud vihar nam prerokuje,
Da si jasno je nebó.

Komaj solnce gre za morje
In zvečer se omračí,
Pride velik piš od borje,
Strašen veter pribuči.

Kmalu prigrmē valovi,
Vse šumeče je morjé;
Zdaj ga silijo vetrovi
Delat' hribe in goré.

Barka začne se gugāti,
Se metāti sem ter tje,
Na vse kraje se sukāti,
Vojskovat' z valovi se.

Petkrat tavžent centov teže
Ima barka, kakor grad;
Zdaj pa lahko vetru streže,
Kakor listje in suhljad.

Le jo veter privzdiguje,
Zdaj od konca, zdaj s stranjo,
Sēm zdaj tje jo premetuje,
Iz doline na goró.

Barkar hlapcem glasno vpije,
Jim hiti ukaževat,
Da morjé nas ne zakrije,
Z elementi se vojsk'vat.

Drugi v barki smo zaprti,
Trepetamo od sirahū,
V brezdnó morja že požrti
Se 'zročujemo Bogū.

Upanje nas zapuščalo
Preživeti strašno noč;
Da bi nam še solnce s'jalo,
Mislit' skor ni bilo moč.

Ko od strāha jeden moli,
Križe delati hiti,
Plašen drug strmi okoli,
Komaj vē, da še živi.

Bog pa vstavi vse viharje,
Divje vmiri on morjé,
Strašne smrti nas obvar'je,
Spet nam solnce gori gré.

Mi v spominu bo ostala
Vedno tista strašna noč;
Bodi Bogu čast in hvala,
Da je skazal nam pomoč! —

Ni nevarnejš'ga na sveti,
Kakor sred morja vihar;
Kdor pripravljen ni umreti,
Naj ne hodi nanj nikdar.

Marsikdo v morjã grob pade,
Vendar srečen duše stan,
Če ni umrl brez Božje gnade,
Bodi grob še tak strašan.

En fantič, bolán v slabosti,
Nam je bil na barki umrl;
Pa v nedolžni še mladosti
Je gorák v nebesa šel.

Blagoslovil po cerkveni
Šegi sem mrlíča zdaj,
Ga pokopal v grob vodeni,
Dušo 'zročil v sveti raj.

Starši britko so jokali,
V srce jim je b'lo težko,
Ko za njim so pogled'vali,
Pa ga videt' več ni b'lo.

Nisem tolažit' zamudil,
Da bo sin jim 'z morja dan,
Ker bo angelj ga obudil
Na poslednji sodnji dan.

Drugi v barki smo živeli,
Vendar čakali težko,
Vsi na suho smo želeli,
Da bi morja konec b'lo!

Že smo barkarja vprašali,
Koliko je pota še,
Radovedno pogled'vali,
Al' kak hrib že kaže se?

Že okoli barke plava
Mah in kaka vejica,
Rožice, zelena trava:
Nam vesela znamenja.

Silno smo se zveselili,
Ker smo vsi prepričani,
Da si bomo kmal' počili,
Že iz barke rešeni.

Ko smo v barki preživeli
Dva in štirideseti dan,
Priti na suho z'lo želeli,
Nam je hribec pokazán.

V jedni sapi smo pritekli
Ga pogledat, če je res;
Vsi veseli, vsi smo rekli:
Suha zemlja, res je, res.

Zdaj očedili, oprali
Hitro svoje smo reči,
Vse to svoje vkup pobrali:
In iz barke vsak hiti.

Meni začne srce tleči,
Ko zagledam novi svet,
V katerem v sreči al' nesreči
Mi živet' je in umret'.

Razveselil sem se kmalo,
Ko je barka v kraj prišla,
Se ljudij je prikazalo —
Cela truma jih je b'la.

Prinesó nam jesti, piti,
Nam prijazno govore;
V mesto nas želé spremiti,
Se prihoda veselé.

Mesto Nov-Jork imen'vano,
Imenitno in lepó,
Od vseh ljudstev obisk'vano,
Najti lepšega ne bo!

Ko prijatli so sprejeli
In pogostovali nas,
Kar na barki smo trpeli,
Je pozabljen hudi čas. —

Že od nekdanj imenitna
Je Amerika res b'la,
Prav bogata, rodovitna:
Tú živeti je lahka.

Pa posvetne vse dobrote
Lajšajo le života stan;
Duše so zamorcev s'rote,
Bog pri njih ni bil spoznan.

Bog naj v revi jih veliki
K sveti veri razsvetli,
Le katol'ski učeniki
So jim ljubi in zvesti.

Jaz jim hočem pomagati,
Jih učiti prav zvesto,
Če mi moč Bog zvoli dati,
Tud' moj trud zastoj ne bo

Drugi dan svoj'ga prihoda
Sem že tako srečen bil:
Dva otroka tega roda
S svetim krstom sem oblił.

Upam z Božjo pa besedo
Dosti ajdov omečit',
Z evangelja sveto védo
Za nebesa pridobit'.

Kjer kol' Božji duh me vodil,
Bom imel v spominu vas,
Prosil Boga, kjer bom hodil,
Za vas znanec vsaki čas.

Da, ker nekdanj smo b'li znani,
Skupaj pridemo enkrat,
Na desnico Božjo zbrani
Tam v dolini Jozafat.

Po vseh teh nevarnostih srečno dospe v 18. dan septembra v Detroá, glavno mesto Mišiganske pokrajine. Ondotni škof Réze ga preprijazno sprejme in odloči za pomočnika njegovemu rojaku Baragi.

O svojem delovanju poroča Leopoldinski družbi iz Lakroá v 1. dan maja 1836. leta med drugim tako-le:

„V 16. dan meseca junija sem ostavil svojo domovino Kranjsko. Po mnogih težavah in smrtnih nevarnostih sem srečno prišel v Detroá, glavno mesto Mišiganske dežele (18. dan septembra). Škof me je prav po očetovsko sprejel in podelil jako obširno duhovno oblast (jurisdikcijo). Ukazal mi je, naj grem preko Gorenjega jezera k svojemu rojaku Baragi, da delujem z Božjo pomočjo skupno s tem neutrudljivim misijonarjem v najgornejih pokrajinah škofije in spreobračam divjake. Zavoljo poznega letnega časa in bližajoče se zime niso več vozili po jezeru. Moral sem se torej vrniti nazaj v Mišigansko pokrajino, da ostanem na zimo v Lakroá, misijonski postaji Krivega drevesa. Tukaj opravljam že pet mesecev z velikim veseljem dušno pastirstvo.

Brzo sem se prepričal, da je resnica, kar se je poročalo o misijonih te škofije v Evropo.

Pravi biseri sv. cerkve so vsi misijonarji, ktere sem dosihdob osebno spoznal; zlasti g. Baraga, ktereга čislajo in spoštujejo celó protestantje in divjaki. Živé v revščini, kakor apostoli v prvih časih krščanstva; navdani so z nenasitljivo gorečnostjo za zveličanje svojega bližnjega. Neumorno se darujejo svojemu poklicu. Zató jih čisla narod tudi nad vse.

Misijonske cerkvice so lesene, pokrite z drevesnim lubjem. V njih je vse prav priprosto, pa snažno (čedno). Videti moreš v njih borne altarje, pa pobožne kristjane; lesene svečnike, pa zlatá vredne duhovnike. Nikjer po teh cerkvah ne zapaziš zunanje bliščobe in lišpa, pač pa prav jasno zrno krščanstva, duha kristjanov prvih časov, ki se kaže v obredih in pobožnosti vernikov.

V Lakroá, ki je 25 milj od Krivega drevesa in 30 od Mahinaka, ob obrežju velikega Mišiganskega jezera, našel sem okoli 200 katoličanov. Kmalu pa sem z Božjo pomočjo zeló pomnožil njih število s spreobrnjenjem divjakov in nezabogov. Še bolj pa je mislim pomnožiti, da postane prava misijonska postaja.

Vsi ti verni, ktere je krstil Žan, Baraga in Sendrl, živé večinoma še v krstni nedolžnosti. Ker redkokrat med letom vidijo misijonarja in so poduka zelo potrebni, razveselili so se jako, ko sem prišel k njim. Tudi so si prav pridno v svoj dušni prid obračali moje bivanje ondi.

Prvo adventno nedeljo sem jim blagoslovil novo cerkveno. Pridigoval sem jim francoski s pomočjo tolmača. Vsak dan sem jih spovedoval. Nenasitljiva je njih gorečnost poslušati Božjo besedo in prejemati sv. zakramente; nepopisljivo njih spoštovanje do sv. cerkve, vere in duhovnikov. Čestokrat občudujem njih ponižnost, čistost in ljubezen do bližnjega. Kažejo sploh velike zmožnosti za vse dobro in krščansko oliko. Večina mojih 32 učencev se je naučila brati v štirih mesecih iz molitvenika v indijanskem jeziku. Vsi se prav veselé službe Božje, tudi iz daljnih koč redno prihajajo v cerkev. Pogostokrat prinesó matere svoje otroke, da jih blagoslovim. Veselje je bivati med takimi kristjani; veselo je oznanovati besedo Božjo tako gorečim ovčicam. Kaže se pa tudi očividno Božji blagoslov in stoteren sad.

Veselja se mi uderó solze, ko skoro vsaki dan delim med sv. mašo pobožnim vernim nebeški kruh, ali ko med podukom jasno vidim na rudečih obrazih, kaj dela milost Božja v njih nedolžnih srcih; zlasti pa, ko s pogostim krščevanjem ob nedeljah pripeljem marsiktero zgubljeno ovčico v hlev Kristusov, in vidim, kako se širi Božje kraljestvo med gozdnimi prebivalci.

Jako je ganila moje srce pobožnost mojih ovčic na cvetno in velikonočno nedeljo. Oznanil sem jim blagoslov oljk in razložil pomen. Vsi so prišli k Božji službi z lepo dišečimi, ravno rastočimi in vedno zelenimi cedrovimi vejicami v roci, prepevaje cerkveno pesem „hosana sinu Davidovemu“. Mislil sem si, te vejice so pač najbolj primerna znamenja Bogu dopadljive srčne pobožnosti teh pobožnih ovčic Kristusovih.

Velikonočno nedeljo sem jim hotel blagosloviti, kakor je navada, meso, kruh in druga jedila, da bi imeli vesel dan po dolgem postu. Odgovorili pa so mi, da ne morejo izpolniti moje želje, ker nimajo ni mesa, ni kruha. Le nekoliko podzemljic (krompirja) in turšice, ktero celo ali pa na pol stolčeno surovo jedó, in nekaj rib imajo še. „Želimo pa,“ rekli so, prejeti pravo velikonočno Jagnje in se toliko bolj veseliti te dušne hrane.“ In res! velikonočno nedeljo so pristopili skoro vsi med mojo mašo k mizi Gospo-

dovi v svoji priprosti vsakdanji obleki — lepo opranih kocih, in so z menoj vred prejeli živo velikonočno Jagnje. Vrli mladenci pa so med sv. opravilom peli velikonočno pesem. Jednako pobožnost so imeli velikonočni pondeljek oni, ki prednji dan niso prišli na vrsto k spovedi.

Tako živim pri teh dobrih rudečeokožcih neizmerno zadovoljen; dà, pogostokrat vžijem jeden dan več dušnega veselja in tolažbe, nego vseh 20 let svojega pastirjevanja v domovini.

Zategadel vsaki dan hvalim Božjo previdnost in se zahvaljujem ljubemu Bogu, da me je pripeljal s svojim očetovskim varstvom v ta daljni svet. Tú vidim duha kristjanov prvih časov krščanstva v svojo lastno in drugih spodbudo ter zamorem storiti veliko dobrega v zveličanje bližnjega in lastno zasluženje.

Pri svojih težavnih misijonih sem preobložen z delom, vendar pa vedno popolnoma zdrav in zadovoljen pri tej razcvetujoči se krščanski občini. Lahko jo stavim v živ zgled svojim rojakom in drugim kristjanom v Evropi.

Pač bodo sodnji dan osramotili ti gozdni prebivalci, iz teme malikovalstva še le komaj poklicani k blažilnemu krščanstvu, marsiktere kristjane, ki so siti Božjih nauk in zveličavnih pripomočkov. Zato puščajo v nemar čeznatorne pripomočke sv. vere in hrepené le po tem, kar počutkom ugaja. Dneve pa, ki nas spominjajo največjih skrivnostij sv. vere, onečasté z napuhom, požrešnostjo in pijančevanjem, pogostokrat tudi s pregrešnim razveseljevanjem in nečistostjo.“

Koncem leta 1836. se je število vernih s spreobrnjenjem divjakov pomnožilo toliko, da je postal **L a k r o á** samostojna misijonska postaja. Dušno pastirstvo izroči škof g. **P i r c u**, ob enem pa tudi misijonsko postajo v **Š m a r i j i** (Saut st. Marija).

Zadela je Indijane po tej okolici tega leta velika nezgoda (nesreča). Hud mraz je pokončal že meseca avgusta poljske pridelke — zlasti turšico, ki je glavni živež divjakom. Ubogi Indijani so se večinoma razkropili po temnih gozdih, da se preživé ob divjačini. Ker se je čeda razkropila, preseli se goreči oznanovalec Božje besede 120 milj dalje proti severu — v **Š m a r i j o**.

Svojim nekdanjim faranom v Podbrezju je poslal v spomin to-le

Pesem od nove fare sv. Križa:

Kedar po previdnost' Božji
Sem slovo od Kranjcev vzel,
Prot' Ameriki nastopil
Dolgo pot sem prav vesel.

Sem prehodil vse pokrajne,
Pet kraljestev in morjé;
Sem prehodil tolikanje
Tud' v Ameriki zemljé.

Po nevarnih potih, dolgih
Čez tri tavežent ur hodā,
V mesecih dveh in dneš petnajstih
Sem prešel skor pol svetā.

Božja roka me pripelje
V zgornje kraje Indije;
Ko na Kranjskem poldne bije,
Tukaj že čez polnoč je.

Kmalu zvejo Indijani,
Da je prišel mis'jonar:
Tú duhovni so spoznani
Ko najljubši Božji dar.

Zdaj mi pride brž naproti
Poglar en dan hodā,
Me kleče za žegen prosi
In mi koj roko podā.

Prosi, naj v njih kraj bi prišel,
Ki se kliče Lakroā,
Kjer že nekaj jih je krstil
Brumni gospod Baraga.

Kakor hitro sem dovolil
Njega prošnjo dopolnit',
Pet konjikov je pripravil,
Mene do tam tje spremit'.

Vzdignemo se brez odločka,
Konji naglo preletē
Čeli dan in brez počitka
Gozde, prode in vodē.

Verni so pa b'li sprejeli
S preveliko me častjō,
V cerkev so me b'li spremili
In veselo zapojō.

Potlej so me b'li peljali
V jedno lepo izbico,
V hišo poglarvarja djali,
Kjer imam postrežbo vso.

Lepo cerkev sem že našel
K časti Jezusa na križi;
In vse drugo sem poravnal,
Kar je treba v Božji hiši.

Našel tukaj sem kristjanov
Krščenih čez dve sto duš,
Našel dosti še paganov,
K' jim ni znana vere luč.

Pridigujem, spovedujem
Po francoski s tolmačam *),
Z gnado Božjo pa se trudim,
Da ind'jansko znal bi sam.

V cerkvi imamo vsak dan praznik,
K maši, prid'gi pridejo:
K srcu grē jim Božji nauk,
Radi me poslušajo.

Silno radi v cerkev hodijo,
Maše nikdar ne mudē,
In besedo Božjo ljubijo,
Č'lo brez varha dom pustē.

Matere č'lo prinesejo
Otročiče v zibelkah,
Da le prid'ge ne zamudijo,
Otročiči pa žegna ne.

Takim dušam je veselje
Evangelj oznanovat',
Njim nasitit' svete želje,
Ko se vidi obilni sad.

Vsi se kakor bratje ljubijo,
Vsi so jednega duhá;
Brumno živijo in molijo,
Vedno hvalijo Boga.

Ni ga tukaj nevošljivca,
Tudi ne krivičnega;
Ni ga slišat' opravljivca,
Vpitja ne ponočnega.

Vse ovčice so mi znane,
Tukaj sem prav kot domā,
Srca vseh so meni vdane,
Vsak za očo me imā.

Tukaj le sem pri zamorcih
Zadovoljen in vesel,
Ne kesāl se še po Kranjcih,
Da od vas sem slovo vzal. —

Vendar kedar mi pa pride
Letni čas inoj'ga godū,
Neka žalost me obide,
Je pri srcu mi bridko.

Se pač spomnim na prijatle,
Ki so v god me obisk'vali,
Ohranit vezil navade,
Po duhovsko smo kranljali.

*) S pomočjo človeka, ki njegovo besedo v indijanski jezik pre-
stavlja; tolmač je prestavljavec.

Ravno mislil sem pri sebi,
Bode li z vezilom kaj?
Ga ne bom nikdar pozabil,
Bog še več mi tacih daj!

Ker tri ajde sem bil krstil
Na ta svoj veseli dan,
Na kosilo jih povabil,
Poglavarja tudi zrav'n.

Zdaj se mi začne veselje,
Ki ga uživam zmiraj bolj;
Spolnene so moje želje,
Zavolj kar sem sem prišel.

Le za to sem dom zapustil
In prišel sem v le-ta kraj,
Da bi duš Bogu pridobil,
Jih pripeljal v sveti raj.

Prav veselo je pretekel
Srečni dan moj'ga godú,
Ker sem goste bil nasitil,
Duše bolj kakor teló. —

Prišlo je še drugih ajdov
Kmalu polno hišico;
Ž njimi tudi je pribencal
Reven starček s palčico.

Vsi so meni v roko segli,
Kakor tukaj šega je,
Po ind'jansko so se vsedli
Tje po tléh okol mené.

Prosijo, da bi jih podučil,
Vero radi da sprejmó;
Jaz pa sem jim krst obljubil,
Kedar znan vês nauk jim bo.

Srčno jih začnem učiti
Svete vere nauk zlati,
Jezusa jim oznaniti,
Pot k nebesom jim kazati.

Srce se mi je topilo
Od veselja vel'kega,
Ker v obrazih je žarilo
Delo svetega Duhá.

Naglo poldne je minulo,
B'li smo skupaj v trdo noč,
Vsem se je prav dobro zdelo,
K' so spoznali vere luč. —

Zdaj pa naglo je pritekel
Bil en človek na vso moč,
Prosi, naj pomoč bi nesel
K bolni, umrla bo to noč.

V ostrem vetru, hudem mrazu
Milj dve jaz preletim,
V temnem gozdu, sneg v obrazu,
Duše da ne zamudim.

Kedar pa pred vrata pridem,
Srce mene zaboli,
Notre že jokati slišim,
Pravijo, da več živa ni!

Žena pa ni bila mrtva,
V 'medlevici le leži,
Dam jelenovca jej duhat',
Naglo zopet se zbudí.

Prav lepo je zdaj prejela
Svete zakramente b'la,
Srčno je Boga hvalila,
Ker jej gnado, zdravje dá. —

Drugi pot me obiskala
Stara neka revica,
Me za nauk, krst prosila,
Ni poznala še Boga.

Kedar se je naučila,
Kar kristjanu vedet' gre,
Je pa sveti krst prejela
Vel'ki praznik svet'ga dné.

Pred altarjem solze toči,
Kakor nekdej Simeon,
Ker dočaka vere luči,
Vidi Jezusovi tron.

Prav hvaležna in vesela
Milost Božjo zdaj časti,
Da je gnado zadobila
Še na pragu večnosti.

Tako Bog za ajde dela
Po meni nevrednem tú,
In s trpljenjem mi pripravlja
Tolažila delavcu.

To, prijatli, vam popišem,
Še več druž'ga zamolčim,
Da časti pri vas ne iščem,
Zasluženja ne zgubim.

Vsak naj le Gospoda hvali,
Milost Božjo naj časti,
Ker posode slabe zvoli,
Da reči velike st'ri.

Vsi pa prav lepo živimo
In služimo prav Bogú;
Vsi med sabo se ljubimo
Da zaslužimo nebó.

Da po meri zasluženja
Vsak se trudi bit' svetnik:
Krono večnega življenja
Dal pravični bo Sodnik.

Tretje poglavje.

Pirčevo misijonsko delovanje v Šmariji (Saut), na otoku sv. Jožefa in v Kithimitigongu.

Kakor je že bilo omenjeno, izročil je škof g. Pircu jeseni leta 1836. tudi misijonsko postajo Šmarijo (Saut st. Maria). To mesto je 120 milj od Lakroa proti severni strani. Stoji ob iztoku Gorenjega jezera. Bivalci so deloma novokrščeni Indijani, večinoma pa kanadski Francozi, ki pa so bili večinoma le po imenu katoličani, ne pa tudi po svojem življenju.

Zavoljo pomanjkanja misijonarjev ta postaja že od spomladi ni imela duhovnika. Ko pobožna čeda Indijanov zvé, da pride misijonar, razveseli se zeló. Da tudi tukaj pridobi sv. cerkvi duš, bila je jedina tolažba gorečemu misijonarju, ki se je težko ločil od svoje čede. Božja previdnost ga je pa tudi ravno ob pravem času pripeljala k zapuščenim ovčicam, da jih niso zapletli protestantje v svoje zmote. Naselila sta se namreč dva pastorja v to okolico.

„Zavidljivo gledajo protestantje veliki napredek naše sv. vere med Indijani,“ piše o tem Leopoldinski družbi v 15. dan novembra 1836. leta. „Zato so poslali pretečeno poletje med Indijane mnogo pridigarjev, ki so dobro plačani in imajo na izobilo tudi družih pripomočkov.

Tudi so poslali k vsakemu katoliškemu misijonarju po jednega ogleduha, da bi nas opoviral v našem poklicu ter nam delal kvaro. Tudi jaz sem dobil tacega „angelja teme“ v osobi nekega belega pagana. Hinavsko je hlinil željo, sprejeti sv. krst, zraven pa opazoval z orlovimi očmi moje misijonsko delovanje, da bi zapazil kaj graje vrednega ter poročal o tem onim, ki so ga poslali, ter mi s tem kvaro storil. Spoznal sem precej njegov zlobni namen. Zategadel mi ni zamogel napraviti

druge škode, kakor to, da mi je odvrnil jednega po sv. krstu hrepenečega Indijana. V zadostenje za to pa sem, na njegovo veliko jezo, krstil njegovo ženo Indijanko. Na to je kmalu pobral kopita in zginil iz tega kraja.

Zastonj je ves trud, zastonj so stroški protestantov, da bi zapeljali Indijane v svoje zmote. Kolikor mi je znano, še tu nobenega katoliškega Indijana niso vjeli v svoje zmote. Divjakov so pa le malo še pridobili z darovi, da so zapisali njih imena v imenik. Kakor hitro pa razjasni katoliški misijonar tem zapeljanim zmoto, podajo se na pot resnice. Če tudi so divjaki priprosti, vendar le vedó, da je v katoliški cerkvi resnica in z njo roka Božja.

Ako bi imeli katoliški misijonarji potrebnih pripomočkov, razširili in utrdili bi po vseh indijanskih pokrajinah luč sv. vere; nadkrilovali bi razna krivoverstva, katerih je v Ameriki 27. Ali pomanjkanje najpotrebnejših pripomočkov za daljna misijonska pota in druge potrebščine v tej dragi deželi jako ovirajo revne katoliške misijonarje in zabranjujejo hitro razširjanje sv. vere. Za svojo osobo nas dela revščina srečnejše in zadovoljnejše, nego vsa imetja in vse prijetnosti sveta, ker smo že vajeni pomanjkanja. Ali zavoljo ubogih Indijanov si želimo čestokrat bogastva, da bi zamogli ubogim divjakom postaviti hiše Božje.

Odkritosrčno moram spoznati, da sem mirnodušno sprejel žalostno vést o zgubi vseh reči, ki sem jih vzel iz Evrope s seboj. Popolnoma sem se udal previdnosti Božji, ki mi je poslala to skušnjo, ko sem zvedel, da so zgorele v strašnem požaru v Novem Jorku vse moje lepe knjige, vsa obleka, vsa lepa cerkvena oprava in veliko družih za misijon potrebnih rečij. Vendar pa mi velikokrat stopijo solze v oči, ko moram opravljati daritev sv. maše v napol postavljeni leseni cerkvi ali pa iz brezovega lubja sestavljeni kapelici, — ko sem bil dosihdób vaje, opravljati službo Božjo v veličastnih, zidanih cerkvah. Za altar mi je navadna miza, pregrnena s platnenim prtom. Težko mi dě, ko pristopim v slabi, raztrgani, — pa še izposojeni mašni obleki k altarcu in zavživam Kri Jezusovo iz cinastega keliha. Vendar ima moja duša pri vsem tem mnogo tolažbe in dušnega veselja, ker skoro vsaki dan pri sv. maši izpraznim svoj cinasti ciborij med revne, v koce zagrnjene Indijane, deléč jim kruh večnega življenja; ali pa, ko nesem slednjo popotnico bolnim prebivalcem gozdov v burzi*)

*) Burza je torbica, v kateri nosi mašnik bolnikom presv. Rešnje Telo.

iz brezovega lubja, ter jo prejmo z večo pobožnostjo, kakor v Evropi iz zlate posode.

Katoliškim misijonarjem v Ameriki je treba trpeti marsikako pomanjkanje in težavo; bojevati se jim je z raznimi zaprekami. Pa nepopisljiva gorečnost novospreobrncev in pobožnost revnih Indijanov, ki so nam udani iz vse duše, sladi nam vso grenkobo z dušno tolažbo, ktere bi ne zamenjali za vse prijetnosti v Evropi.

Čislamo se srečne, da nas je poklicala Božja previdnost v ta daljni kraj, da obdelujemo tú vinograd Gospodov, kjer vidimo sad našega truda in potú (noja) ter blagoslov Božji pri našem delu.“

V Šmariji početkoma s svojim delovanjem ni dosegel toliko, kolikor je bil poprej upal. Bili so prebivalci tega mesta večinoma sprideni Francozi; brigali so se jako malo za Božjo besedo in službo. Že je mislil zapustiti kraj in iti oznanovat sv. evangelij vrednejšim. Njegova modra gorečnost in ljubeznivost pa mu je slednjič odprla tudi srcá teh mlačnih kristjanov.

„V tem misijonu so me sprejeli s francosko prijaznostjo in vljudnostjo,“ piše v 15. dan meseca decembra 1837. leta Leopoldinski družbi. „Neki pobožni kupec me je prav prijazno sprejel v svojo hišo. Ko pa sem pričel svoje misijonsko delo, prepričal sem se na veliko žalost, da so bivalci tega katoliškega mesta večinoma le po imenu kristjani. V resnici pa so udani vsem strastim in živé med Indijani bolj razuzdano, nego malikovalski Indijani. Prav malo jih je prišlo k službi Božji, le malo jih je znalo moliti. K spovedi pa skoro nihče ni prišel. Za cerkvene in Božje zapovedi se pa ni nihče brigal.

Leta 1835. je v tem kraju misijonaril vneti duhovnik Hečer, iz družbe redemptoristov, kot prvi stalni misijonar. Pri vsej svoji apostolski gorečnosti je omečil le malo src; ni mogel doseči svojega blagega namena. Zategadel je po besedah sv. pisma otresel prah svojih čevelj in šel, da oznanuje po družih krajih z večjim pridom Božjo besedo. Ravno isto bi bil storil tudi jaz, da mi ni zima, ali bolje Božja previdnost, zaprla pota. V tem žalostnem stanu vendar nisem zgubil upanja na Božjo pomoč in usmiljenje, če tudi se nisem nadejal, da bi dosti kaj opravil. Ko sem vse dobro premislil in prevdaril, pričnem svoje delovanje z otroci. Oznanil sem šolski poduk za otroke in povabil male, naj pridejo vsaki dan k meni, da zasadam v njih nepopačena srca nauk sv. vere. S prijaznim, ljubeznivim občevanjem (pečanjem), učenjem in

raznimi majhnimi darili sem kmalu pridobil srca ljube mladine v toliki meri, da je bilo od ranega jutra do pozne noči vso zimo moje stanovanje kar natlačeno otrok. Stariši, videči tako dober uspeh in napredek pri svojih otrocih, bili so jako veseli. Jeli so se sami sramovati svoje mlačnosti in nejevere, ko so videli svoje otroke tako lepo moliti. Pričeli so se sami učiti moliti, obiskovati službo Božjo in poslušati moj poduk. Kmalu sem doživel veselje, da so stariši s svojimi otroci vred opravili prvo spoved. Mnogokrat so me oblike solze, ko so prileteli ljudje z gorečo svečo v roki pristopili prvokrat v svojem življenju k mizi Gospodovi, dasi so bili od otroške dōbe katoličani; — ali pa, ko so protestantje molili očitno apostolsko vero ter se odpovedali zmotam; in ko so mnogi divjaki s sv. krstom množili število naše krščanske čede. Tako se je moja žalost spremenila v veselje. Gospod je obilno blagoslovil moj trud ter me poplašal z dušnim veseljem.

Jako občutljive Francoze si zamoreš pridobiti le z ljubeznijo, ganljivim podukom in dobro osnovanimi govori. Z ostro pridigo bi pokvaril vse. Jako krotkim in pohlevnim malikovalskim Indijanom pa zamoreš blažilno seme sv. vere s tihim, milim glasom, v kratkih stavkih, kakor v pogovoru, vsaditi v srce. Glasen govor je zopern njihovemu jako dobremu sluhu; dolga pridiga pa ni primerna slabi zmožnosti. Vendar se Indijani pri poduku ne utrudijo tako hitro, kakor belci. Po omenjenem načinu sem čestokrat podučeval Indijane po štiri do šest ur, in vendar ni opešala njih pazljivost.

Tako mora misijonar pogostokrat način poduka, ki je navaden v domovini, čisto spremeniti ter ga vravnati po potrebi, značaju in zmožnosti onega naroda, med katerim oznanuje sveto vero.“

Iz Šmarije je po letu g. Pirec med divjaki po okolici širil luč sv. vere. Ker je imel z misijonom v Šmariji ter s stavbo nove cerkve dovolj opraviti, šel je to leto le na otok sv. Jožefa in v Kithimitigong, ki je dva dni hoda proti vzhodu od Šmarije (Saut-a).

Na otoku sv. Jožefa ni dosegel svojega namena. Ko je namreč podučeval v krščanski veri kakih petdeset Indijanov ter jih pripravljajal za sv. krst, zvali jih nek beli pagan z zvižajo na svojo barko ter odpelje daleč proč. S pijačami jih je pridržal pri sebi dotlej, da je g. Pirec zapustil otok. Le tri Indijane je krstil na tem otoku. Stroškov za pot in druge reči je imel nad 80 gld. Otrok in žen zapeljanih divjakov pa ni smel krstiti, ker ti ne smejo ničesa storiti pri Indijanih brez

moževega dovoljenja. Odpeljal jih je kupec iz sebičnosti, da ne bi s krščanstvom sprejeli tudi olike in se mu ne dali več prekaniti.

Zapeljani Indijani so brzo spoznali zlobnost zapeljivca, ki jih je čestokrat že upijanil in potem prekanil v kupčiji s kožami. Veliko divjakov je prišlo pozneje k misijonarju v Šmarijo. Tu jih je še dalje podučeval v veri in krstil.

Toliko več dušnega veselja pa je vžil v Kithimitigongu. O tem poroča Leopoldinski družbi med drugim tako-le:

„Ondotni glavar Indijanov, častitljiv starček, v 70. letu svoje dôbe, je prišel sam v Šmarijo k nedeljski službi Božji. Lepo petje in tolažbe polni nauk sv. vere mu tako dopade, da sklene postati kristjan. Zategadel me obišče in prosi, naj bi prišel v njegovo domovino ter podučil njega in podložne v krščanski veri ter jih krstil. Veselega srca mu rad obljubim, da bodem izpolnil željo ob prvi priliki. Kakor hitro so mi dopustila opravila doma, odpravil sem se na pot.

Ti Indijani niso imeli stalnega bivališča; potikali so se po malih otokih, kakor Nomadi.*) Živé se ob lovu rib in divjačine. Častili so dva malika. Jednega so imenovali „Koko“; bil je bog gozdov in divjačine. Obrazovali so ga v podobi sove. Stala je njegova podoba na visokem drogu pred glavarjevo hišo. Častili so ga s poedinami, kedar koli so nalovili mnogo divjačine.

Druzega malika so zvali „Mithiken“; bil je njih povodni Bog. Mislili so, da ima vso oblast nad vodami in ribami. Kedar je na jezeru nastal hud vihar, navezali so belemu psu ali mački kamen na vrat in potopili v jezero, češ, naj se mirno gostí s pečenko na dnú jezera razkačeni Mithiken, gladino jezera pa naj pusti mirno. Za srečni ribji lov in vožnjo po jezeru so mu darovali na rumeni pečini sredi jezera vedno mnogo tobaka, da mu ne zmanjka tobaka v dolgi pipi v dnú jezera. Zadnji temu maliku darovani tobak je pobral moj tolmač s pečine. Prav veselo in dolgo ga je pušil z mojim dovoljenjem.

Ko sem seznanil te dobre divjake z resnicami sv. vere, prosili so me za sv. krst, sramovaje se svojega poprejšnjega malikovalstva. Šestnajsti dan meseca oktobra je bil najveselejši mojega življenja in najsrečnejši za te uboge gozdne prebivalce. Postali so iz sužnjev hudobnega duha otroci Božji in dobri kristjani.

*) Nomadi so pastirski rodovi, ki se premikajo s kraja v kraj, kjer je kaj paše za čedo.

S solnčnim vzhodom sem pričel Božjo službo s slovesno sv. mašo. Potem je bila pridiga o potrebi in milostih sv. krsta. Z mojim dovoljenjem je na to govoril zbranim Indijanom še vrli starček, glavar, prav ganljivo. Zahvali se meni za trud, potem pa spodbuja še svoje podložne k sprejemi krščanstva. Vsi so odgovorili „apengi“, to je: amen! Potem pokleknejo vsi, da prejmo zakrament sv. krsta, ktereга sem jim podelil prav slovesno. Zakonske sem tudi poročil cerkveno. Veselja mi je tripalo srce pri tem svetem opravilu.

Protí večeru je priprosto kosilo sklenilo cerkveno slovesnost. Vsem je jed prav dobro dišala, ker smo bili še tešč!

Tú mi je bila prvíkrat prilika, da sem bil pri Indijanih na gostiji. Nisi pa tú videl miz, stolov, vilic, žlic, vina, juhe i. t. d.; le nekaj nožev je bilo. Po tleh so bile pregrnene preproge iz bičevja; na te so nanosili zaporedoma velike lesene sklede z žlahtnimi ribami, okusno divjačino, raznovrstno povodno perutnino in velikimi medvedovimi stegni. Indijani sedejo po tleh k skledam in so jedli vse jedi le z rokami. Samó z glavarjem sva jedla po ameríkanski šegi. Imela sva vsak majhen stol in krožnik na kolenih. V desni sva držala ploščnato okrogel nož, s katerim sva nosila jedi v usta, v levi pa vilice, s katerimi sva pomagala. Vино je nadomestovala kot ribje oko čista voda. (Veliko pohujšanje bi bilo med Indijani, ko bi videli katoličana vino piti.)

Čaj, brez ktereга v Ameriki ni obeda, nadomestoval je juho. Indijani namreč vsako meseno juho vržejo proč.

Nepopisljivega veselja mi je poskakovalo srce, ko sem bival v prijazni družbi mojih ljubih v Kristusu prerojenih rudečeškožcev. Vsi so me zvali „noze“, t. j. oče. Podvizali so se, da prekosé drug družega v postrežbi; jako jih je veselilo, ko sem se indijanski z njimi razgovarjal. Njih malikovalskega žrtovnika (darovalca) še nisem krstil, če tudi je pazno poslušal moj poduk. Zahteval sem vidno poboljšanje do prihodnje spomladi; kajti rekli so mi, da je strasten pijanec.

Pred svojim odhodom sem še priporočal novospreobrnjenim, sedaj čisto spremenjenim rudečeškožcem, naj natanko spolnujejo dolžnosti sv. vere in zapovedi. Tudi sem jih podučil v gospodarstvu in kmetijstvu, da si zboljšajo svoje slabo stanje, in svetoval sem jim, naj si postavijo mesto šotorov iz lubja lesene hišice. Z živinorejo in obdelovanjem polja pa si zamo-rejo pridobivati gotovega živeža, in naj se privadijo stalnega bivanja. Razun družih malih daril sem jim dal tudi raznega semena, ki sem ga dobil iz domovine in jih podučil, kako

naj ga sejejo. Prav pazljivo so poslušali moj poduk in dobre svete. Če se bodo pa tudi ravnali tako, pokazala bode bodočnost (prihodnjost).“

Ker je imel neumorni misijonar še dovolj misijonskega opravila v Šmariji, ostal je na zimo še v tem mestu. Na spomlad pa je šel proti severu med divjake, ki so še taval v temi malikovalstva.

Četrto poglavje.

Pirec ustanovi iz Šmarije misijonski postaji v Mihipikotonu in Okvanikisinongu.

Iz Šmarije je Pirec med divjaki leta 1838. razširjal luč sv. vere. Ustanovil je dve misijonski postaji: v Mihipikotonu in Okvanikisinongu. Te postaji ste ob severnem delu Gorenjega jezera, kakih dve sto milj od Šmarije.

„Koncem meseca junija,“ piše iz Šmarije v 1. dan julija 1838. leta, „kakor hitro se je raztajal led po jezeru in so zamogli po njem voziti, odpravil sem se k divjakom v Mihipikoton in Okvanikisinong na severni strani velikega Gorenjega jezera.

Nepopisljivo duhovno veselje je bila plača tega dragega in trudapolnega misijonskega potovanja. Gospod je obilo blagoslovil moje delo. V prvem kraju sem namreč poldrugi dan, v drugem pa jeden dan krščeval do pozne noči ter cerkveno poročal krščene divjake na svojo največo radost.

Mhipikoton je malo mestece na lepi ravnini ob iztoku reke jednakega imena v zaliv Gorenjega jezera. Tukaj ima zalogo blaga neka angleška družba, ki kupčuje z divjaki noter do Hudsonskega zaliva. Našel sem le šest katoličanov in ravno toliko protestantov; od teh sem pridobil dva precej sv. cerkvi. Vsi drugi so bili pagani, ki še niso prav nič vedeli o Bogu. Pazljivo so poslušali moje poduke. Ko sem jih dovolj podučil v krščanski veri ter pripravil za sv. krst, zadobili so vsi milost preropenja na njih največjo tolažbo in moje veselje. Po milosti Božji so postali iz malikovalskih divjakov krotke ovčice Kristusove cerkve.

Ti ubogi rudečeokožci so prav vredni milosti sv. vere. So jako dobrovoljni in s svojo revno osodo zadovoljni ljudje. Živé se ob ribštvu in lovu. Kože zamenjujejo za obleko in

druge potrebščine. Kupei jih še niso spridili z žganjem, kakor se drugod čestokrat pripeti rudečeokožcem. Zategadel so bili toliko bolj pripravni za sv. vero. Upam, da bodo vedno ostali dobri kristjani. Žal mi je, da nisem mogel dalje ostati na tem kraju, kjer sem položil temelj misijonski postaji. Ta kraj namreč pripada Torantonski škofiji v angleški pokrajini Kanadi. Obljubil sem pa vernim, da jih bodem čestokrat obiskal, če jim ne bode poslal škof na mojo prošnjo lastnega misijonarja.

Kakor hitro sem v tem kratkem času, ki sem ga porabil v dušni blagor teh dobrih duš, storil vse, da utrdim krščanstvo in položil temelj novi cerkvi, zapustil sem prav težko te dobre otroke, ki sem jih prerodil v Kristusu, da tudi drugod še razširim kraljestvo Božje. Šel sem od tod v Okvanikisinnong, 45 milj hoda. Tukaj sem našel veliko občino rudečeokožnih neznabogov.

Začetkoma so se mi ti pagani kazali sovražne. Ko so pa zapazili bandero sv. križa na ladiji, uganili so brzo namen mojega prihoda ter me prav prijazno sprejeli. Vsi divjaki se zberó okoli mene in so prav radi poslušali tolaživni in blaživni nauk sv. vere. Le dva divjaka se odpeljeta v majhnem čolniču na bližnji otok jezera. V srcé me je žalilo, da dve zgubljeni ovčici nočete slušati glasú pastirja, ki jima želi le večni in časni blagor. Kmalu pa nastane okoli otoka hud vihar, da se beguna neizrečeno bojita. To ju prižene domú. Po tolmaču ju povabim k poduku, pa nista hotela priti. Sedaj spoznam svojo dolžnost. Šel sem sam iskat zgubljenih ovčic. Podal sem se k njima, dal jima prijazno roko ter pričel razgovarjati se z njima prav prijazno in ljubeznivo. Bojazljivo izgovarjata svoj odhod, češ, da sta bežala iz strahú, ne pa zavoljo sovraštva do sv. vere, ker še nikdar nista videla misijonarja. Držéč me za roko, šla sta z menoj k zboru ter sedla poleg mene. Kazala sta največjo gorečnost do poduka. Ob dnevu sv. krsta sta se pa za glavarjem prva vstopila v vrsto, da prejmeta zakrament sv. krsta.

Ta dogodek z divjakoma je tako zeló pomnožil mojo veljavo in spoštovanje do sv. vere, da so vsi sprejeli sv. krst. Ker tukaj ni bilo hiš in so divjaki bivali le po šotorih iz brezovega lubja, spremenil sem jaz svoj šotor v kapelico, okoli ktere so se divjaki vedno gnetili, da bi poslušali Božjo besedo. Več dnij sem jih podučeval od zore do mraka s kratkimi oddihljeji. Vse svoje žive dni še nisem nikdar ložje in veselejšega srca učil, nego v tej indijanski puščavi. Jasno

sem videl po njih veselih obrazih, kaj dela milost sv. Duha nevidljivo v njih srcih. Pač bi smel te uboge divjake staviti v zgled svojim rojakom, ki so siti Božje besede, da se učé od njih, kako jo je treba poslušati!

Ko sem te divjake dovolj podučil, krstil sem jih v god sv. Alojzija, 21. dné junija. Tukaj se mi je dogodilo prvokrat, da sem krščeval pod milim nebom. Le otroke sem krstil zvečer pri luči v svojem šotoru. Ustopili so se rudečeokožci po starosti ob bregu jezera; potem so pokleknili na pesek, bel kot sneg, da bi sprejeli milost sv. krsta. Lepo jasno vreme je poveličevalo cerkveno slovesnost. Ne morem popisati občutkov in dušnega veselja tega dneva, zlasti ko sem zvečer truden od dela, sloné na skali ob jezeru, občudoval prekrasno okolico in mogočnost Stvarnikovo.

Ko sem krstil vse Indijane po tej okolici ter jih podučil v krščanstvu, kolikor se je pač dalo v tem kratkem času, izročil sem jih Božji previdnosti in se vrnil nazaj v Šmarijo. Jelo mi je že primanjkovati živeža; tudi blagajnica (kasa) je bila že prazna. Mojim veslačem sem moral plačati vsaki dan razun hrane še 12 goldinarjev. Rudečeokožcem sem obljubil, da jih bodem večkrat obiskal in jim poslal Indijana, večšega branja, da jih bode učil še raznih molitev, brati in petja, ki ga Indijani silno ljubijo. Stalne misijonske postaje mi ni moči ustanoviti, ker vedno menjavajo svoja bivališča gredé za vsakdanjim živežem. Le tedaj bi bilo to mogoče, če bi jim s poljedelstvom in živinorejo preskrbel gotovega živeža. Takih pripomočkov (sredstev) pa nima reven katoliški misijonar.

V Šmariji (Sautu) bodem ostal le še dotlej, da uredim svoje reči. Potem pa nameravam odriniti 400 milj daleč k svojemu rojaku Fr. Baragi v Lapoent, da se dogovoriva o daljnem misijonskem delovanju.“

Za te dôbe je postavil Mišiganski škof Resé za svojega namestnika ali generalvikarija gorečega misijonarja Friderika Barago za pokrajino Viskonsin ter mu priporočil, naj po svoji moči razširja misijone.

Glavar Indijanov v Grand Portaži je sporočil pismeno g. Baragi, da bi njegovi podložni radi sprejeli krščanstvo, pa nimajo učenika, ki bi jih učil sv. vero. Za ta važni misijon je odločil generalvikarij Baraga svojega rojaka g. Fr. Pirca. Zategadel je zapustil v 1. dan julija Šmarijo ter šel k Baragi.

Pogostokrat si zbere Božja previdnost in neskončno usmilenje posebne duše, ki so drugim v lep zgled. Takih zgledov imamo v vseh časih krščanstva na izobilje. Tudi med divjimi

Indijani je Božja previdnost obudila posebno krepostne duše, ki so bile divjakom v zgled ter pripeljale tudi trdovratne divjake v hlev Kristusov. Tak dogodek nam opisuje g. misionar Pirec tako-le v

Pesmi od ajdovske deklice:

Ko v ind'janski Bog deželi —
Tamkaj blizu Lakroá —
Ajd, ki so tam živeli,
Milost spreobrnjenja dá:

Je resnico kmal' spoznala
Neka dobra deklica;
Hitro veri se je vdala
Vsa iz celega srca.

Naglo se je naučila,
Kar kristjanu vedet' je;
Krst in milost zadobila —
Hvalo, čast Bogu daje.

Kmalu se gorečnost vidi
Pri pobožni deklici,
Ogenj Božje vse ljubezni
V njeni sveti dušici.

Vsa ponižna in pohlevna,
Nič prevzetnosti v njej ni;
Tanko-vestna duša skrbna
Vsac'ga greha se boji.

Rada v cerkev je hodila
In molila prav lepó,
Jezusa čez vse ljubila
In živela prav svetó.

Vedno ubožna, čista biti,
Spolnit' evangeljski svét
In nedolžnost ohraniti,
Je bil njen prav trdni sklep.

Nje življenje vsem deklicam
Bilo je prav lep izgled,
Bolj je angeljcem podobna,
Ko ljudem na le-tem svet'.

Divji ajdje, njeni starši,
Nočejo slišat' Božjega;
Govorjenje jih le straši —
Če je od vere, od Bogá.

Večkrat sem jih bil poskušal
K pravi veri spreobrnit';
Prosil, učil, prigovarjal,
Trudil se jih omečit'.

Pa besede niso zdale,
Le prevzetno odgovoré,
Ker njih srca so ko skale
K spreobrnjenju bile trdé.

Druzega nisem bil odnesel,
Kakor žuljaste peté;
Sam pri sebi sem si mislil
Tak' le misijonarjem gré.

Po puščavi indijanski
Kličemo zgubljene ovce,
Uk jim damo zveličanski,
Da bi volku oteli je.

Ene precej k nam hitijo,
Drugim zopern je ta glas;
Ene drug'krat se dobijo,
Druge pa bežé od nas.

Tak' se Jezusu godilo,
Ko začel je bil učit';
Ko je Samarite želel
K sveti veri spreobrnit'.

Prvič so ga proč odgnali,
V drugič radi ga sprejmó,
So zvesto ga poslušali,
Vsi veselo ver'jejo.

Oče, mat' sta hčer ljubila,
Pa svetost ni jima všeč;
Ker je v cerkev tod hodila,
Kmal' odpeljeta jo preč.

Oče ročno zdaj pobere
Ženo, hčer in kar je blaga,
Da se mene ogne in vere,
Preseli se en dan hoda.

Po divjaško živet' hoče
V daljnem gozdu brez Boga,
Deklice pa uslišat' noče,
Ko vrnit se prosi ga.

Žalostna tam prebivala
Ko Izraelci v Babilon',
Proti cerkvi je zdih'vala,
Kakor David na Sijon.

V temnem gozdu prežaljuje
Milo kakor grlica,
Dušo k nebu povzdiguje,
Moli ponižnega sreča.

Vedno k Bogu je zdih'vala,
Da bi starše k veri vnel,
Se mu priporočevala,
Da bi jo skor' v nebesa vzel.

Bog je njene prošnje uslišal,
Njej dodelil, kar želi;
Njo je kmalu k seb' poklical,
Staršem milost dodeli.

Govori jim, se predramši
Neko jutro še pred dném:
„Poslušajte, ljubi starši!
Kaj vam novega povém.

V sanjah jaz nocoj videla
Sem prikazen prelepó,
Ki je meni razodela,
Da mi umreti skoro bo.

Kmal' se z vami poslovila,
Zapustila bom ta svet,
Vendar pa ne bom vesela,
Če se bran'te krst prejet'."

To pa starše je ganilo,
Naglo se spreobrnejo,
Srca njih je omečilo,
Sveti krst zdaj hočejo.

Deklica je kmal' zbolela
In je vlegla se zares;
Ni se ona smrti bala,
Bila svesta si nebes.

Starši jamejo žal'vati,
Trdovratnost objok'vat',
In na pot se k men' ravnati,
Bolno hčer mi pripeljat'.

Na saneh sta pripeljala
In jo meni izročila;
Sta klečé oba jokala,
In za krst me prosila.

Tak'-le dobra milost Božja
Trde ajde omeči,
Večkrat po prečudnih potih
K veri nje pripravne st'ri.

Vere sta se zdaj učila,
Prav spoznala Božjo čast,
Sta vesela krst prejela,
Občutila rajsko slast.

Deklica dobrotu Božjo
Hval' vesela in časti,
Ker Gospod je uslišal prošnjo,
Staršem milost zdaj deli.

Pa bolezen zdaj stiskati
Začne dobro deklico;
K zdravju ni več pomagati,
Bog že kliče jo v nebo.

Srčno se koj ona sklene
V voljo Božjo prav voljna,
Svete zakramente prejme,
K smrti je pripravljena.

Zadnji dan svoj'ga življenja
Več podob po steni razpné,
In me vpraša radovedna,
Kak' živeli so ti-lé?

Jej začel sem njih življenje
Bolj natanko razlagát',
In sedanje njih veselje
Kar mogoče popis'vat'.

Vneta od ljubezni Božje
Se c'lo smrti veselí,
Gori med nedolžne duše
K ženinu le hrepení.

Bila je še v roko segla
Meni in svojim starišem,
Za dobrote zahvalila
Prav s prisrčnim slovesom.

Obljubila je za trdno
Še Boga za nas prosit',
Da nam sveto dá živeti,
Ajdom pa se spreobrnit'.

Srečno zdaj prot' nebu zdahne,
V Bogu že lepo zaspí,
Nje življenje naglo ugasne,
Kakor zvezda se otení.

Satan mora proč bežati,
Nima nič pri njej obrest;
Trebá se ga jej ni bati,
Bila čista je nje vest.

Angeljci so pristopili,
Smrti se radujejo,
Njeno dušo so sprejeli,
Jo v nebesa spremljajo.

Nisem videl še človeka,
Da bi živel tak' svetó
Tudi nikdar še bolnika
Umreti kdaj tako lepó.

Prav gotovo nje je duša
Gorka v sveto šla nebó,
In tam ona je prejela
Lepo krono prav svetló.

Zdaj nje starši, vsi kristjani
Jo lepo posnemajo,
In obilno drugi ajdje
Sveti krst prejemajo.

Menim, zdaj že ona prosi
Za vse nas Gospod Bógá,
Ki dobrotljiv je vse skozi,
Vedno več dobrót nam dá.

Verni oče milost Božjo
Prav hvaležno zdaj časti,
Tudi prit' želi za hčerjo,
Da jo vidi v večnosti.

Nosi rožniven'c na vratu
Ino moli, koder gré,
Nehvaležnost trdovratno
Svojo vsakemu pové.

Po puščavi išče ajdov,
Dober svét za vse imá:
Srečo kaže jim kristjanov,
Pa jih v cerkev pripeljá.

Tak'le mi previdnost Božja
Pomagalcev pridobi,
In iz trdovratnih ajdov
Krótke mi ovčice st'ri.

To prigodbo, ljubi znanci!
Vam popišem prav zvestó,
Da vsi zveste, kak' Ind'janci
Tu živé, mrjó lepó.

Tú se Božja milost vidi
In prečudna vere moč
Prav očitno nad Ind'jani,
Ko jim sije vere luč.

O da mogel jaz bi Kranjcem
Teh Indijanov tje poslat',
In vsem svojim ljubim znancem
Za izgled prav lep jih dat'!

Peto poglavje.

Pirec ustanovi misijonski postaji v Grand Portaži in Fort Williamu.

Lapoent, kjer je za te dóbe misijonaril g. Baraga, je 480 milj od Šmarije (Sauta). Je pa velik otok na zahodni strani Gorenjega jezera. Iz Lapoenta poroča g. Pirec v listu (dné 21. julija 1838) najprvo o delovanju misijonarja Barage; potem pa opisuje Indijane tako-le:

„V teku treh let, kar bivam med Indijani, imel sem priliko, opazovati jih po raznih krajih in ob raznih priložnostih in sicer kristjane in divjake. Trditi zamorem, da so dobrosrčno, potrpežljivo in podučljivo ljudstvo. Pripravljani so za vse dobro in blago. Tudi kot divjaki, če so le ločeni od zapeljivega sveta, ne živé hudobno in razuzdano. Če pa pride misijonar k njim, poslušajo ga radi in postanejo dobri kristjani. One sevéda, ktere so beli pohujšali in z žganjem spri-dili, ali pa jim sovražniki naše vere vcepili sovraštvo do vere, je težje spreobrniti in olikati. Pri nobenem narodu ne bodeš

našel tako redko tatvine, krivice ali nezvestobe nego pri Indijanih. Tudi umori so prav redki. Izjeme so le, kedar jih krvno maščevanje ali huda lakota sili k temu. Tudi najbolj divji Indijani ne storé misijonarju nič žalega. Še iz one dóbe, ko so jim storili jezuiti toliko dobrega, kar se je med njimi ohranilo po ustnem izročilu, imajo do misijonarjev veliko spoštovanje. Imenujejo nas makatioakvanoie — črnosuknjarje. Zaupanje imajo le do onih misijonarjev, ki govoré francoski jezik; za Angleže ne marajo, v njih očeh veljajo ti za krivoverce. Od tod tudi, da ne dosežejo skoro nobenega uspeha protestantski misijonarji. Ako bi bili jezuiti zamogli nadaljevati pričeto delo, bili bi zdavnej vsi Indijani katoličani in omikan narod. Ako bi bilo tudi sedaj dovolj delavcev in pripomočkov, razsvetlila bi kmalu luč sv. vere vse gozde Indijanov.“

Po kratkem oddihljeju pri svojem rojaku se Pirec podá na severno stran velikega Gorenjega jezera v Grand Portažo, kamor je došel v 23. dan julija. Ta kraj je sto milj od Lapoenta. Tukaj je ustanovil jako nadepolno misijonsko postajo. O svojem delovanju tú je poročal Leopoldinski družbi v listu dne 1. oktobra 1838. leta.

„Grand Portaž je bil že od starih časov najznamenitejši kraj ob Gorenjem jezeru,“ piše med drugim. „Tukaj je bivalo nekdanj po več tisoč Indijanov. Bil je namreč sedež neke angleške kupčijske družbe, ki je po severnih delih kupčevala z Indijani. Ko so pa pred 35 leti pregnali to družbo, razkropili so se tudi Indijani. Pred dvema letoma se je tukaj naselil zopet neki kupec iz Kanade, Kote po imenu. Rudečkožci so se jeli zopet zbirati in naseljevati po teh krajih. Njegova pobožna žena je divjake toliko seznanila s sv. vero, da so želeli misijonarja in sprejeti sv. krst. Neki dogodek pa jih je za sv. vero še bolj vnel.

Neki mlad Indijan namreč zbolí prav nevarno. V bolezní si išče pomoči s svojimi vražami. Misléč, da mu vraže povrnejo ljubo zdravje, velel je razobesiti po stenah raznovrstno vražarsko čaro, recimo, kačje kože, medvedove glave, lisičje repe, bobrove gobce, jastrebove kremplje, ribje kosti, kljune sov i. t. d. Čarobnik pa je bobnal nad bolnikovo glavo na čarobni boben ter zagovarjal bolezen. Bolnik sam pa je zdihoval v smrtnih težavah k hudemu duhu Mathimanitu: „Oj, ne muči me več in pusti me še živeti!“ Ko se ta komedija in bedarija vrši v bolnikovi sobi, pride k njemu njegova sestra, ki je bila v krščanstvu že podučena. Razjoka se nad to bedarijo, rekši bratu: „Ljubi brat, za smrt si bolan, in staviš

svoje zaupanje na te bedarije, ki ti ne morejo pomagati. Raje zaupaj na Boga, našega Stvarnika, ki ti je dal življenje. Le on sam ti zamore pomagati in zopet povrniti ljubo zdravje.“ Bolnik sluša sestro. Brzo veli svoji ženi, naj pobere vse te vražarije v vrečo (žakelj) ter sežgē pred hišo. Potem pa prične moliti k Bogu in ga prositi za ljubo zdravje. Tudi stori obljubo, da hoče prejeti sv. krst, če mu Bog dá zdravje. In glej! precej mu odleže in kmalu ozdravi po Božji pomoči. Temu čudapolnemu naglemu ozdravljenju se niso malo čudili divjaki. Tudi so dobili veliko zaupanje do Boga in sv. vere.

Ko se pripeljem po jezeru 23. dne julija v Grand Portaž, pričakovali so me divjaki že željno ob bregu. Omenjeni divjak je šel celó daleč po vodi, da mi podá prvi roko. Bil je tudi prvi krščēn. Sedaj je prav goreč kristjan in prvi pevec v cerkvi. Ubogi divjaki me prisrčno sprejmó ter peljejo v majhno hišico iz cedrovega lesa; okna je imela iz srnjeve kože mesto stekla. Ker so znali za moj prihod, postavili so mi jo sami že poprej. S prvim govorom o koristi sv. vere sem pridobil srca vseh. Le neki star divjak, ki je umoril svoje stariše, ženo in otroke ter jih pojedel, ostal je trdovraten. Vse opominjevanje je bilo zaman (zastonj), odgovoril mi je: „Nisem vreden sv. vere in milosti Božje. Bila bi nečast za sv. vero, ko bi prišel v vašo sveto družbo. Zato hočem ostati malikovalec ter deliti osodo družih divjakov.“

Taki in jednaki zgledi so živ dokaz, da zamoremo mi — slabo orožje v roki pravičnega Boga, ki skaže usmiljenje onim, katerim po svoji neskončni pravičnosti hoče, — le tam uspešno delovati, kjer omeči srca usmiljenje Božje.

Na praznik sv. Jakoba sem blagoslovil na čast sv. Petru cerkvico, katero so postavili goreči divjaki iz cedrovega lubja. V njej oznanujem po dvakrat na dan Božjo besedo, zjutraj in zvečer. Drugi čas porabim za uk v šoli, katero obiskuje vse do 50. leta svoje dobe. Svoje učence, ki se po štirikrat na dan menjavajo, učim brati, pisati, moliti in peti. Ti priprosti divjaki imajo toliko veselja do učenja, da se je v teku dveh mesecev naučila jedna tretjina brati iz knjige, ki jo je spisal g. Baraga.

Ker kažejo ti divjaki jako dobro glavo, namenil sem se tukaj ustanoviti vzgledno misijonsko postajo. Zato nisem krstil nobenega, če ni znal dobro na pamet krščanskega nauka in molitev ter ceniti veliko vrednost sv. vere. Krščujem le ob nedeljah popoldne, pa prav slovesno. Včeraj (30. sept. o. l.) sem krstil in cerkveno poročil še le glavarja. Prišel je k tej

slovesnosti v beli suknji z rumenimi trakovi obšiti; prepasan je bil z rudečim prepasom. Hlače je imel rudeče, ki so bile lepo pisane, in rumene škornje. Njegova sedemdeset let stara nevesta je imela črno obleko z raznim lepoticjem. Ime jej je Jožefa Otakahivan, njemu pa Franc Espagnol. Je sin španjskega kupca. Njegova mati, Indijanka, ga je tukaj izredila. Radi njegovih izvanrednih zmožnostij za vojsko in lov so si ga Indijani izvolili za glavarja. Prav spodbudno je prejel zakrament sv. krsta in obžaloval vse pregrehe. Iz maščevanja je namreč preklal nekemu Indijanu glavo, ker je — kakor so pripovedovali — 22 ljudi v gozdu umoril in pojedel.

Po teh krajih so nekdej Indijani najostudnejše hudobije počenjali; sedaj so pa prav pobožni kristjani. Oj, koliko dušnega veselja za me, ko opravljam nekrvavo daritev v cerkvi, ki stoji na onem mestu, kjer je poprej vabil boben divjake k plesu malikom na čast.“

Iz Grand Portaže je proti jeseni ustanovil Pirec še drugi misijon v Fort Williamu. Ta kraj je 45 milj od poprejšnje misijonske postaje.

„Stara ženica se pripelje v majhnem čolniču iz Fort Williama v Grand Portažo,“ piše v 5. dan novembra, „in mi pripoveduje, da se je ondotnim divjakom napovedal pastor. Indijani pa bi raje imeli črnosuknjarja in sprejeli njegovo vero. Povabi me, naj brzo pridem k njim. Precej slušam ta migljaj Božje previdnosti. Izberem si osem novokrščenih Indijanov, ki so bili najbolj goreči kristjani. Ti so me peljali v majhnem čolniču iz brezovega lubja v oni kraj. To moje popotovanje po jezeru je bilo jako težavno in nevarno. Vedno nam je pihal nasprotni veter. Bojevali smo se z velikimi valovi ter drčali preko visoko vzdigajočih se valov, kakor po strehah dolzega mesta. Kot led mrzla voda nam je pluskala na glavo in za vrat. Kranjec ne vaje taci smrtnih nevarnostij bi umrl strahú. Moji brodniki, Indijani, pa so veselo prepevali svete pesmi. To sem imel za znamenje dobrega uspeha. Iz skušnje sem že znal, da me Bog pripravlja s telesnimi nadlogami na dušno veselje.

Srečno dospemo na kraj. Divjaki so nas prav prijazno sprejeli. Ondotni kupec me je sprejel v svojo hišo prav gostoljubno. Odloči mi v hiši veliko sobo za Božjo službo. Moji brodniki se brzo razkropé po kočah Indijanov ter jim naznajo prihod misijonarja in povabijo k poduku in službi Božji. Jako se zavzemó divjaki, videti moje Indijane, njih stare znance, da znajo prav pobožno moliti, brati iz knjige, lepo peti ter pri sv. maši še celó latinski odgovarjati. Podučeval

sem jih več dnij. Vsa občina se je odločila, da hoče sprejeti sv. vero. Krstil sem pa sedaj le otroke in nekaj odrasčenih. Nisem namreč imel časa, ostati pri njih dotlej, da bi se bili vsi naučili potrebnih resnic sv. vere in molitev. Tudi mojim brodnikom se je mudilo domú, da preskrbé svoji obitelji (družini) potrebnega živeža. Pustil sem jim pa v veri dobro podučenega Indijana, ki zna tudi brati. Ta jih bode pripravil za sv. krst do mojega družega prihoda. Mislim jih pa kmalu zopet obiskati.

Dobri divjaki so se mi pristrčno zahvalili za poduk ter obljubili, da bodo prav dobri kristjani. Tudi so mi izrekli željo, da bi radi drugo leto postavili pod mojim vodstvom novo cerkev. Obljubil sem jim, da jim bodem pomagal, če mi bode Božja previdnost poslala potrebnih pripomočkov.

Doletelo me je pa še drugo veselje. Nedavno je prišel neki glavar Indijanov od severa pet dnij hoda daleč v Grand Portažo, da zvé kaj več o veri, ki slovi že med njegovimi podložniki. Jako mu je dopadlo petje in pesmi, ktere so mu prepevali moji Indijani dve noči. Obljubil mi je, da spomladi pride s svojimi Indijani sèm, da sprejmó sv. krst.

Po severnih krajih je še mnogo divjakov, ki živé ali skupno ob jezerih in rekah, ki so polne rib, ali pa tavajo brez stalnega bivališča po gozdih za divjačino, jednako neumni živini. Nikdar še niso slišali kaj o sv. veri, niti videli misijonarja.“

Dalje omenja naš misijonar, da je polje misijonskega delovanja široko, pa delavcev v tem vinogradu Gospodovem malo; izreka željo, naj bi prišli novi delavci sèm. Kdor pa hoče po misijonih uspešno delovati, mora biti večš v bogoslovskih vednostih, izkušen v dušnem pastirstvu, znati francoski in angleški jezik in biti trdnega zdravja. Tudi mora biti preskrbljen s potrebnimi rečmi za misijonsko službo Božjo.

Od spomladi do jeseni je prehodil Franc Pirec po misijonskih postajah 900 milj po jako težavnih potih. Porabil je za to potovanje več nego pet sto goldinarjev.

Na zimo se je zopet vrnil k svojim ljubim ovčicam v Grand Portaž. V teku desetih mesecev jih je podučil prav dobro v krščanskem nauku. Tudi brati so se naučili večinoma vsi, nekteri še celó pisati.

Način misijonov in službo Božjo med divjaki nam opisuje v omenjenem listu tako-le:

„Kedar nameravam iti v misijon v kako pokrajino med divjake, pošljem navadno kakega dobro podučenega Indijana

v oni kraj, da poizvé glavarjevo mnenje ter pripravi divjake na moj prihod. Izjema je le, če razne okoliščine zahtevajo brzi prihod. Misijonar mora obiskati najprvo glavarja, da si pridobi njegovo naklonjenost; potem pa zbere pri njem vse može, ki so v občini.

Navadno pa pridejo divjaki misijonarju že na proti, če vedó in si želé njegovega prihoda, ter mu podajo roko. Včasih pa se po starem običaju (šegi) postavijo vsi možje v vrsto oboroženi. V takem slučaju mora misijonar razobesiti svoje bandero mirú na ladiji in šotoru. Divjaki ustrelé s svojimi puškami v pozdrav v zrak ali pa s pušicami na odločen kraj. Potem pobesijo orožje, da prijazno sprejmejo misijonarja. Na misijonarjevo povabilo se zberejo možje v glavarjevem bivališču ali pa v šotoru misijonarja, pogostokrat pa tudi pod milim nebom; sedejo okoli misijonarja in poslušajo poslanca Božjega. Žene in otroci se k prvemu zboru ne smejo povabiti, ker ne smejo biti nikdar navzoči pri posvetovanju o imenitnih zadevah. Saj se i tako ravna po možeh, brez katerih dovoljenja ne smejo ničesa storiti.

V prvem govoru razložim divjakom s prijaznim, milim glasom potrebo in blažilne nasledke sv. vere in pa nje kratek zapopadek. K sklepu opomnim rudečeokožce, naj dobro preudarijo in preumijo vse, kar sem jim govoril v imenu Velikega Duha. Ob določenem času pa naj mi naznanijo svoje mnenje, če hočejo sprejeti sv. vero v izveličanje svoje duše, ali pa hočejo še dalje ostati divjaki v svojo lastno nesrečo. Potem vsakemu prijazno podam roko in zapustim zbor. Indijani namreč ničesa ne storé, da ne bi bili skupno vsega dobro premislili ter se posvetovali.

Glavar jim dá navadno svojega tobaka. Molčé si vsak natlači pipo ter kadi in premišljuje. Slednjič jim glavar pové razloge, ki ga nagibajo sprejeti krščansko vero in opominja druge, naj mu pritrdijo; ali pa vpraša vsakega posebej za njegovo mnenje in se sam pridruži večini.

Še le po dokončanem posvetovanju zamore misijonar pričetí poduk z onimi, ki so se odločili za sprejem sv. vere, ter jih pripravljati za sv. krst. Ni pa lahka naloga za misijonarja, divjake in malikovalce krščansko vzgojiti in olikati ter jih spreobrniti v pobožne in krepostne kristjane, zlasti če so zastarani v svojih vražah ali pa bili pohujšani po slabih kristjanih. Z Božjo pomočjo se mi je to posrečilo v Grand Portazhi.

Ves čas svojega bivanja v misijonski postaji se držim tega reda: S solnčnim vzhodom se dá znamenje z morsko

skoljko ali pa zvoncem za jutranjo molitev. Vse molitve in pobožnosti se prične in končajo s kako lepo pesmijo; kajti Indijani neizrečeno ljubijo petje. Po jutranji molitvi je sveta maša, pri kateri pojejo pevci ali pa se vrsti branje in rožnivenec. Po sv. maši jim berem v indijanskem jeziku oddelek iz sv. evangelija ter ga umevno razložim. Po zajutruku do večera učim otroke in odraščene v šoli raznih molitev in pesmij. Po solnčnem zahodu se dá znamenje za večerno molitev, ki se zopet prične in konča s petjem. Potem berem nekaj listov iz katekizma in razlagam umevno, kar sem bral. K sklepu jim povém kako povest iz življenja svetnikov. Ob sabotah popoldne in ob nedeljah do 10. ure — do slovesne sv. maše spovedujem. Med mašo pojejo vsi, ki znajo brati. Po mašnikovem obhajilu obhajam, pevci pa pojejo primerno obhajilno pesem. Jeden moli tudi na glas obhajilne molitve. Oni, ki pristopijo prvokrat k mizi Gospodovi, imajo gorečo svečo v roki. Izvzemši bolnike, obhajamo tukaj le med sv. mašo.

Ob nedeljah popoldne ob dveh so slovesne večernice. Pojemo pet psalmov v indijanskem jeziku, druge molitve so latinske. Za večernicami je krščanski nauk. Po dokončani službi Božji je krščevanje onih, ki so dovolj podučeni. Najprej imam primeren ogovor do katehumenov, to je onih, ki imajo prejeti sv. krst. Potem pevci zapojó pesem, v kateri novokrščenec dá slovó malikovalstvu ter se odpové vsem pregreham in obljubi, dalje zvesto služiti Bogu, Stvarniku nebes in zemlje. K sklepu pride zopet primeren govor do novokrščenih ali pa do navzočih (pričujočih) paganov z zahvalno molitvijo za milost sv. krsta.

Nedelje s takimi slovesnostmi — katerih sem, hvala Bogu, že mnogo praznoval med Indijani — so prava dušna tolažba in veselje za misijonarja. Lepi cerkveni obredi imajo neizrečeno moč na priproste divjake. Zategadel tudi druge vere nič ne opravijo med divjaki, ker nimajo cerkvenih obredov. Naj povém le jeden zgled. V Fort Williamu se je trudil vso zimo jako spreten pastor, ki je govoril tudi indijanski jezik, da si dobi privržencev; pa ni niti jednega pridobil.“

Na spomlad leta 1839. je zapustil oče Pirec Grand Portaž ter se podal na misijonska potovanja. Obiskal je poprej ustanovljene misijonske postaje, da verne potrdi v veri, druge pa na novo pripelje v hlev Kristusov. Vihar ga zanese na obrežje „grozdjiča“, kjer krsti občino Indijanov.

O tem svojem misijonskem potovanju poroča 2. dan julija Leopoldinski družbi med drugim tako-le:

„Spomladi sem zapustil za nekaj časa svojo novo misi-jonsko postajo (Grand Portaž), da spreobrnem še druge div-jake in potrdim v veri one, ki sem jih krstil lansko leto. Podal sem se — 450 milj hoda — na pot ob severovzhodnem bregu velikega Gorenjega jezera preko Mihipikotona v Šmarijo (Saut). Vožnja v majhni barki, katero je gonilo šest Indijanov, bila je po vihnem jezeru zeló nevarna. Tudi v 19 preno-čišjih v skalovju ali na pesku ob jezeru nisem imel mirú in pokoja. Nadlegoval me je roj strupenih komarjev in mušic. Njih pik napravi več dnij trajajoče otekline in pekoče bolečine. Še jedi ti ne pusté mirno zavžiti, če ne sediš sredi gostega dima pri ognju. Še celó solnčni žarki so Evropejcu škodljivi. Če si po več dnij na solncu in zraku, postane ti obraz rujav in izpusté se ti otekline. Take muke potovanja na Kranjskem niso znane.

Pa vse te težave mi je olajšalo dušno veselje. V Fort Williamu sem krstil več otrok in odraščenih; tú sem imel pretečeno jesen misijon. Slednjič so vsi Indijani te občine stopili v naročje sv. cerkve. To se je vršilo binkoštno nedeljo in pondeljek, ko so bili dovolj podučeni. Daljni poduk teh novokrščenih v branju, pisanju, petju in v potrebnih molitvah sem izročil dobrim kristjanom, ki sem jih pripeljal sèm iz Grand Portaže. Jaz pa sem jo odrinil dalje.

Po tridnevni vožnji nastane hud vihar. Menili smo, da se potopimo. Srečno najdemo vendar zaliv, kamor obrnejo barko moji mornarji. Ko dospemo v zalivu na varen kraj, zapazimo v gozdu bivališča Indijanov. Ker so psi hudo lajali, pride mlada Indijanka gledat, kaj je. Zagledavši nas, sklene veselo roki in zaupije na glas: „makateokvanoje — črnosuknjar!“ Slišati to bilo je veselje za moje srce. Kmalu prihiti več div-jakov na breg ter me prosijo veselih obrazov, naj grem k njim. Ono mlado Indijanko pa sem kmalu spoznal. Pretečeno jesen sem jo krstil in poročil z mladim Indijanom v Fort Williamu. Po zimi jej je mož zmrznil na ledu; sama pa se je pre-selila tú sèm k svojim starišem ter jim prinesla luč sv. vere. Učila je stariše, brate in sestre moliti in drugih resnic svete vere, kolikor je ravno znala in zamogla. Želeli so si črno-suknjarja, da bi jih krstil; pa bil je nad 200 milj daleč. Moj prihod jim je bil jako po godu. Kakor domačina so me po-gostili v koči. Ko pa so postavili brodniki moj šotor, povabil sem vse, ki želé Boga našega Stvarnika spoznati, naj gredó z menoj v šotor, da jih bodem učil. Skoro vsi so šli. Le neki trdovraten divjak mi odgovori: „Živim, kakor divja zver

v gozdu; storil sem veliko hudobij. Tudi mi prepoveduje tvoja vera, imeti več žen, kakor jedno. Svojih žen in otrok nočem zapustiti; tudi svojega življenja ne morem spremeniti; zato nočem nič slišati o tvoji veri.“ — Imel je namreč tri sestre za žene. Tudi je bil že umoril štiri ljudi in jih pojedel.

Ta trdovratnost me je žalila v srce. Toliko več dušnega veselja sem imel pa nad drugimi divjaki. Oče omenjene vdove je velel poklekniti svojim štirim otrokom pred sv. križ v šotoru. Lepo so molili molitve, ktere jih je naučila sestra. Veselega srca sem se zahvalil Božji previdnosti, da me je po viharju pripeljala med te dobre divjake, ki so že kot malikovalci častili Boga ter bili prav vredni milosti sv. krsta. Dva dni sem jih učil; potem sem pa krstil one, ki so znali potrebne molitve. Le nekaj sem jih odložil do svoje vrnitve in jim naročil, naj se naučé potrebnih molitev. Ta kraj se zove po indijanski „Kaohabaminanjikak“ — obrežje grozdjiča (ribeza). Raste namreč razno grozdjiče po gozdu v veliki množini.“

Od tod je šel dalje ter je med potom krstil več Francozov in pol Indijanov. V Mihipikotonu se je verna čeda zeló razveselila njegovega prihoda ter ga prav prijazno sprejela. Našel je še vse stanovitne v veri; potrdi jih v dobrem in spové. Tudi v Šmariji (Sautu) je bil njegov prihod jako potreben, ker verni še niso dobili misijonarja. Od tod je obiskal še verne v Kithimitigongu in Lakroá, da jih potrdi v veri in obvaruje pred zapeljevanjem. Ko je opravil po misijonskih postajah vse potrebno, hotel se je vrniti nazaj proti severu v Grand Portažo, — ali Božja previdnost je drugače odločila.

Šesto poglavje.

Pirčevo misijonsko delovanje v Krivem drevesu (l' Arbrecroche); krst zadnjega pagana v Lakroá; razloček med katoliškimi in protestantskimi misijonarji; misijonska postaja med Očipve-Indijani ob Reki golobov (Omini Sibi).

Predno je g. misijonar Pirec nastopil pot nazaj proti severu k svojim ljubim Očipve-Indijanom v Grand Portažo in okolico, dobi iz Detroa od generalvikarija g. Barage ukaz, naj oskrbuje misijonsko postajo v **K r i v e m d r e v e s u**. Tukaj

in po okolici bivajoči Indijani so debla Otava-Indijanov. Pred kakimi 180 leti so prišli z otoka Manitovanninga ob britiški strani Huronskega jezera; pregnali so Matehonsko deblo Indijanov, ki so bivali po okolici, kjer je sedaj Lakroá. Naselili so se ob bregu Mišiganskega jezera do malega zatoka (Little- Traverse). Tekom časa so se še dalje razširili. Svoja bivališča so si postavili na holmcu blizu nekega košatega krivega drevesa, pod katerim so imeli svoje zборе. Od tega drevesa je dobil kraj svoje ime. Okoli leta 1825. je obiskal te kraje misijonar P. G. Rihard ter je našel divjake prav pripravne in sposobne za krščanstvo. To poroči svojemu škofu Fenriku v Cincinat; ta je poslal misijonarja Dežána (Dejean) v te kraje l. 1829. Ustanovil je prvo misijonsko postajo med Otava-Indijani. Naslednik mu je bil slavni naš rojak Fr. Baraga, ki je ustanovil še šest drugih misijonskih postaj ter postavil cerkve in šole. Leta 1839. (dne 30. septembra) je prevzel dušno pastirstvo po teh krajih naš gosp. Pirec in oskrboval do meseca julija 1852. leta ter zapustil Otava-Indijane svojim naslednikom kot olikano in krepostno ljudstvo.

„Ker imam tukaj med Otava-Indijani od predzadnje jeseni dovolj opravila,“ piše iz K r i v e g a d r e v e s a (dne 15. marca l. 1841.), „da mnogobrojno (številno) čedo potrdim v veri, nisem zamogel mnogo novih divjakov spreobrniti. Vendar pa sem imel to dušno veselje, da sem krstil nekaj družin divjakov in posamezne Indijane. Zlasti jeden zasluži, da ga omenim v svojih misijonskih sporočilih. To je Jožef Sesanavingave, glavarjev brat iz Lakroá. Bil je sloveč Indijan ter slovel kot čarobnik. Vsakokrat se mi je umaknil; v hudi bolezni pa ga vendar doleti milost Božja.

Ko je bolnik menil, da stoji že na pragu večnosti, hitro pošlje po-me, da bi prejel sv. krst in umrl s tolažili sv. vere. Brzo se odpravim na daljno pot, da rešim njegovo dušo. Zgubil bi bil pa skoro sam svoje življenje, ker sem zabredel v zakrito ledeno razpoko in se vdrl v jezero. Komaj sem se rešil z nekterimi ranami. Na veliko veselje najdem starčka še živega. Še bolj pa me je veselilo, da je novokrščeni po sprejetem sv. krstu tudi precej ozdravel. Na veliko čudenje vseh je k prvi sv. maši že sam prišel v cerkev.

Precej po sv. krstu mi izroči polno vrečo malikov in razne čarobne šare. Izročim jo vaškim otrokom, naj vse sežgó. Brzo nanosijo otroci grmado pred glavarjevo hišo, na lep prostor, kjer so nekdam imeli plese svojim malikom na čast. Otroci stojé v krogu smeje se gorečim malikom. Na jedenkrat pa

se plaho razkropé. Velika suha koža kače klopotače se je pričela v ognju napihovati in zvijati. Menili so, da bode oživel. Zapazivši pa, da tudi gori, približajo se zopet ognju ter raztepó v zrak s svojimi palicami pepel zadnjih malikov v Lakroá. Tega so se otroci še dolgo spominjali.

Čudovito naglo ozdravljenje po sv. krstu je pripomoglo, da ste še slednji dve malikovalski obitelji (družini) sprejeli sv. krst. Ko so bili vsi dobro podučeni v resnicah sv. vere, sprejel sem jih na praznik sv. treh kraljev v naročje sv. cerkve v Lakroá.

Praznik sv. treh kraljev — razglašenje Gospodovo med nejeverniki — se med Indijani nad vse slovesno obhaja. Glavarji ta dan navadno tudi pogosté svoje podložne. To leto pa je bil ta praznik za Lakroá toliko znamenitnejši, ker je obhajala občina sklep spreobrnenja v svoji občini.

Med Božjo službo so pristopili skoro vsi k mizi Gospodovi. Mojo pridigo v njih materinem jeziku o zveličalni veri, o razsvetljenju malikovalcev, so bolj pazljivo poslušali nego kdaj poprej. Po večernicah sem imel v indijanskem jeziku drug govor o milostih sv. krsta in o dolžnostih vernikov. Potem sem slovesno krstil zadnjih deset malikovalcev. Ko sem krščeval, peli so verniki pesem o sv. krstu, kakor je bilo že omenjeno.

Po službi Božji nas je vse glavar pogostil. Miza ni bila več pogrtna po tleh z bičevjem. Sedli smo okoli pravih miz in imeli tudi lepo snažno mizno opravo. Po skupni molitvi so zapeli pesem o sv. treh kraljih, glavar pa je imel primeren nagovor. S tem je bila slovesnost končana.

Indijani, kterim so prinesli misijonarji luč svete vere in pravo oliko, znajo dobro ceniti srečo, katero jim daje blažilna sv. vera. Nevedne divjake in človekožrce je spremenila v pohlevne ovčice Kristusove in utemeljila njih časno in večno srečo.“

Pač lep dokaz, da le katoliška vera in nje oznanovalci širijo pravo omiko, ki osreči človeka na tem in onem svetu. Naj novodobni pagani še toliko zanikujejo to resnico ter obrekujejo sv. cerkev in njene služabnike kot mračnjake in sovražnike olike in napredka, zgodovina nas uči, da je le katoliška cerkev prinesla vsem divjakom pravo oliko! Kjer so stali pred 40 leti temni gozdi z divjimi Indijani, vidijo se dandanes krasna mesta in cvetoča sela. To spremembo je napravil katoliški misijonar, ki je s sveto vero širil tudi pravo omiko — g. Pirec in njegovi tovariši.

V 16. dan marca l. 1841. je pisal o svojem misijonskem delovanju tudi Dunajskemu knezoškofu. Najprej se zahvali za poslano svoto 518 gold. 15 kr., katero so mu po knezoškofu poslali prijatelji in dobrotniki iz Ljubljane.

„Ta podpora mi je po Božji previdnosti došla ravno o pravem času. Čez nekaj mesecev nameravam namreč iti k Očipve-Indijanom na Gorenje jezero — kakih 600 milj hoda, da razširim ondi s pomočjo Božjo svoje pričeto delo. Zahvalim se torej pristrčno svojim rojakom za to podporo. Bodem jo vestno porabil v razširjanje sv. vere. Veliko dobrega se je že storilo z milodarovi pobožnih in radodarnih ljudij; še več pa je z Božjo pomočjo pričakovati.

Naj o tej priliki omenim napredka sv. vere po Zjedinjenih državah severne Amerike. Povsod stavijo cerkve, snujejo šole, razne zavode in dobrodelne naprave ustanovljajo. Goreči misijonarji oznanujejo sv. evangelije divjakom z najboljšim sadom. Učeni bogoslovci branijo in zagovarjajo sv. vero in cerkev po knjigah in časopisih na sramoto njih nasprotnikov osobito v Novem Jorku in Cincinatu. Škofje razširjajo svoje škofije in ustanovljajo bogoslovja, da bi vzgojili gorečih duhovnih pastirjev. Da, katoliška cerkev cvete v severni Ameriki, da si nima takih pripomočkov, kakor njeni bogati nasprotniki. Ponižno moramo moliti Božje usmiljenje in spoznati roko Božjo, ki nam pomaga k zmagi! Ko bi bila naša sv. vera človeško delo, davno bi bila morala poginiti v boju z raznimi krivoverstvi. Njih oznanovalci hodijo po vseh krajih, da bi si pridobili z darili in prilizovanjem privržencev za njih spremenljive nauke. Ali ni se nam bati, ker je naša sveta cerkev zidana na skalo sv. Petra in imamo obljubo, da je ne bode premagala peklenska moč!

Še večji bi bil napredek sv. vere, ko bi spreobračanje Indijanov, ki je naš glavni namen, ne bilo združeno s tolikimi težavami in zaprekami.

Protiv severni in zahodni strani velikega Gorenjega jezera, sosebno onostran rek Misisipa in Misure, je še mnogo, mnogo divjakov, ki še nikdar niso videli misijonarja. V nevarnosti so večno se pogubiti, ako jih nihče ne pokliče v vinograd Gospodov. Ti revni divjaki, katere vlada s pogodbami in silo vedno dalje potiska, živé se po zimi ob lovu razkropljeni po gozdih prav uborno. Po leti pa se zbirajo ob jezerih in rekah, ki so polne rib, da si dobé vsakdanjega živeža. Navadno prav radi sprejmejo katoliškega misijonarja in sv. krst. Mnogi divjaki postanejo najboljši kristjani. Udani so misijonarju in

sv. veri z dušo in telesom. Lahko jih je voditi k pobožnemu življenju in pravi kreposti . . . So pravi kinč sv. cerkve.

V naši škofiji Detróá imamo deset večjih misijskih postaj in sicer ob Mišiganskem jezeru: Krivo drevo, Lakroá in Veliko reko (Grand Riviere); ob Gorenjem jezeru: Šmarijo (Rapide pri Sautu), Mihipikoton, Fort William, Grand Portadž, Lapoent, Lanz in Fondilak. Vse te misijonske postaje, ki so več nego 900 milj oddaljene, oskrbujemo trije misijonarji: g. Baraga, g. Visocky in jaz. Število duš mi ni natanko znano. Takisto tudi ne, kako daleč med Indijani je razširjena sv. vera po sosednih škofijah. Le to znam, da je misijonarju odprto široko polje delovanja. Res je delo težavno; tudi se je boriti z raznimi zaprekami. Ali kje je plačilo brez truda in znoja (potú)!

Prva in največja zapreka misijonarju je težavno in jako drago potovanje med Indijane, zlasti proti severu in zahodu Gorenjega jezera. Revni misijonar komaj premore stroške, da vzdrži samega sebe, spremljevalce in zadovolji divjake, ki pričakujejo in potrebujejo več od misijonarja, nego mu zamorejo ponuditi. Po omikanih delih Amerike zamore se potovati po 200 do 300 milj na dan, vozeč se s parnikom po umetnih prekopih, rekah in jezerih. Tudi dobi pri katoličanih podpore, hrano in prenočišče. Misijonar med Indijani pa mora potovati po zaraščenih gozdih, ki še niso čutili sekire, preko jezer in rek v čolniču iz brezovega lubja. Te poti so jako nevarne in težavne. Kjer ni mogoče voziti, treba je nesti čolnič na ramah. Za to delo so pa sposobni le Francozi iz Kanade. Treba je najmanj štirih brodnikov in tolmača. Razun hrane, ki je slanina, kruh in čaj, treba je vsakemu plačati na dan po jeden dolar, tolmaču pa še več. Vsaki dan je torej treba najmanj 20 goldinarjev. Razun teh stroškov so pa skoro vsaki dan še drugi, če traja misijon po več tednov ali mesecev. Vendar ti stroški niso v nobeni primeri z neskončno vrednostjo duš, ki se rešijo večnega pogubljenja!

K temu je treba še stroškov za misijonske hiše in cerkve. Treba je tudi podpirati one vdove in sirote, ki so se ločile od možev; imeli so namreč kot divjaki po več žen. Kako se tudi v srce smilijo misijonarju lačni in na pol nagi otroci, ki se gnetijo vsak dan v šolo in k poduku krščanskega nauka! Med Indijani potrebuje misijonar denarnih pripomočkov, ne za sebe, ker se je iz ljubezni do apostolske revščine odpovedal imetju; ampak za druge, da doseže svoj namen po razmerah teh krajev. — Oj, kako mi je krvavelo srce spomladi l. 1839.!

Krstil sem v Fort Williamu vso občino; nisem pa zamogel spolniti prošnje nekega glavarja divjakov, da bi bil prinesel več nego 500 divjakom luč sv. vere. Imel sem samo jeden zlat še v žepu, nisem pa imel potrebne hrane in drugih potrebščin za 15 dni daljno pot po reki navzgor!

Kmalu potem je prišel protestantski misijonar. Opravil sicer ni ničesa, kakor mi je pozneje povedal glavar teh divjakov, ker želé vero črnosuknjarjev. Kmalu je pobral svoja kopita in ostavil kraj.

Druga zapreka razširjanju krščanstva med divjaki so brezvestni beli kupci s kožami. Ubogim divjakom skušajo vcepiti sovražstvo do vere in dela, da bi ostali v revščini in divjosti na njih dobiček. Pripravijo namreč veliko kož, ktere zamené pri brezvestnih kupcih za živež. Ti brezvestni menjači stavijo največe zapreke misijonarjem, češ, da s krščanstvom zabranijo oliko divjakom ter jih ohranijo v nezmožnem stanu.

Tretja zapreka so krivoverci. Njih poslanci pridejo z napolnenimi barkami med Indijane, da dobodó z darili nekaj imen za svoj misijonski zapisnik. Kobilicam jednako preplavijo indijanske puščave; zidajo cerkve, katerih pa nihče ne obiskuje. Ustanovljajo šole, pa le za svoje lastne otroke. Trošijo med divjaki krivoverska sv. pisma — biblije, s kterimi si Indijani svoje pipe in puške bašejo. Za pravo oliko divjakov se ne brigajo. Zadovoljni so z dobro plačo, za katero odškodujejo z lažnjivimi poročili one, ki jih pošiljajo in vzdržujejo.

Kolikor vem, še do sedaj niso dosegli znamenitega sadú med Indijani. Priprosti divjaki nočejo sprejeti druge vere, nego katoliško. Še iz davne dobe se je pri Indijanih ohranil pregovor: Črnosuknjar skrbi za naše duše; rjavosuknjar (protestantski misijonar — black-gowen) pa za svojo ženo in otroke. — Tako umejo priprosti Indijani ločiti katoliške in protestantske misijonarje in vero.“

Jasen dokaz tega je misijonska postaja v Krivem drevesu. O tem piše g. Pirec Dunajskemu nadškofu še bolj natanko dne 15. februarija 1842. leta. Najprvo naznani, da je dobila škofija Detróá novega višjega pastirja, g. Petra Lefevre-a.

„Naj bi tudi misijonarji dobili nekaj pomočnikov,“ piše, „kajti pomanjkanje misijonarjev se vedno bolj čuti in več misijonskih postaj je brez duhovnika. Ko bodem šel čez nekaj mesecev iz Krivega drevesa v svoj severni misijon Grand Portaž, ne vem še za naslednika tej misijonski postaji.

Indijansko misijonsko postajo v Krivem drevesu so dvajset let oskrbovali marljivi misijonarji. Dosegli so tudi veliko

stopinjo olike Indijanov. Bila bi ta postaja lože nego kaka druga brez misijonarja. Ali politično-verske razmere zahtevajo, da ostane tudi nadalje pod spretnim vodstvom. Ta misijonska postaja je Amerikancem živ dokaz moči naše svete vere v primeri z raznimi krivoverstvi.

Že več let so državni oskrbniki in krivoverski misijonarji trdili, da Indijani bivajoči v „Z d r u ž e n i h d r ž a v a h“ niso sposobni za vero in oliko. Naj se torej potisnejo iz dežele brez daljnih brezuspešnih poskušanj.

Država, držéč se te modre politike, je nakupila mnogo dežele od Indijanov, da jo obljudi z belimi naseljenci, nepotrebne Indijane pa zapodi iz dežele.

Katoliška misijonska postaja v K r i v e m d r e v e s u pa jim je bila trn v peti; kajti ti dobri Indijani, nekdanj najbolj divji narod tega plemena, zapustili so nomadsko življenje in svoje malikovalske običaje (šege). Sedaj obdelujejo prav pridno polje, bivajo v lepih hišah ter pridno molijo. Živé se ob pridelkih polja, ob pridelovanju sladkorja in ob ribštvu.

Zato jim je vlada tudi sporočila po svojem zastopniku, da jih ne bode pregnala, kakor druge, — naj le mirno živé, kjer so. S tem se je protestantom pokadilo pod nos. Hoteli so v naši bližini osnovati jednako vzgledno misijonsko postajo; dá, našo katoliško misijonsko postajo naj še prekosi!

Jeden dan hoda od tod so prevzeli v ta namen indijansko občino v V e l i k e m z a l i v u (Grand Travers) v svoje posebno oskrbovanje in vzgojo. Ti divjaki so šestokrat zavrgli ponudbo Kristusove vere. Presbiterjanski agent jim je pridobil obilne podpore od vlade. Potem so poslali tja več dobro plačanih pridigarjev, učiteljev, rokodelskih mojstrov in nekaj spretnih poljedelcev s potrebno živino, orodjem, darili i. t. d. — V teku štirih let niso dosegli prav nič! Nihče malikovalskih Indijanov ni sprejel njih vere. Ostali so divji, leni in nevedni ter udani pijančevanju in drugim malikovalskim bedarijam bolj ko popred. Njih dozdevni olikovalci so jim celó zaprli pot do prave olike, ker so jim vcepili v srca napéno sovrašтво do katoliških misijonarjev. Sevéda z lažnjivimi poročili slepé vlado, da bi jej ne bilo žal za svoto, ki se je zastonj potrosila.

Tedaj ima svet tukaj nov dokaz, da zamore z Božjo pomočjo le k a t o l i š k a v e r a divje malikovalce spreobrniti v krotke ovčice Kristusove, pridobiti njih srca za vse dobro in blago ter prestrojiti divje narode v koristne državljane. Za to resnico imamo dandanes mnogo dokazov v Ameriki.

Ko bi imeli katoliški misijonarji le nekaj onih denarjev in pripomočkov, kar jih je 15.000 protestantskih predikantov, nesposobnih in nezmožnih olikovalcev Indijanov, potrosilo brez sadu in brez koristi, bili bi zdavnaj vsi Indijani, ktere mislijo iz dežele zapoditi, na jednaki stopinji olike z belimi.

To je za te dobe naša vlada tudi spoznala. Pričela je katoliško vero izvanredno podpirati ter jej to hvalo izreka tudi v očitnih sejah in spoznava njeno moč pred drugimi veroizpovedanji.“

Pač lep dokaz novodobnim zatiralcem in obrekovalcem sv. katoliške cerkve in njenih služabnikov, ktere zovejo nazadnjake in mračnjake, kdo da je širil in še širi pravo omiko!

Kakor hitro pa je prišla ljuba spomlad in so bila pota pripravna za potovanje, ni bilo našemu gorečemu misijonarju več ostati v Krivem drevesu. Njegovo srce ga je gnalo le med divjake, da tudi te pridobi pravi olik. Odrine na pot proti svojim ljubim Očipve-Indijanom v Grand Portaž, da jih potrdi v veri in od tod razširja sv. vero dalje med Indijani. Ob Gorenjem jezeru ustanovi novo misijonsko postajo ob reki „Omini Sibi“ (reka golobov). Tudi prične zidati na tem kraju cerkev s pripomočki, ktere je dobil iz domovine in od Leopoldinske družbe. Vendar je ni mogel dovršiti za časa svojega bivanja v teh krajih.

Sedmo poglavje.

Pirčevo daljno misijonsko delovanje v Krivem drevesu; ustanovitev misijonske postaje na otoku Amikvagendi; njegovo slovstveno delovanje in poročila o kmetijstvu.

Gorečemu misijonarju ni bila odločena dolga doba za delovanje med divjaki ob Gorenjem jezeru, kamor ga je vleklo njegovo srce, ki je hrepenelo le pripeljati veliko divjakov v hlev Kristusov. Za to delo pa je imel po tej okolici široko polje. Jeseni leta 1842. dobi od svojega škofa ukaz, naj gre nazaj v Krivo drevo ter ondi oskrbuje misijonsko postajo, kateri zavoljo pomanjkanja duhovnikov ne more poslati drugzega misijonarja. Žalostnega srca se loči od svojih vernih v Grand Portaži. Tudi pričete stavbe cerkve ob „Reki golobov“

ni zamogel skončati. Slušal je glas svojega višjega pastirja, da deluje ondi, kjer mu veleva pokorščina, — če tudi je sam menil, da bi bilo njegovo misijonsko delovanje bolj potrebno tukaj med divjaki, ki še nikdar niso videli misijonarja, pa bi radi sprejeli sv. vero. Ni pa misijonarja, ki bi jih osrečil s krščanstvom. Tudi spomladi in po leti 1843. leta ni zamogel obiskati onih misijonskih postaj, ker je imel v Krivem drevesu in po okolici mnogo dela in opravila. Pa slušajmo njega samega, kako nam opisuje misijonsko delovanje v tem letu.

„Kakor hitro sem se vrnil iz svojega misijonskega potovanja,“ piše dne 1. oktobra 1843. leta, „porabil sem prvi čas v to, da poročam o svojem misijonskem delovanju. Bog je tudi to leto blagoslovil moje delo.“

Moral sem pretečeno jesen (l. 1842.) na škofovo povelje za nekaj časa zapustiti misijonske postaje ob Gorenjem jezeru, na veliko žalost svojih ljubih Očipve-Indijanov. Zavoljo mnogih tukajšnjih opravil in pomanjkanja potrebnih pripomočkov se tudi spomladi nisem zamogel k njim podati, da bi dovršil stavbo cerkve ob „Reki golobov“ poleg Grand Portaže.

Torej moram tamošnje pobožne vernike tolažiti v listih le z boljšimi časi. Skoro gotovo jih pa bodem obiskal prihodnjo spomlad za nekaj dnij. Vendar sem imel tudi med Otava-Indijani mnogo dušne tolažbe in misijonskega veselja. Pri vernikih te velike misijonske postaje se je gorečnost mnogo pomnožila. Bil sem pa tudi priča spreobrnjenja mnogo malikovalcev, ki so se dosihdob vedno upirali milosti Božji. Sedaj pa jih je omečila milost Božja in nad sto jih je prejelo sv. krst, še več pa jih podučujem. Tudi ti bodo kmalu pomnožili število vernih. Tudi sem blagoslovil to leto dve cerkvi v A b i t a o v i n g u in K e b o i g a n u. Prihodnjo spomlad pa upam blagosloviti zopet dve cerkvi, jedno v Kithivikvedongu, drugo pa na otoku A m i k v a g e n d u. Postavil jo bode novo-krščeni glavar na onem otoku. Sevéda moram sam vse te cerkve preskrbeti s posodami in drugo notranjo opravo.

Divjaki na otoku A m i k v a g e n d u so bili vedno najtrdovratnejši malikovalci in najgrozovitejši divjaki Otavskega rodú. To leto pa jih je omečila nalezljiva bolezen. Porabil sem to priliko ter jim ponudil tolažbo sv. vere. Sprejeli so jo. Le nekaj pijancev je ostalo trdovratnih. Šel sem dvakrat na omenjeni otok. Pri zadnjem potovanju bi se bil skoro sam utopil. Ko sem se dne 25. septembra t. l. vrnil z otoka in bil že dve uri daleč na širokem jezeru, nastane hud vihar s postranskim vetrom. Moja barka bi se bila potopila, da nisem

še o pravem času obrnil in se peljal nazaj na otok. Vihar je razgrajal do pozne noči z vedno večjo močjo po jezeru, ki je nad 30 milj široko.

Na tem otoku sem imel prav priliko opazovati velik razloček med divjaki in pa med krščansko olikanimi Indijani. Kristjani v Krivem drevesu, Lakroá in drugih misijonskih postajah, ki so že dolgo pod vodstvom misijonarjev ter olikani ali kakor pravimo civilizirani, bivajo po vaseh v lepih hišah ter so lepo oblečeni in dobro rejeni. Delajo pridno in si pridelujejo potrebnega živeža na izobilno na polju, z živinorejo in ribštvom. Časté in ljubijo Boga, našega Stvarnika, iz vsega srca ter živé npravno.

Divjaki na otoku pa so leni in izstradani pasli lenobo v svojih šotorih iz bičevja in lubja. Mnogo otrok, dà, tudi veliko mož ni imelo nikake obleke. Večina divjakov ima le po jeden koc za vso svojo opravo. Žene teh divjakov — če tudi siromašne — so od glave do nog čedno oblečene. Hrane si iščejo vsak dan sproti, z mrežo po jezeru in s puško po gozdu. Ob viharnem vremenu pa, in če na lovu nič ne ustrelé, stradajo po več dnij. Takrat se preživé ob lastni slini, ktero si s smolo množé. Le malo jih je, ki sadé podzemljico in turšico okoli svojih šotorov. Vse te pridelke pa slastno jedó na pol zrele in surove.

Kakor je bilo žalostno in milovanja vredno njih telesno in gmotno stanje, tako divja je bila tudi njih npravnost. Malikovalstvo z vsemi pregrehami divjakov je bilo pri njih običajno. Sedaj pa so sprejeli luč sv. vere. Tudi kažejo dobro voljo in zmožnosti za vse dobro. Z Božjo pomočjo jih upam kmalu preobraziti v olikane ljudi in dobre kristjane.

Zdi se mi, da je sedaj prišel poseben čas Božje milosti za spreobrnjenje divjakov in razširjanje naše sv. vere med njimi. Pred nekaj leti prelita kri mučenikov v Kini in pa molitev vernih je razlila posebno milost na dežele malikovalcev. Veselje je, če bereš po cerkvenih časopisih, da so dve leti sèm divjaki veliko bolj voljni sprejeti sv. vero, da v celih tolpah sprejemajo krščanstvo, da tudi učeni krivoverci iščejo tolažbe v naši sveti veri, da se veliko protestantov vrača v naročje sv. cerkve in da po vseh mestih severne Amerike zidajo cerkve in učilne zavode. Tako se po teh prostornih deželah razširja sv. vera jako naglo vkljub nasprotovanju peklenške moči in že nadvladuje vsa druga krivoverska izpovedanja, ker ima oči-vidno Božjo pomoč in varstvo, ki jej daje rast.“

Ob jednom je delavni in goreči misijonar pisal o svojem delovanju tudi Dunajskemu nadškofu. Najprvo se zahvali za

poslano podporo 272 gld. 30 kr., kakor tudi za svoto 192 gld. 30 kr., katero mu je poslal g. kanonik Salebaheer. Porabil jo je za stavbo cerkve ob Reki golobov (Omini Sibi). Potem piše tako-le:

„Ker mi je moj novi škof zaostali znesek za poduk otrok izplačal iz državne blagajnice, zamogel sem ob Gorenjem jezeru pri veliki reki Revieru postaviti prav prostorno cerkev. Vendar ni še popolnoma dodelana. V tem kraju sem množico divjakov vzgojil v dobre kristjane. Privadil sem jih pa tudi dela ter jih učil poljedelstva. Preskrbel sem jim potrebnega semena in poljedelskega orodja. S tem sem postavil temelj stalni misijonski postaji, ki obeta najboljšega sadu.“

Moje vedno trdno zdravje ohrani me še vedno v delavnosti. Vendar sem nad svoje moči preobložen z misijonskimi opravili. Letni čas porabim za obiskovanje daljnih misijonskih postaj ali pa v spreobračanje divjakov. Po zimi pa se večinoma pečam s podukom otrok v šoli. Ostali čas pa rabim za spisovanje knjig v indijanskem jeziku. Do te dobe imamo v tem lepem jeziku le dve knjigi, kateri je spisal g. Baraga: „Življenje Kristusovo“ in „Mali katekizem“. Da po svoji moči pripomorem k slovstvu, sestavil sem: „Veliki katekizem z obširno razlago“ v narečju Otava-Indijanov; tudi 70 pridig za nedelje in praznike v indijanskem jeziku sem priredil za tisk. Kje se bodo zamogle natisniti te potrebne knjige, sam ne vem.

Tudi s poljedelstvom in vrtnarijo se moram pečati; kajti učiti mi je Indijane vere in razumnega gospodarstva, da pospešim in dosežem njih večni in časni blagor. Pogostokrat jim moram kazati lastnoročno, kako gre rabiti srp, koso, plug, cepec itd., da bi jih vedno bolj olikal.

In res! dosegel sem tolikih uspehov, da sem zamogel vlado prositi, naj osvobodi (emancipira) katoliške rudečeokožce mojih misijonskih postaj in naj jim pripozna jednake pravice z drugimi belimi državljani.

Vendar pa še niso vsi moji kristjani dosegli te stopinje olike. Imam veliko divjakov, osobito one na otoku Amikvangu, ki so gledé gospodarstva in omike na jednaki stopinji z neumno živino, in ne vedóč si pomagati, živé v neizrekljivi bedi. Naj navedem le jeden zgled. Našel sem tam v revni koči 90letnega starčka s svojo še starejšo ženo, ki sta oba sprejela sv. krst. Ležal je na tleh na bičevju in bil ogrnen z raztrganim kocem. Jedel je surovo turšico, njegova žena pa mu je lupila in rezala turšično steblo, ki ga je kosec za kocem

jedel. Rekel sem mu, da bi bila ta slaba jed pač okusnejša, ko bi jo skuhal pri ognju. A rekel mi je, da ne, češ, tako tekne bolje in je dalj časa sit; kajti le malo turšice ima še okoli kočē. Potem pa nima družega jesti, nego le to, kar mu sprosi žena pri sosedih, ker ne more več loviti rib in divjačine. V srce so se mi smilili ti revni divjaki. Vendar jim nisem zamogel olajšati in zboljšati bēde.

Marsikdo bi si znal misliti: Kako zamore tako star in bolan moŹ uživati brez kvare tako slabo hrano in kako zamorejo divjaki pri tako slabi hrani dočakati toliko starost. Meni se to ne zdi čudno, ker poznam življenje divjakov. Od mladosti so izpostavljeni vsem nezgodam in vsi bedi; jako so s tem utrjeni; tudi uživajo vso rastlinsko hrano čisto surovo. Le ribe in divjačino skuhajo na pol ali pa jo, ko zavrē, od ognja vzemō in prav slastno pouŹijejo. Prav dobro se počutijo pri tej hrani; redkokdaj so bolni ter ućakajo navadno visoko starost.

O Oskimodih — surovoŹreih, ki bivajo ob Hudzonskem zalivu, ćul sem pripovedovati od verjetnih prić, ki so jih videli, da ne kuhajo prav nobene hrane. Slastno jedō krvavo meso ravno zaklane Źivali, dā, tudi staro, smrdeće in polno ćrvov. Pri ognju se ne grejejo niti ob hudi zimi, ko zmrzne morje štiri in še več metrov na globoko. Stavijo si svoja bivališća iz snega, okna pa iz ledū. V teh sneŹenih kočah bivajo v mrazu in lakoti, kakor bobri, skupaj ćez zimo prav zdravi. So pa bajē prav trdni in moćni ljudje ter ućakajo prav visoko starost.

Pa ne samo divjaki, tudi omikani Amerikanci jedō na pol kuhane jedi prav slastno; mnogo rećij zauŹivajo tudi surovih. Ćestokrat sem to videl po hišah imenitnih in olikanih, vendar so zdravi, kakor sploh Amerikanci. Tū se le redko ćuje o boleznih.

Će vse to preudarimo, moramo sklepati, da ima velika civilizacija v Evropi tudi svoje napake. MehkuŹna vzgoja od mladosti, kakor tudi preveć kuhane jedi, ki zgubē redilne snovi, vzgoji slabotne ljudi, poloŹi kal mnogim boleznim in krajša naravno ćloveško starost.

S tem pa nikakor noćem priporoćati surove hrane divjakov, niti preveć kuhane evropejske, marveć svetujem srednjo pot. Źelim, da bi moj evropejskih sladćic navajeni Źelodec prav dobro prebaval veliko tećnejšo na pol kuhano hrano, kakor je tudi moje telo po raznih vremenskih vpljivih postalo trdno in zdravo.“

Med tem misijonskim delovanjem pa neumorno delavni mož tudi ni pozabil svojih rojakov. Kmetijski družbi je poročal o novostih iz Amerike in o kmetijskih iznajdbah. Zavaljo njegovih zaslug za sadjerejo po Slovenskem ga je odlikovala kmetijska družba s srebrno svetinjo ali medaljo, katero mu je 1842. leta poslala v Ameriko. Zahvalivši se za to odlikovanje poroča o svojem delovanju med Indijani (v listu dne 24. februarija 1843) tako-le:¹

„Z veseljem naznanim vsem svojim prijateljem in onim, kterim so na sreču iznajdbe in zboljšanja pri kmetijskih in rokodelskih rečeh, da sem se z Božjo pomočjo prizadeval v vseh svojih misijonih med Otava-Indijani ob Mišiganskem jezeru, kakor tudi med Očipve-Indijani ob Gorenjem jezeru, prižgati po svoji moči luč sv. vere, pa tudi učiti, kako zemljo pametno obdelovati. Zakaj, kedar sem nasitil duše svojih Indijanov z Božjo besedo, učil sem jih tudi po očetovo, kruha si pridobiti. Sam sem jim kazal, kako imajo orati, kositi, žeti, mlatiti in druga dela opravljati; kako se sejejo raznovrstna žita in semena povrtninska. Učil sem jih tako dobrotljivost ljubega Stvarnika bolj spoznavati. Orodja in semena, ktera so mi poslali moji dragi misijonski prijatelji iz Ljubljane, bili so mi darovi po Božji previdnosti, po moji želji, ker so mi bila pomoč pri mojih opravilih. Pa tudi mojim ljubim Indijanom so storili veselje in osnovali tako začetek Indijanskega kmetijstva.

Res je tudi, da so me začeli sovražiti zavaljo tega samogoltni kupei s kožami in kožuhi, ki si prizadevajo nad vse, da bi le stavili napotja mojemu prizadevanju, da podučim in priučim divjake kmetijstvu in poljedelstvu.

Mislím si pa: Vsaka nova reč in poskušnja, ki obeta kaj dobrega na svetu, mora se bojevati z mnogoterimi zadržki, predno premaga vsa nasprotja in prinese srečo človeštvu.

Kakor je poljedelstvo v mojih severnih krajih še revno, tako se je povzdignilo že v onih krajih Združenih držav severne Amerike, kjer so ljudje že bolj prebrisani in podučeni. Ni skoro verjeti, na kako stopinjo popolnosti sta ondi povzdignila umetna pridnost in človeški um kmetijstvo in obrt v tako kratkem času. Če tudi mi ni mogoče veliko pisati, ker sem predaleč od onih krajev, da bi se sam mogel od vsega prepričati, vendar hočem opomniti, kar sem videl pred 7 leti, ko sem potoval preko onih krajev, ter pozneje bral v časopisih ali pa slišal pripovedovati.

¹ Glej „Novice“ 1843, str. 15.

Če gleda na kmetijsko gospodarstvo potnik, ki hodi po onih krajih, mora se čuditi, koliko zamore človek storiti s svojim umom in pridnostjo. Tú vidiš skopane vodotoke, več sto milj dolge, skozi mesta in dežele. Po njih se vozi veliko sto bark preko hribov in dolin. Na vse kraje so razpeljane železnice, po katerih naglo prepeljavajo vozove, obložene z blagom in ljudmi. Vsak dan se moreš peljati, kamor hočeš, in v treh ali štirih dneh prehitiš za deset dolarjev 1000 milj hoda. Živine najlepšega plemena vidiš po teh deželah v velikem številu. Prepeljali so jo najlepšega plemena sëm iz Evrope.

Neizmerni gozdi zginjajo pod rokami milijonov pridnih ljudi, kakor zimski sneg pred pomladanskim južnim vetrom. Nove hiše, kmetije, vasi in mesta rastejo kakor gobe iz zemlje.

Brezštevilni Evropejci, ki so se preselili sëm, skušajo se mirno z rojaki v pridnosti in kupčiji. Rodovitna zemlja rodi iz zrna 40—60 zrn in več let je ni treba gnojiti.

Pred malo leti je bilo delo silno drago; delavcu so morali po tolarju na dan plačati, in hlapec je dobil po 150 tolarjev plačila na leto. To pa je ravno spodbodlo človeški um, da so jeli misliti na umetna orodja in stroje, s katerimi bi obdelovali polje. Izmislili so si jih več. Med drugimi so iznašli lansko leto stroj, ki je iz 10 plugov sèstavljen. Ta stroj ob enem orje, seje in vlačí in obdela na ravnini 15 oralov na dan. Dva delavca le potrebuje ta stroj. Drugi stroj z enim človekom in konjem žanje, mlati in veje zrelo žito ob enem ter ga meče konci njive v kupe. Tudi imajo stroje, ktere prenašajo. S temi sekajo drevje in cepijo v polena. Še drugi stroj pripravlja vsakovrsten les tako hitro za sodarje, mizarje in tesarje, da bi človek skoro ne verjel. Drugi stroj zopet koplje in trebi vodotoke in jarke. Videl sem sam prav priprosti stroj za slamo rezati. V jednom dnevu ti nareže s pomočjo dveh mož toliko rezanice, da je ima jeden konj za celo leto zadosti. Vse te stroje goni sopar, človek jim le streže.

Tudi svile in kar se iz nje prideljuje, tukaj silno veliko pridelajo; jednako sladkorja silno veliko napravijo. Pa tudi v sadjereji niso zanikerni. Vrtnarji iz Evrope so tú zasadili vrte za ovočje (sadje) in cvetlice. Vse te reči prav dobro prodajajo.

S svojo pridnostjo, umetnostjo in s pomočjo strojev so si pridelali kmalu toliko in tako dobrih pridelkov, da se sedaj ne preživé le cenó, nego prodajo tudi za veliko milijonov tolarjev pridelkov v inostranske dežele, v ktere so pošiljali pred malo leti še neizrečeno število novcev za prejete pridelke.

Če vse to premislimo, razumé se samo ob sebi, da pridelki prihajajo od dne do dne cenejši. Naj navedem le onih 7 let, kar živim v Ameriki. Ob času mojega prihoda je veljal sodček svinske slanine 80 gold., sedaj se dobi za 12 gold. Za sodček pšenične moke z 2 centoma si plačal po 36 gold., sedaj ga dobiš po 8, po 6 in tudi po 4 gold. Lepa krava je veljala takrat čez 200 gold., sedaj jo lahko kupiš za 30 gold. Po taki meri se ravna cena tudi drugih pridelkov. Ker se Amerika tako lepo povzdiguje s svojimi kmetijskimi pridelki zavoljo umnosti in pridnosti, vsak lahko prevede iz tega, da postane popred nego v desetih letih v kmetijstvu zgled vsemu svetu.“

„Lansko leto sem več kakor 300 milj dežele obhodil,“ piše v drugem listu dne 2. marca 1843. l.; „večkrat sem bil sam v smrtni nevarnosti. Obhodil sem vse svoje misijonske postaje ob Gorenjem jezeru in zopet več kot sto divjakov krstil. Z dovoljenjem sem spomladi odrinil iz Krivega drevesa. Še pred mojim prihodom v mesto Grand Portadž se je zbralo več kristjanov in divjakov, ki so stopili z menoj v ladijo, in srečno smo se pripeljali do Reke golobov — Omini Sibi, kjer sem na pripravnem mestu blagoslovil zemljo pod veselim banderom sv. križa in vnel svojim Indijanom srce za novo misijonsko postajo.

V treh dneh je bil precej velik gozd posekan in tla oglašena. Potem smo postavili več šotorov in prostorno cerkev iz brezovega lubja, olepšano s cedrovimi vejami. — Za Indijane sem kupil veliko mrežo, katero so vrgli vsak večer dvakrat v vodo tam, kjer se izliva reka v jezero. Vjeli so z njo toliko dobrih rib, da so se zamogli vsi divjaki vsak dan do sitega najesti. Potem sem začel svoje divjake k poljedelstvu pripravljati.

Jeden mesec smo opustili zidarstvo ter začeli polje obdelovati. Več lepih otokov v reki smo obdelali s podzemljico, s turšico, grahom, fižolom in drugimi kranjskimi povrtnimi semeni. Tukaj sem moral vsakemu vedoželjnemu delavcu pokazati vsako delo s svojimi rokami; kmalu pa sem se moral čuditi njihovi pridnosti in pripravnosti.

Ko so končali delo, dali so Indijani vsakemu otoku in vsakemu polju ime v spomin prvega pridelka, n. pr. Podzemljični otok, Turšični otok, Grahov otok, Fižolov otok, Čvetlični otok, Tobakov otok, Repni otok, Zeljni otok i. t. d.

Potem smo jeli zopet gozde izsekovati in staviti veliko cerkev iz trdnega lesa s pomočjo najetega tesarja. Nismo je

pa zamogli do jeseni postaviti. Šolo in nekoliko koč smo končali ter tako postavili začetek vasi.

Z dvema kravama, štirimi prešiči in 12 kokošmi smo storili tudi pričetek živinoreji. Iz svojega sadnega vrta v poprejšnji postaji sem prinesel več drevesec in nekaj žita za seme. S temi rečmi smo začeli polje obdelovati. Akoravno sem imel veliko opravkov in posvetnih skrbi, vendar nisem v nemar puščal krščanskega in šolskega poduka; zakaj vsak dan sem gotovo učil dvakrat, zjutraj in zvečer, vse ljudstvo v cerkvi, v šoli pa 60 otrok. Tudi divjake sem skoro vsako nedeljo po Božji službi krščeval in tako množil krščansko čedo.

Poletje mi je preteklo v srečnih misijonskih opravkih, kar prejmem v jeseni list od svojega novega škofa, ki me je povabil nazaj v Krivo drevo. Otava-Indijani so ga prosili za me; z nobenim drugim misijonarjem jim ni mogel ustreči.

Z veliko žalostjo sem vzel slovo od svojih novih Indijanov. Dne 15. vinotoka sem se podal na pot v svojem čolnicu po ravno tisti reki, po kateri sem tú sèm prišel. V 53 dneh sem prišel nazaj v Krivo drevo, dne 8. decembra 1842. leta.

Težko bi bilo vsakemu biti pokornemu, in tudi meni ni bilo lahko v tako poznem letnem času. Moral sem strašne jesenske viharje in neizrečeno zimo trpeti pod milim nebom. Moje življenje je bilo večkrat v smrtni nevarnosti. Pa med velikim trpljenjem mi je pripravil Gospod nebeški vendar srčno veselje. Nekega dne namreč pride divjak, ki je zaduhal dim od ognja čez dve gori daleč, s svojo ženo in štirimi ljubeznjivimi otroci k meni ter me prosi, naj mu kaj povem o Velikem Duhu in ga podučim v krščanstvu. Z veseljem sem spolnil njegovo voljo. Dva dni sem jih učil, potem sem jih krstil, njega pa z ženo tudi še cerkveno poročil.

Na daljni poti sem zelo trpel; pa veliko večje veselje je imelo moje srce, ker sem zopet videl svoje pred štirimi leti krščene kristjane in imel zopet več veselih misijonskih opravil.

Na poti iz Sauta v mesto Makinak me je ustavil strašen vihar in med tem je po noči moja barčica vsa primrznila. Peš sem hodil dalje ali pa sem se vozil po snegu in ledu na sanéh, v ktere so bili vpreženi veliki psi.“

Po zgledu velikega misijonarja nejevernikov, sv. Pavla, je hotel biti naš goreči misijonar tudi vsem vse, da jih pridobi Kristusu. To so tudi priprosti divjaki dobro spoznali;

neizrečeno so ga ljubili in spoštovali ter ga zvali „Ganino dec“, to je po naše „dobro srce“. Da so mu dali pravo ime, sprevidi lahko vsak iz njegovih sporočil.

Osmo poglavje.

Pirčevo daljno misijonsko delovanje v Krivem drevesu in okolici; tudi dobi pomočnika Ignacija Mraka.

Tudi naslednje leto se g. Pircu še ni izpolnila njegova goreča želja, da bi bil šel v svoje misijonske postaje med Očipve-Indijane. Doletelo pa ga je drugo veselje. Na Baragova in njegova vabila je zapustil zopet drug vnet rojak svojo domovino ter šel med Indijane prižigat luč sv. vere. Ta rojak je Ignacij Mrak, rojen v Poljanah dne 16. oktobra l. 1810. Že l. 1859. ga je preč. škof Baraga postavil za svojega generalvikarija v južnem kraju svoje škofije na polotoku med Mišiganskim in Huronskim jezerom. Po Baragovi smrti je bil izvoljen njemu za naslednika ter v škofa posvečen od g. nadškofa Parcella v Cincinatu dne 7. februarija leta 1869. — Ko se je pa zavoljo starosti visokočastiti gosp. Ig. Mrak odpovedal nekaj let pozneje škofijstvu, nastopil je kot tretji škof v Markétu zopet naš rojak, Belokranjec visokočastiti g. Vrtin, to težavno službo. Pač sme biti Slovenija ponosna, da ima takih sinov!

Visokočast. g. Ig. Mrak je prišel koncem meseca oktobra l. 1845. h g. misijonarju Pircu za pomočnika. Slušajmo zopet g. Pirca samega, ki nam opisuje kaj mikavno njegovo misijonsko delovanje v tem letu tako-le:

„Ko sem pretečeno zimo,“ piše Leopoldinski družbi 5. novembra 1845. l., „priredil svoj „Veliki katekizem“ za tisk in so opravili verniki v treh večjih vaseh: Krivem drevesu, Lakroá in Midletovnu velikonočno spoved, odpravil sem se na svoja misijonska obiskovanja — več nego 1300 milj hoda. Obiskal sem vse misijonske postaje, kakor tudi Šmarijo. Ker sem imel nad 2000 katoliških Indijanov oskrbovati, nisem zamogel porabiti mnogo časa za spreobračanje divjakov. Krstil sem jih to leto le 82.

Mnogo divjakov Otavskega rodú je po žganju tako spri-denih, da je bilo čestokrat zamán (zastonj) moje prigovarjanje,

naj sprejmó sv. vero. Vendar pa sem bil — ni dolgo od te dobe — priča neskončnega usmiljenja Božjega. Imel sem dušno veselje, da je sprejelo neko selo divjakov z 10 družinami v Akathingu, 12 milj od tod, sv. vero. Dosihdob so vedno ostali trdovratni vkljub vsemu mojemu prigovarjanju, ker niso hoteli dati slovo pijančevanju. Neka nesreča pa je odprla oči tem revežem, da so sprevideli slabe nasledke pijančevanja. O slovesnosti, ki so jo obhajali malikom na čast, umoril je pijan Indijan svojega soseda. Po tem dogodku so sklenili vsi, da hočejo dati slovo pijančevanju ter sprejeti sv. krst. Glavar sam mi je prišel naznanit ta sklep ter me prosil za sv. krst. Obdržal sem ga dotlej pri sebi, da sem ga dobro podučil v sv. veri in krstil.“ — (O, naj bi v naši lepi domovini posnemali te divjake zlasti mladenči, da bi se varovali pijančevanja in vse razuzdanosti, pa se utrjevali v dobrem po svetih zakramentih! Koliko umorov in pobijanja bi bilo manj! Koliko žalosti bi marsikdo prihranil sebi in drugim!)

„Poslal sem jim dobro podučenega Indijana, ki jih bode učil krščanskega nauka. V kratkem pa bodem šel sam tjá, podučil jih temeljito in vse krstil.

Jesení sem srečno prestal nevarno prsno bolezen in večkrat smrtno nevarnost na jezeru. Sedaj sem pa prav zdrav in zadovoljen med svojimi rudečeškozi. Do sedaj mi je šla čestokrat trda, ker sam nisem zamogel zadostiti vsem potrebam svojih obširnih misijonov. Sedaj pa me je razveselila Božja previdnost z vrlim sodelovalcem, mojim rojakom Ig. M r a k o m. Prišel je k meni pretečeni teden za pomočnika. Že na praznik vseh svetnikov je iz mojih spisov prav dobro pridigoval v indijanskem jeziku, kterega se prav marljivo uči. Ko bi jaz imel še nekaj tako nadepolnih pomagalcev, oj, koliko bi se storilo za sv. vero in zveličanje divjakov!

Nekaj let že si prizadevam z vso močjo, da bi popolnoma odvadil svoje Indijane nestalnega življenja. Bivali so v slabih šotorih; tudi jih je mnogo po zimi zbolelo ter umrlo brez duhovne pomoči.

Sedaj pa se zbirajo po vaseh in si stavijo vedno nove hiše. Da bi imela naselbina trdno podlago, kupili so že lansko leto na moje posredovanje 2000 oralov zemlje od vlade. Tudi so sami obdelali veliko zemlje ter jo spremenili v rodovitno polje. Pretečeno poletje so postavili moji Indijani s pomočjo dveh tesarjev jako potrebno lesoreznico (žago), spomladi pa mislijo narediti tudi mlin. Sam pa menim ustanoviti sirotišnico, da priskrbim sirotam in revnim otrokom dobre vzgoje.

Odrasla mladina pa se uči raznih rokodelstev in obrtnijskih vednostij.

V malo letih, upam, bodo bivali vsi Indijani moje misijonske postaje v treh lepih vaseh ter se živili ob poljedelstvu, živinoreji, obrtniji, pridelovanju sladkorja in ribštvu pod vodstvom svojih duhovnikov. Njih blagostanje bode gotovo dobro uplivalo na druge divjake tega rodú; tudi bode vlada z njimi vedno bolj zadovoljna.“

V listu, ki ga je ob jednom pisal Dunajskemu knezoškofu, zahvali se za poslano podporo 100 gold. Svoto bode porabil za tiskovne stroške „Križevega pota“ v indijanskem jeziku. Na zimo pa namerava sestaviti „Molitvenik“ v tem jeziku. Tudi ta knjiga je jako potrebna. Šolo obiskujočih otrok ima nad 200, več nego 1000 kristjanov v njegovih misijonskih postajah zna brati. Do sedaj so pa le tri knjige g. Barage v tem jeziku. — To leto so Indijani v njegovem misijonu bolj bolehal, nego kdaj poprej. Vsi otroci in mnogo odraščeni je imelo osepnice; veliko jih je tudi umrlo. Bilo je med Indijani veliko tuge zavoljo tega; kajti neizrečeno ljubijo svoje otroke. Čestokrat žalujejo več let po njih. Marsiktera mati tudi umré od žalosti. Če tudi so Indijani divjaki in vajeni vseh nezgod, vendar so njih čuti: posluš, okus, vid in dušna čutila za dve sto odstotkov boljši, nego belih; le meseni čut do pohlepnosti je videti slabiji. Mladenči in device ostanejo navadno nedolžni in čisti do zakona.

Svojemu zvestemu prijatelju in podporniku F. Šmidu v Šiški se zahvaljuje v listu (dne 16. novembra 1845. leta) za poslana kmetijska orodja, semena in več drugih rečij. — Pohvalno omenja „Novic“, ki skrbé za poduk naroda v slovenskem jeziku in bi jih imel imeti v rokah vsak pravi Slovenec.

Da je blagi mož storil toliko za oliko Indijanov, gre pripisovati tudi temu, da jih je učil sv. vero in drugih potrebnih vednostij v materinščini. Tudi divjaku dobro dé, slišati nauke v svojem jeziku. Le neki čudno omikani ljudje menijo, da tujščina lepše doni na ušesa!

Tudi naslednje leto nahajamo vrlega misijonarja še v Krivem drevesu in po okolici delajočega.

„Tudi preteklo leto je Bog blagoslovil moje delo,“ piše 27. decembra 1846. leta Leopoldinski družbi. „Svojo misijonsko postajo sem pomnožil za 109 novokrščenih divjakov, ki so večinoma bili odrasli malikovalci. Tudi so moji Indi-

jani vrlo napredovali v verskih vednostih in v verskem življenju (nравnosti); pa tudi v poljedelstvu, obrtniji in omiki, tako da svoje predpostavljene popolnoma zadovoljujejo ter se zamorejo postaviti z belimi na jednako stopinjo omike. Z veseljem zamorem poročati, da je malikovalstvo v državi Mišiganski med Otava-Indijani zatrto; kajti ona peščica divjakov, ki je po pijači spridena, da ne sprejme sv. vere, ne daruje več malikom, kar so pomrli žrtovniki.

Dolgo so mi nasprotovali trije veljavni glavarji. Najveljavnejšega med njimi, Sezanavingave po imenu, pridobil sem bil za vero že pred štirimi leti. Njegovo kratko, pa vzgledno življenje je pripeljalo mnogo divjakov v naročje sv. cerkve. Drugi, Kimivan, se je pijan ponesrečil na jezeru ter utonil. Tretji je umrl jeseni tri dni po sv. krstu z vsemi znamenji spokornega grešnika. Njegovo ime Tehkvejigo je slovelo nad petdeset let med Indijani. Mnogo truda in časa mi je prizadelo njegovo spreobrnjenje, ker ga je odvracala njegova zlobna žena od sv. vere. Vse sem poskusil — pa zastonj! Slednjič ga priporočim vernim v gorečo molitev, sam mu pa z živimi besedami opišem nebesa in pekel. Ker je sedaj na pragu večnosti, naj si izvoli sam, ali hoče slediti svojemu prvemu prijatelju ter v nebesa priti, ali pa deliti osodo nesrečnega Kimivana in z njim vred objokovati čas milosti. Po teh besedah je Božja milost ganila njegovo srce, da mi s solzami v očeh podá tresočo roko, rekoč: „Moj oče, sedaj spoznam svojo krivico. Popolnoma se izročim Velikemu Duhu in tvojemu vodstvu. Moli za me, da mi odpusti Veliki Duh moje grehe in mi da svojo milost, da pridem v nebesa. Potem mi izroči polno vrečo malikov, da jih sežgem. Sela pa je poslal v svojo domovino, da poseka slednje malikom posvečeno drevo in je sežgé. Potem sem ga krstil in pripravil za smrt.

Ta zgled sem navedel v dokaz, kako težko je spreobrniti trdovratnega grešnika, ki se dolgo ustavlja milosti Božji, in koliko moč ima molitev vernih kristjanov. Kako potrebna je torej ta duhovna pomoč nam nezmožnim misijonarjem!“

„Pretečeno poletje sem, kakor vsako leto, več nego 1000 milj hoda storil po svojih misijonskih postajah,“ piše 28. decembra 1846. leta Dunajskemu knezoškofu. „Neki dogodek pa me sili, da se bodem moral tudi v ostri zimi podati na pot.

Pred tremi tedni so se namreč pokazale hude nalezljive koze med Indijani v Keboiganu. Zavoljo te boleznij je

velik strah med Indijani. Koze so namreč najhujša kuga za Indijane, veliko nevarnejša nego belim. Kakor pripovedujejo, izmrle so cele občine, dà, tudi rodovi rudečeokožcev na kozah. Izmed sto bolnikov ozdravi komaj jeden ali dva. Ta bolezen imá veliko hujo moč na telo Indijanov nego na telo belo-kožcev, kakor sem se prepričal sam. Ti reveži si pa v tej bolezni ne vedó pomagati niti svetovati. Izmed devet bolnikov sta v omenjenem kraju ozdravela le dva. Sedem jih je umrlo četrty dan. Vsem drugim Indijanom v vaseh Keboiganu, Krivem drevesu, Lakroá in Midletovnu sem sam stavil koze, ker je bil zdravnik v Makimaku bolan. Drugega pa v tem viharnem zimskem času ni bilo moči dobiti, ker je 60 milj daleč. Izmed 900, kterim sem stavil koze, niso se prijele dvema. Izmed 120 Indijanov, kterim je pred 15 ali 20 leti stavil koze zdravnik, niso se prijele desetim. — To je dokaz, da je treba obnoviti stavljenje takim, ki so imeli že stavljenje koze. S tem se obvarujejo črnih nalezljivih koz.

Sedaj mislim obiskati še vse svoje misijonske postaje, da obvarujem svojih Indijanov s cepljenjem koz strašne kuge. Bog daj, da bi zamogel v tem mrzlem času, kot 60letni starček, pretrpeti trudapolna popotovanja. Rad dam pa tudi svoje življenje za svoje ovčice. To pa še tem rajše, ker upam o tej priliki pridobiti še nekaj duš divjakov. Ono malo število divjakov, ki še živé v mojih misijonskih postajah, zavrglo je navadne milosti. Le izvanredni dogodki in stiske ali pa izvanredno usmiljenje Božje jih zamore pripeljati v hlev Kristusov. Zato moram paziti na takove prilike ter jih porabiti v njih dušni prid . . .“

V dokaz tega omenja nekega trdovratnega rudečeokožca, hudega pijanca. T a b a s o mu je bilo ime. V jednom dnevu je zapravil in zapil v Makinaku ves denar, kar ga je stržil za kože in druge reči. Potem pa je stradal in hodil razcapan okoli. Ko je naš misijonar pred dvema letoma potoval v Detróá k škofu v parniku, zapazi v jutro na barki tudi divjaka Tabasa, ki si je méł oči. Vprašal ga je, kaj ima tú opraviti in kam misli iti? Divjak pa mu odgovori, da je v pijanosti po noči prišel na to barko, misleč, da je kaka močno razsvitljena gostilna. Potem se je vlegel in zaspal. Sedaj pa se je še le iz spanja zbudil. Nikjer ni videti Makinaka, niti zemlje suhe. Sam ne vé, kje je. Misijonar mu pové, da je na poti po Huronskem jezeru v Detróá, 370 milj daleč. Treba mu bode plačati semtertija osem dolarjev. Ker pa je divjak zapil ves svoj denar, ni imel ni novčiča v žepu. Jel je ob-

žalovati svoje pijančevanje ter se z rokama ob glavo tepsti. Gospod Pirec je porabil to priliko ter mu z živimi besedami opisal nasledke pijanosti in neumnost malikovalstva in blažilne nasledke krščanstva. In res, divjak poda misijonarju roko ter ga prosi, naj ga sprejme v sv. cerkev. Trdno mu obljubi, da nikdar več ne bode pil upijanljivih pijač ter prav po krščansko živel. Ostal je tudi mož beseda. Gospod Pirec mu je preskrbel prosto vožnjo in hrano. Tudi je nabral za ubozega divjaka pri usmiljenih potnikih precej denarja, da si je zamogel nakupiti v Detróá potrebne obleke in živeža za dalj časa. Četrty dan pa je že prišel nazaj k svoji obitelji, ki je zelo skrbela za-nj. S svojimi se je sedaj pripravljaj za sv. krst. Učil se je prav marljivo resnic sv. vere, pa tudi branja in pisanja. Pozneje je marljivi misijonar pogostokrat njemu izročil poduk onih divjakov, ki so se učili za sv. krst. Tudi je prvi pevec v cerkvi pri Velikem zatoku (Grand Travers). Postal je prav priden delavec, kupil si lepo hišo in polja in je vsem lep zgled katoliškega kristjana. Tako zamore Božja milost iz kamenja narediti otroke Abrahamove.“

Koliko posestnikov in rokodelcev živi žalibog tudi med nami kakor ta divjak. Težko zasluženi denar in svoje imetje zapravljajo po krčmah z igro in pijančevanjem. Svojo obitelj pa pusté v največji bedi ter jo pripravijo na beraško palico. Naj bi jednaki olikani rokodelci in kmeti, ki so kristjani, tudi tako moško dali slovó takemu življenju, kakor ta divjak. Jedna skušnja ga je zmodrila! Med nami pa se le prerad uresniči pregovor: „Pijanec se spreobrne, ko se v jamo zvrne.“ — Naj bi našel ta divjak po Slovenskem mnogo posnemovalcev!

Leta 1845. so prišli tudi vladni uradniki iz Vašingtona v indijanska selišča gledat, kako in kaj se tam godi. Bili so pa jako osupnjeni, videč vso vas s čednimi hišicami, postavljenimi po vrsti in lepem redu, rudečeokožce pa mirno bivajoče s svojimi ženami po svojih hišicah. Niso se pa mogli načuditi raznim lepim izdelkom Indijanov. Gospodje pri vladi so namreč menili, da ni mogoče to, kar jim je gosp. misijonar Pirec poročal izmed Indijanov v Vašington. Gospod Pirec jih pelje tudi v lepo cerkvico, ki je bila sila prijazna. Amerikanski gospodje in njih gospé so bili tako razveseljeni, da so zahtevali posodico in so mu nametali veliko zlatov kot dar za ubožno indijansko srenjo.

Pirec in Baraga sta si zlasti prizadevala, da odvadita Indijane pijančevanja. Koliko da sta dosegla, spričuje nam

ta-le dogodek: Brezvestni kupci pripeljejo o neki priliki več sodcev žganja v Pirčev misijon med Indijane. Bili so pa novi verniki tako utrjeni v veri in treznosti, da se nihče ni hotel lotiti smrtilne pijače.

Slušajmo še, kako spričevalo daje katoliškim misijonarjem Novojoški uradnik Oertel: „Ako bi bila naša vlada v Vašingtonu slušala dobre svete, ki so jih jej dajali gosp. Pirec, škof Baraga in drugi katoliški misijonarji med Indijani, nikoli bi ne bili kaj slišali o Madokih in drugih Indijanih.“ Hoče reči, da bi Indijani nikoli ne bili poskusili strašnih vojsk in morij proti belim, kar se je godilo okoli leta 1864.

Leta 1848. je imela misijonska postaja v Krivem drevesu 1842 duš. Razun teh je moral g. Pirec oskrbovati še deset jako oddaljenih misijonskih postaj. To delo je presegalo moči šestdesetletnega moža. Zategadel prosi svojega škofa Lefevreja, naj razdeli misijonske postaje med njim in g. Ig. Mrakom, kar je škof tudi storil.

Slušajmo še našega g. Pirca, kako opisuje svoje delovanje v Krivem drevesu v koledarju Baltimorske nadškofije za leto 1848.

„Bog je moje delovanje v tej misijonski postaji tako blagoslovil, da sem od dne svojega prihoda, t. j. 30. septembra 1839. leta do 15. julija 1847. leta pomnožil število svojih vernih Indijanov za 956 in to večinoma s spreobrnjenjem divjakov. Izvemši 200 mrličev živi za te dobe 1842 katoliških Indijanov v tej misijonski postaji. Da bi pa oskrboval to misijonsko postajo in še deset drugih, ki so jako daleč jedna od druge, to presega istinito moči jednega misijonarja. Bilo je neobhodno treba, razdeliti jih na dva dela. To je visokočastiti g. škof Lefevre tudi storil 10. dan meseca julija 1847. leta, ko je obiskal tukajšnje misijonske postaje. Izročil mi je dušno pastirstvo v Krivem drevesu, Keboiganu, Agakathivingu, Velikem zatoku (Grand Travers) in vse postaje do Mahgigonga ob bregu jezera. Število vernih je 1242, ki so večinoma prav pobožni kristjani. Misijone v Lakroá, Middletonu, Kastor-Izlandu in Manestiju — z 600 dušami — je pa izročil g. Ig. Mraku v oskrbovanje.

Po zgledu svojih prednikov sem si prizadeval in se trudil po vsi moči, da podučim divjake v resnicah sv. vere, pa tudi v vseh drugih rečeh, ki jih potrebujejo za dobro vzgojo in omiko. Videl sem svoj trud tolikanj blagoslovljen, da daje ta moja misijonska postaja živ dokaz, da so Indijani zmožni

postati dobri kristjani (v tem še celó bele prekosé) in olikani ljudje. Sploh so prav delavni in spretni za vse, česar koli se lotijo. Med njimi so dobri tesarji, mizarji, kotlarji in zidarji, ki znajo zidati čedne hišice. Tudi prav pridno obdelujejo polje, ki so ga kupili od vlade ter prodajo mnogo sadežev in povrtnine. Ženske so tudi prav delavne; dobro vedó, kaj je gospodinjstvo. Doma izdelujejo vso obleko za družino; tkajo odeje, izdelujejo pletarice in raznovrstne druge reči iz ježevih bodic. Pri tem delu kažejo veliko okusa in spretnosti.

Slednjič zamorem v resnici reči o Indijanih tega misijona, da so z njih velikim napredkom v šoli in oliki predstojniki po vsem zadovoljni. Pridobili so si tudi čislanje belih in vživajo naklonjenost naše vlade!“

Ta list je zadnji, ki smo ga dobili v roke o delovanju njegovem med Otava-Indijani. Za njegovo goreče srce ni bilo tukaj več dela; gnalo ga je le dalje med divjake, da pridobi še več duš sv. cerkvi. Tri leta je vendar moral še ostati v *K r i v e m d r e v e s u*. V teku 12 let, ki jih je preživel med Otava-Indijani, ustanovil je šest cvetočih misijonskih postaj in šest cerkev postavil; s škofovim privoljenjem jih je tudi sam blagoslovil. Na njegovo prizadevanje pri vladi so zadobili ti rudečkožci jednake pravice z belimi, — bili so emancipirani (oproščeni). Živ dokaz, da je mati prave olike katoliška cerkev, naj tudi novodobni olikani brezverci tajé to resnico, kolikor jim drago!

Deveto poglavje.

Pirec gre v Minesoto k Očipve-Indijanom ter ustanovi misijonski postaji v Krovingu in Milleku (Mil-Lacke).

Proti severozahodni strani od Mišiganske države se razprostira obširna pokrajina Minesota, ki je jako lepa dežela ob gorenjem Misisipu (med 42. in 49. stopinjo severne širjave). Obsega 215.907 □ kilometrov. Tukaj je bivalo za te dobe še do 110.000 divjakov rodú Očipve- in Siu-Indijanskega. Vlada jo je kupila 1849. leta od Indijanov. Zemlja je skoro vsa lepa ravnina z malimi holmci vmes, ki se zlagoma znižujejo ter zgublajo v ravan. Tri petine ima sočnih travnikov in dve petini lepih gozdov vmes. Poleg

sladkorjevca rastejo lepi hrasti, košate lipe in drugo gozdno in sadno drevje, skoro jednako kakor po Slovenskem. Vsa zemlja je napolnjena z jezeri, prepasana z rekami in studenci. Obnebje je zmerno in zdravo. Nikoli ni kužnih boleznij, mrzlice in kolere, kakor na jugu. Vode dajó izvrstnih rib, po travnikih skakljajo fazani, kakor kobilice. Po gozdih je srn, mnogoterih jelenov, medvedov in druge divjačine na izobilje. Na zahodnem kraju pa se pasejo tisočere čede bivolov. Tudi ovce se dobro redé. Ta pokrajina je jako ugodna za naselbine. Kdor se naseli tu in se spozna z družino za ameriškega državljana, dobi 160 oralov zemlje zastonj. Sevéda mu jo je treba obdelati. In res, kmalu so se naselili po teh krajih ljudje raznih narodnostij. Tudi Slovencev je mnogo tam. Dobili so po posredovanju g. misijonarja Pirca najprimernejše in najlepše kraje. Za današnje dobe cvetó najlepša sela in mesta po onih krajih, kjer je g. Pirec snoval naselbine.

Sedmi cerkveni zbor v Baltimoru je 1849. leta spoznal veliko potrebo, da se za to prostorno deželo ustanovi lastna škofija s sedežem v Št. Pavlu. Apostolski sedež je pritr dil tej želji ter imenoval za škofa l. 1850. visokočastitega gosp. Jožefa Kretina. Koncem l. 1852. je bilo v njegovi prostorni škofiji le sedem cerkev in deset duhovnikov, katerih polovica je delovala med belimi, druga pa med Indijani. Katoličanov je bilo okoli 2500 duš.

V tej škofiji je bilo še nad 50.000 divjakov, torej lepo polje za gorečega misijonarja g. Pirca. Divjaki rodú Očipve-Indijanov so bivali po severozahodnem delu te dežele. Bili so mnogo bolj divji nego Otava-Indijani. Tudi so jih beli z žganjem bolj spridili nego Otava-Indijane.

Ker je novemu škofu manjkalo sposobnih delavcev v tem širokem vinogradu Gospodovem, prošil ljubljenca Indijanov g. Pirca, naj pride v njegovo škofijo širit med Indijani sv. vero. Veselega srca se podá goreči misijonar na težavno delo.

To opisuje tako-le v

Misijonski pesmi od Očipve-Indijanov:

Že sem svoje Indijane
 Tam v deželi Mišigan
 — Kličejo se Otavane —
 Dobro utrdil v verskem stan'.

Naglo barka me prenese
 Milj veliko sto hodá,
 Kakor tica brz preteče
 Daljo jezer in vodá.

V srcu vname se mi želja
 Dalje k ajdom se podát',
 Kjer ne znajo še evangelja:
 K Božji čedi jih peljât.

K takim prišel sem Indijanom,
 Ki so skoro nagi še;
 Ni podobnih nič kristjanom,
 Ko živina tú živé.

Bivališča njih so borna,
Z ljubjem šotor je pokrit,
Koža v spanju je odeja,
Leža pa so trda tlá.

Vedno živeža jim manjka,
Zver in ribe jih redé;
Kakor jim pa tega zmanjka,
Vsi od lakote medlé.

Copernija, malikovanje
Je pri njih navadno b'lo,
Svete vere oznanovanje
Slišalo prej ni uhó.

Zdaj pa vendar so pripravni
Poslušati Božji glas,
Mojim naukom so udani
In spoznajo srečni čas.

Več ko sedem tisoč ajdov
V skrb izročeni imam,
Sto milj daleč so kristjani,
Jaz pastir njih dušni sam.

Moje fare je pokrajna
Še čez tisoč milj hodá,
Pot po njej mi je težavna,
Polna gozdov in vodá.

V Kroving sem se bil ustavil,
Prvi sem začel misijon,
Novo cerkev sem napravil,
V katero vabi mali zvon.

Na okroglem, lepem hribu
Cerkev je in turnič bel,
Kjer o mojem je prihodu
Še mališki boben pel.

Zadovoljen med divjaki
Kakor oče jih učim,
Srčno ljubi me njih vsaki,
V Božjem miru prav živim.

Dan na dan imam zdaj šolo,
Pridigujem vsak večer,
Da bi spolnil Božjo voljo,
Vse pripeljal k Božji ver'.

Večidel že molit' znajo,
V cerkvi prav lepo pojo,
Gorka srca k veri imajo
In živijo prav lepó.

Ob nedeljah jih krščujem,
Kar med tednom podučim,
V Božjo milost sporočujem
In se v Duhu veselím.

Jaz sem prav Bogu hvaležen,
Ki me peljal je v ta kraj,
Kjer bom dobrih del deležen,
Pot pripravil v sveti raj.

Bog, daj milost vsem Indijanom
Vse storiti, kar učim;
Vam pa mojim deželanom
Se v molitvi izročím.

Vsi prijatli tam na Kranjskem,
Le molite za me zdaj,
Da ovčic bi na Indijanskem
Več pripeljal v sveti raj.

To merjeno popisovanje je poslal g. Pirec iz Krovinga dne 1. januarija 1853. leta svojim nekdanjim faranom v Podbrezju.

Slušajmo zopet našega misijonarja, kako nam opisuje svoje misijonsko delovanje med Očipve-Indijani leta 1852. — Iz Preri longe (Longue Prairie) poroča l. 1852. Leopoldinski družbi:

„Že sem naznanil,*) da sem ostavil katoliške in omikane Otava-Indijane, da poskusim pridobiti sveti cerkvi tudi Očipve-Indijane, ki še tavajo v malikovalstvu. Srečno sem pričel svoje delo z ustanovo misijonske postaje v Krovingu, kjer bi-
vajo Indijani, pol Indijani in kanadski Francozi.

*) Omenjenega dopisa mi ni bilo moči dobiti.

Ko sem misijonsko postajo v Krovingu utemeljil s podukom v šoli in cerkvi, imel sem vsled škofovega ukaza misijone tudi med belimi. S tem sem položil temelj misijonskim postajam v Sauk-Rapidu, Švan-Riverju in Belpreri (Belle-Prairie). Tudi sem preskrbel stavbo treh cerkev in pridobil za to potrebnih zemljišč. Stroške bodem plačal deloma z milodari prebivalcev, deloma bodem imel sam na skrbi, da jih poplačam.

Bivalci teh postaj so večinoma naseljenci iz Nemškega, kanadski Francozi in pol Indijani (mitios). Moram jih pogostokrat obiskovati dotlej, da nam Božja previdnost pripelje jezika večjih misijonarjev. Ko sem v teku dveh mesecev dovršil tū svoje delo, bil sem namenjen začetkom maja odriniti med divjake, da izpolnim prošnjo indijanskih glavarjev in dano obljubo ter po letu ustanovim nove misijonske postaje med divjaki. Neki žalosten dogodek pa mi je stavil opovire ter me zadrževal. Hudobni lovci Vinebego-Indijanov, divjih ajdov, so usmrtili v gozdu dva Očipve-Indijana. To jih je tako razdražilo, da so sklenili z vojsko maščevati se nad Vinebego-Indijani. Poslali so v Prerilonge veliko tolpo divjih Indijanov proti sovražniku. Vračal sem se ravno iz svojih misijonskih postaj med belimi, kar dobim list od misijonarja g. Vivaldija med Vinebego-Indijani. Prosil me je, da naj se podvizam priti k njemu ter zabraniti vojsko, če bode mogoče. Hitel sem nad 40 milj daleč, kar so mi dopuščale moje moči. Dospel sem še o pravem času v šotor Ogime, poveljnika vojščakov, Atavana po imenu. Precej sem ga spoznal, ker je jednekrati že pri meni v Krovingu obedoval; tudi mi je bil dal že roko, da hoče sprejeti krščanstvo.

Brzo se zbere okoli mene tolpa čvrstih vojakov. Resno jim razložim slabe posledke nepotrebne vojske s sorodnimi brati in kako pregrešno je prelivanje krvi. Ponudim se jim kot posredovalca, da zadobé zadostenje za umorjena Indijana. Potem mi podá glavar roko ter reče: Moj oče, tvoje besede so ganile moje srce; hočem te slušati. Po tvojem svētu se hočemo vrniti domú in obdelovati polje. Doma pa te bodeмо poslušali govoriti o Velikem Duhu in sprejeli tvojo vero.

Neizrečeno me je veselilo, da se je prepir tako lepo končal. Dal sem jim moke in slanine za živež. Vinebegi pa so meni dali tobaka v znamenje sprave in mirú. Očipve-Indijani so se vrnili še isti dan mirno domú. Ker so se Vinebegi bali še drugih tolp Očipve-Indijanov, katerim velja vojska kot največja krepost, prosil me je glavar, naj ostanem med njimi dotlej,

da sklenejo mir. Med tem je bila sestavljena prošnja do deželne gosposke, ki so jo poslali v Št. Pavel. V njej so prosili vlado, naj pošlje komisijo, ki bode sklenila pogodbo miru med vsemi tukaj bivajočimi Indijani. Na moj nasvet hočejo glavarji obeh strank predlagati postavo, naj dotični indijanski narod plača 1000 tolarjev za vsakega zavratno umorjenega Indijana, ali pa se morilec izroči, da ga kaznujejo s smrtjo. Vlada mora pa skrbeti, da se pogodba izvršuje ter ohrani mir. Če bodo naši Indijani živeli v miru med seboj, bodo tudi raji sprejeli sv. vero. Nam misijonarjem pa bode prilika poročati o ugodnem uspehu razširjanja sv. vere . . .“

Naslednje leto pričel je misijonar Pirec svoje misijonsko delovanje dalje med divjaki. Njegova prva pot je bila v Mehi Sagaigang (Mil Lake), ki je dva dni hoda od Krovinga proti jugozahodu. Ko je po mogočnosti oskrbel in ustanovil to misijonsko postajo, podal se je v Nagathinavang (Fund du Laque), kamor ga je povabil glavar Indijanov. V tem kraju je pred 20 leti krstil nekaj Indijanov že gospod Baraga. Pogostokrat je te verne obiskal misijonar o. O t o n S k o l a, frančiškan in Pirčev rojak, rojen v Novem mestu na Dolenjskem. G. Baraga in g. Pirec pohvalno omenjata v svojih listih tega misijonarja Indijanov.

O tem svojem misijonskem delovanju leta 1853. poroča v 15. dan septembra Leopoldinski družbi tako-le:

„Preteklo zimo sem utrdil svojo misijonsko postajo Indijanov v Krovingu z vsakdanjim podukom. Spomladi pa sem oskrbel tudi misijonske postaje belih, ki pripadajo moji duhovni oblasti (jurisdikciji), poleg vzhodnega obrežja reke Misisipi. Po teh krajih so Francozi, Irci in Nemci. Začetkom junija pa sem se odpravil med Indijane, da jih pridobim Kristusu. Prva pot mi je bila v Mehi Sagaigang, dva dni hoda od Krovinga proti jugozahodu. Pot proti temu kraju je držala preko jezer, močvirij in rek. Moral sem več peš hoditi, nego se voziti po vodi. Nikdar v svojem življenju še nisem imel težavnejše poti.

Spremljal me je le moj kuhar in moj pomočnik za šolsk poduk. Vsi trije, dobro obloženi z raznimi potrebščinami za pot, živežem in drugimi rečmi, ki so potrebne za misijon, prehodili smo v osmih urah 20 angleških milj. Prišedši do jezera Keganoganeka smo sedli v čolnič iz brezovega lubja, ktereга je do sèm nosil moj pomočnik na hrbtu z drugim tovorom. Potovali smo preko močvirja in jezer; slednjič zagledamo drugi dan proti večeru kočе divjakov iz brezovega lubja.

Sedaj se nam pripeti mala nezgoda. Vsa naša pozornost je bila obrnena na kraj našega potovanja. Med tem zadene naš čolnič ob drevo, ki je ležalo v jezeru — in se razdrobi. V malo trenutkih bi se bili potopili, da bi ne bili hitro stopili na suho. Zadovoljen sem bil, da sem si zamogel še jedno noč odpočiti na tem pustem kraju od težavnega pota ter se okrepčati. Obraz in roke sem imel od strupenih komarjev vse opikane in zatečene. V naglici sem bil namreč pozabil pajčolan in rokavice, ki varujejo strupenih komarjev. Treba mi je bilo, razun drugih potnih sitnostij, neprenehoma mahati s košato vejo okoli glave, da branim roj nadležnih komarjev, ki so šumeli okoli glave; in vendar sem moral še trpeti njih pik. Takih nadležnostij na potovanju ni v naši domovini. Vedno je ljubi Bog pripustil, da sem moral za zveličanje in spreobračanje divjakov trpeti kako telesno nezgodo.

Kmalu pa mi je dober uspeh in dušno veselje oslajšalo te težave potovanja. Že ono noč, spečemu v svojem šotoru, se mi je sanjalo, da mi je nekdo prijazno podal roko, če tudi telesa nisem videl. To mi je dajalo upanje, da me bodo prijazno sprejeli divjaki. Res nam pridejo drugo jutro prijazno naproti. V hiši glavarjevi bil sem prav prijazno sprejet. Posadé me na mizo, pregrneno z rudečim suknom. Dobri 70letni mož, neizrečeno vesel mojega prihoda, se mi zahvali najprvo, da sem izpolnil obljubo ter prišel k njemu. Potem pa zbere vse može skupaj ter me predstavi kot poslanca Velikega Duha.

Sede na svojo posteljo, z rudečo preprogo pogrtno, drugi pa po tleh okoli mene. Po običaju tega kraja jim vržem tobaka; nabašejo si svoje pipe ter kadé molcé v znamenje prijaznosti.

Potem sem jim v dolgem govoru v njih narečju razložil, zakaj da sem prišel in kako imenitno da je moje poslanstvo. Povedal sem jim, kako potrebna je katoliška vera za časno in večno življenje ter priporočal, naj sprejmó sveto katoliško vero. Vsi so me prav pazljivo poslušali. Potem vstane glavar ter pritrdi mojemu govoru. Priporoča tudi vsem, naj slušajo črnosuknjarja in sprejmejo katoliško vero. Prvi mi podá roko glavar v znamenje, da hoče sprejeti sv. krst; njemu pritrdijo vsi drugi ter mi stiskajo roko. Tako so se uresničile moje sanje. Slednjič me prosijo, naj ostanem pri njih ter jih podučujem v krščanski veri. Zamogel sem pa ta pot ostati le tri tedne pri njih. V tem času sem učil od zore do mraka sedaj otroke, sedaj odraščene moliti, peti, brati in krščanski nauk. Tukaj sem imel priliko občudovati marljivost in na-

darjenost nekterih divjakov. Mnogo se jih je naučilo v tem kratkem času potrebnih molitev in petja; dà, nekteri so se naučili celó brati iz katekizma. Krstil sem glavarja in nekaj drugih, ki so bili dobro podučeni v sveti veri. Druge sem izročil v poduk dobro podučnemu kristjanu; tudi sem ukrenil potrebno za stavbo cerkve. Potem sem zapustil svoje ljube ovčice, obljubil pa sem jim, da jih bodem pozneje zopet obiskal; sedaj moram iti pa še drugim divjakom oznanovat luč sv. vere.

Nekaj dnij sem ostal v svoji glavni misijonski postaji v Krovingu, da sem si odpočil. Potem sem pa šel osem dnij daleč k divjakom v Nagathinavang. Glavar me je pismeno povabil. Tukaj je že pred 20 leti krstil nekaj Indijanov neutrudljivi misijonar Baraga. Ni pa zamogel oskrbovati te postaje zavoljo prevelike daljave — 260 milj od Lausa (La lance). Oče Oton Skola, moj rojak, je semtertja obiskal te Indijane, ne iz dolžnosti, ampak iz gorečnosti za zveličanje duš, ker ta kraj ne pripada k njegovemu misijonskemu delokrogu.

Ta kraj je glavno zbirališče divjakov; tudi pripada k naši škofiji in moji oblasti, zato nameravam na tem kraju ustanoviti glavno misijonsko postajo, ktero bode oskrboval stalni misijonar. S temi pogoji so tudi obljubili mnogobrojni divjaki sprejeti sv. vero. Tudi sem zapazil pri šolskih otrokih enakih zmožnostij, kakor pri onih v Milleku (Mil-Lacke).

Ko sem pridobil tukaj divjake za krščanstvo, kupil sem novo hišo za misijonarja in šolo; tudi sem naročil potrebno za zidanje cerkve. Kedaj in kako se bode vse to izvršilo, prepustil sem Božji previdnosti.

Naj še omenim, da so protestantski misijonarji tudi v tem kraju, kakor drugod med Očipve-Indijani, poskušali z velikimi stroški, da ustanové misijonske postaje. Pa nikjer niso kaj dosegli; morali so svoja kopita pobrati. Iz starega ustnega izročila (ki se je ohranilo tudi pri tem rodu Indijanov) znajo divjaki iz časa jezuitskih misijonov, da le mekateokvanoji — črnosuknjarji — učé pravi Jezusov nauk.

Kolikor poznam do te dobe glavarje Očipve-Indijanov in vem mišljenje teh divjakov, upal bi si s pomočjo 6 misijonarjev in preskrbljen s potrebnimi pripomočki za misijone z Božjo pomočjo v kratkem času vse Očipve-Indijane pripeljati v naročje sv. cerkve.

Zato jako želim, da bi prišlo nekaj vnetih misijonarjev v naše misijone. Posveté se lahko spreobračanju divjakov ali pa oskrbovanju misijonov med belimi. Veliko primernih krajev

imam v svoji občirni župniji. Morajo pa biti večji jezikov tega kraja ali pa se jih tukaj učiti. Tudi bi bilo želeti, da prinesó s seboj raznih za misijon potrebnih rečij in nekaj pripomočkov za stavbe cerkev in šol. Naš revni škof, ki ima majhno kapelico v svoji hiši kot stolno cerkev, ne more podpirati vnanjih misijonov dotlej, da si sèzida v Št. Pavlu primerno cerkev. Vnanje misijone mora prepustiti v podporo Božji previdnosti.“

Neumorno delavna družba Leopoldinska je poslala tega leta škofu Kretinu v podporo za stavbo cerkve 3000 gold. Iz teh listov tudi vsak lahko sprevidi, kako potrebno je podpirati misijone med divjaki. Kako vrlo dobro obrne imovit katoličan vsak krajcer, ki ga daruje za inostranske misijone med divjaki! Čez sto, tisoč let bodo blagrovale potomci one, ki so jim pripomogli k pravi krščanski olik, — kakor se tudi mi Slovenci čez tisoč let spominjamo z veseljem naših blagovestnikov: sv. Cirila in Metoda.

Deseto poglavje.

Pirčevo daljno delovanje v Krovingu in okolici; dobi pomočnika L. Lavtizarja; ustanovita misijon ob „Rudečem jezeru“; Lavtizar zmrzne, njegov spomenik.

Od te dobe ne nahajamo tako pogosto misijonarja gosp. Pirca listov v „Sporočilih“ Leopoldinske družbe. Imel je z ustanovljenimi misijoni dovolj posla. Veliko novih postaj mu ni bilo mogoče snovati. Poročal pa je toliko bolj marljivo o svojem delovanju raznim prijateljem na Kranjskem in slovenskim časopisom, zlasti „Danici“, v kateri so bili priobčeni njegovi listi.

Leta 1855. mu je poslal njegov zvesti prijatelj F. Šmid več zabojev potrebnih rečij za misijonske postaje. Pristrčno se zahvaljuje g. misijonar v listu (dne 15. prosinca l. 1855.) svojemu prijatelju in drugim dobrotnikom za poslana darila ter obljubi, da se hoče vsaki dan pri daritvi sv. maše spominjati dobrotnikov. Potem poroča o svojem delovanju tako-le:

„Razkadir se je moj nečimerni namen, da bi obiskal to zimo svoje prijatelje na Kranjskem in pridobil nekterih du-

hovnih tovarišev za svoje misijone. Ni bila namreč volja Božja, da bi bil pustil vse svoje misijone, napravil žalost svojim ovčicam ter jih postavil v nevarnost. Misijonska opravila se od dne do dne bolj kupičijo na mojih starih ramah. Prav velikokrat moram iti na dolga misijonska pota svojo dolžnost spolnovat, kolikor mi je v moči. Pretečeno leto sem tri misijonske cerkve na novo sèzidal, pa še ne dozidal, in četrto začel, kolikor se je dalo iz domačih doneskov storiti. Za prihodnje leto sem povabljen na tri kraje od glavarjev divjakov, da bi ustanovil misijone; ko bi pač dobil pomočnikov, da bi oskrboval štiri ustanovljene misijone.

Vseljuje se pa tudi mnogo kanadskih Francozov in Nemcev v prelepo deželo mojega področja ob Misisipiju, kjer moram v Belpreri in Saukrapidu francoske in nemške misijone imeti in cerkve zidati. Tukaj bi rad poprosil svoje rojake še za jedno reč. Od devetnajstih let sèm sem v svojem misijonu sèzidal trinajst cerkev in jih sam posvetil. Vse sem ozalšal z lepimi altarnimi podobami iz Kranjskega. Sedaj pa nimam nobene podobe več; torej sem v nekotiki zadregi, od kod jih bodem dobival za cerkve, ki se imajo zidati. Pisal sem na Dunaj in nisem nič dobil; pisal sem na Parsko in tudi ni bilo nič. V Ameriki se takega blaga tudi ne dobi. Ali bi se moglo napraviti, da bi še nadalje zaljšale kranjske podobe moje indijanske cerkve? Ko bi mogel le dve ali tri dobiti. Želel bi sv. Jožefa, Marijino spočetje, sv. Janeza apostola

Novega ti ne vem kaj pisati, kakor da bodem jutre pokopal velikega glavarja G e g o n o b i j a, ki je veljal za kralja vsemu Očipvejskemu narodu. Umril je kakor dober kristjan, ki sem ga lansko leto krstil v Milleku (Mil-Laku). Pokopan bo tukaj v Krovingu z veliko slovesnostjo.“

Naslednje leto v 4. dan februarija pa je pisal g. Pirec g. Slapniku, župniku v Podbrezju, ki je užival sad njegovih drevesec. Omenja, da je zadovoljen z naseljenci, ki so se iz Gorenjskega tam naselili in so mu v pravo tolažbo na stare dni.

„Tudi sem prav zdrav,“ piše dalje misijonar, „in zadovoljen, obložen pa sem s tolikimi misijonskimi opravili, da ne morem vsem kaj. Zavoljo pomanjkanja duhovnikov imam namreč v svoji duhovski oblasti in skrbi večjo zemljo, kot je vsa kranjska dežela, ter moram dva nova indijanska, dva francoska in šest nemških misijonov oskrbovati, ki jih zaporedoma obiskujem in opravljam. Bog mi daj skoro kaj pomočnikov. Za prihodnje poletje pa mi je napovedanih toliko

Francozov, Ircev in Nemcev, ki se imajo naseliti v te lepe kraje mojega misijonstva, da bi zamogel še deset novih misijonov napraviti, ako bi imel dosti duhovnikov. Le 10 duhovnikov ima naša neizmerno velika škofija, kateri bi sto misijonarjev komaj zadostovalo, ker si misli velika množica katoličanov poiskati v tej prelepi deželi nove domačije. Tudi je nad sto tisoč divjih Indijanov v tej škofiji.“

Leta 1857. je pisal v 5. dan januarija svojemu prijatelju g. M. Kristanu, župniku na Vačah, ter omenjal nekoliko o svojem delovanju preteklega leta. Iz tega lista posnamemo to-le :

„Spolnil sem že 70. leto svoje dobe. Gospod me je ohranil še živega in zdravega za svojo službo. Od treh let sèm sem napravil deset novih misijonskih postaj v svojem okrožju z Božjo pomočjo ter zidal cerkve in sicer dve indijanski, dve francoski in šest velikih nemških v najlepši okrajini ob S a u k R i v e r u. Vse nemške sem izročil v oskrbovanje očetom benediktinom, ki so prišli sèm, poprejšnje pa bodem v skrb dal nekemu francoskemu misijonarju. Sam pa sem trdno sklenil, — ako mi Bog ohrani zdravje in življenje, — obrniti ostanek svojih starih dnij v osmi desetnici v spreobračanje divjakov. Bližnjo spomlad mislim potovati dalje na sever k Očipve-divjakom 400—600 milj odtod, kamor so me njih glavarji povabili. Oj, naj bi imel to duhovno veselje ter ustanovil nektare indijanske misijone pred koncem svojega življenja! Pridni, goreči misijonar g. Lavrencij Lavtižar, moj rojak, mi je pisal oni dan ter se mi ponudil, da je z menoj vred pripravljen delati za spreobrnenje Indijanov. Zna že prav dobro indijanski. Veselim se njegove podpore v svoji starosti.

O, da bi imel le še tri ali štiri goreče kranjske duhovnike v pomoč! V malo letih bi bil divji Očipve-Indijanski narod, nad 7000 duš, spreobrnen in v Kristusovo čedo spremenjen. Zdi se mi, da so ti ubogi nejeverniki že zreli za spreobrnenje; želé katoliških duhovnikov. Prav dobro sem znan z vsemi glavarji, pa sam ne morem vsem povsod kaj. Prav veliko dobroto bi mi skazal, ako bi pregovoril kaka dva dobra duhovnika, da bi prišla v moj indijanski misijon in se posvetila spreobračanju Indijanov. Če velja duša na pot zveščanja pripeljana pri Bogu več nego vesoljni svet, — koliko lepega zasluženja in duhovnega veselja si zamore zaslužiti misijonar, če veliko sto nejevernikov pridobi z duhovnim prerojenjem za Kristusa in jih napoti v nebesa! — Indijanskega jezika se zamore mlad duhovnik, ki ima dobro glavo, priučiti

v 6 mesecih. Zneski Leopoldinske družbe, ki se pošiljajo do škofov, porabijo se večinoma v zidanje stolnih cerkev, za podporo misijonarjev zamorejo se le malo obrniti.“

Tudi je poslal svojemu prijatelju knjigo „Zgodovina Indijanaov“, v kateri je opisal navade, šege itd., iz ktere je posnet tudi opis „Minesote“. — Kakor je bilo v listu že omenjeno, dobil je dobri starček, ki pa je imel še moči in navdušenost mladeniča in srčnost moža, vnetega pomočnika g. Lavrencija Lavtižarja, doma s Kranjske gore. Dosihdob je oskrboval misijone v Krivem drevesu, v Baragovi škofiji, kjer pa ni bilo več divjakov, temveč so bili že omikani Indijani, kakor smo videli iz delovanja Pirčevega po teh krajih.

Njegova gorečnost ga žene le med divjake ledino orat, češ, za te postaje se bodo dobili lože namestniki. V to svrho se ponudi g. Pircu za pomočnika med Očipve-Indijani. Kdo je bil bolj vesel te ponudbe nego naš 73letni starček, oče Pirec! S pomočjo svojega novega pomočnika ustanovi misijonsko postajo ob Rudečem jezeru (Red-Lacke) proti severozahodu, kjer je bivalo mnogo divjakov. Božja previdnost mu vendar ni odločila dolge dobe delovanja po teh krajih; poklicala ga je že 3. decembra 1858. leta po zasluženem plačilo. V hudi zimi je zmrznil gredé iz misijona. Toda slušajmo raje našega starčka, kako mikalno opisuje ta žalostni dogodek v listu do g. S. Vilfana, takratnega župnika na Kranjski gori in poznejšega prošta v Novem mestu.

„V najbolj otožnem stanu in s prežaljenim srcem Vam moram naznaniti nesrečno dogodbo, da našega ljubljenca, pobožnega Lavrencija Lavtižarja ni več med živimi. Šel je v boljše življenje, ker ga svet ni bil vreden. Sv. Štefana dan sem ga v Krovingu slovesno pokopal in benediktinski prednik je bil z menoj. Zmrznil je 3. grudna t. l. (1858), z misijonskega obiskovanja domú gredé. Zanesljivo se sveti med svetniki v nebesih. Daroval je Bogu veliki dar zatajevanja samega sebe, da je potoval za prečast. škofom Barago za pol sveta daleč v Indijo, zapustil svojo mater, sorodnike in toliko prijateljev v svoji dobri domovini, da bi si pridobil več zasluženja za nebesa.

V Krivem drevesu, kjer sem veliko let s pridom delal, storil je v treh letih veliko dobrega in tam si je pridobil najlepše hvale vredno spričevalo velike pobožnosti in mnogih zaslug v čednostih. Bilo je pa tamkaj premajhno delo za njegovo apostolsko gorečnost, s katero je koprnel po dušah

Indijanov, ker tamkaj ni bilo več divjih nejevernikov za spreobračanje. Torej je meni pisal in se mi ponudil za misijonskega pomočnika, da bi z menoj vred delal in spreobračal divje Očipvane.

Z dovoljenjem njegovega prečast. škofa sem v to ponudbo prav rad privolil; sprejel sem ga prav pristrčno, kakor poseben dar Božji in ravnal z njim prav ljubeznivo in bratovsko. S tem je storil pobožni služabnik Božji Bogu še večji dar zatajevanja samega sebe kot prvokrat. Zapustil je za vselej dobre indijanske občine Otavanskih kristjanov v Mišiganu, kjer so ga ljubili kakor otroci svojega očeta, da bi hodil po najtežavnejših potih iskat zgubljenih ovčic divjakov po severnih indijanskih pokrajinah.

V srcu in duhu jednih mislij, močna in srčna, sva 1. velikega srpana pretečeno poletje odrinila med petjem indijanskih pesmij, v apostolski ubožnosti, peš iz Krovinga in se podala v gorenje dežele reke Misisipija Indijane spreobračat. Po tridnevnem trudapolnem, pa veselem potovanju sva prišla do Ličleka, Pijavčjega jezera, „Gasaskvačineka“, kjer je nad 1400 divjakov še čakalo na klic k sv. veri. Ostala sva osem dni pri teh Indijanih; pridigovala sva jim zaporedoma in ozdravljala bolnike z mojimi homeopatiškimi zdravili. Radi so naji poslušali in veliko jih je nama podalo roko, da hočejo sprejeti sv. vero. Njih divjaški glavarji so nama obetali pomagati, karkoli se bode dalo, ako bi hotela ostati pri njih in ustanoviti katoliški misijon. Obljubila sva jim to na poznejši čas. Šla sva še skozi več indijanskih občin z ravno istimi nasprotnimi pritrdbami in obljubami. Popotvala sva še štiri dni dalje in dospela do poslednje občine divjakov moje duhovske okrajine, to je k Redleku — Rudečemu jezeru. Tukaj sva dobila deset družin pol Indijanov; nekatere izmed njih je krstil ob Gerenjem jezeru g. Baraga, ker pa niso imeli duhovnika, vedeli so 20 let pozneje komaj še kaj o krščanstvu. Učila sva jih šest tednov in jih spravila v nekaki red sv. vere. Tudi veliko divjakov jih je nasledovalo; tako sva napravila lepo krščansko občino ter postavila temelj misijonu polnemu lepega upanja. Naš ljubi Lavrencij je precej dobro umel moje učilo in ravnanje z divjimi Indijani in je tako pohlevno, ljubeznivo in lepo pridigoval indijanski, da sem imel nad njim veliko dopadenje. Vseh srca si je pridobil in prav radi so ga Indijani imeli.

Na to pride čas sv. leta. Dolžnost moje službe me je klicala v misijon belih, da bi jih udeležil dobrote svetih odpustkov.

Dal sem bil svojemu pomočniku na voljo, če hoče ostati pri Rudečem jezeru, ali si drug misijon izvoliti za prezimovanje, ali pa z menoj iti v Kroving in ostati pri meni. Izbral si je bil prvo, da bi storil več dobrega. Nisem mu hotel nasprotovati; vendar pa sem mu dal dobrovoljni svet, naj o zimskem, premrzlem času ostane le v svoji misijonski hiši in uči mladino, odraščenim pa naj pridiguje, kedar se snidejo k jutranji ali večerni molitvi. Vsa zunanja pota pa naj odloži na spomlad, ko se jaz povrnem.

Poslednjič sva se ganljivo, pa tudi prav pomenljivo poslovila in podal sem se jaz v Kroving in druge misijonske postaje. Bil sem ravno v Belpreri pri Francozih pri opravih svetega leta, kar mi prinese sel žalostno naznanilo, da je zmrznil moj ljubi pomočnik ob „Rudečem jezeru“. Precej sem dal prenesti njegovo truplo v Kroving, da bi se stanu primerno pokopalo. Njegova smrt me je potopila v najglobokejše žalovanje in pretil sem veliko solz. Hladila je moja bridkost le samo misel, da njegova blaga duša med izvoljeno trumo apostolov pred Božjim tronom silno prosi za nas slabe misijonarje in za spreobrnenje divjakov. Neizvedljivi so sklepi Božji; moliti in hvaliti se mora njegova sveta volja. Veliko upanje sem si delal od njegove velike apostolske gorečnosti za indijanski misijon; toda Gospod ga je našel zadosti zrelega in zasluženega za veliko plačilo v nebesih, zakaj dobri pastir je dal po najlepših delih ljubezni življenje za svoje ovčice.

Bilo mu je naznanjeno, da je onkraj zamrznenega jezera, kakih 12 angleških milj, več divjakov bolnih, ki ga silno želé videti. Vzdigne se tedaj goreči misijonar v dan sv. Frančiška in po zgledu tega velikega misijonarskega očaka potuje peš prav sam in srčen med molitvijo in postom k divjakom v njih telesni in dušni blagor. Premoten po povoljnem vremenu lepega jutra rajni ni mislil, da bi bila kaka nevarnost za njegovo življenje. Ko pa je šel nazaj, jel je na večer briti viharni sever in ob njegovem steklenem mrazu je onemogel in v Gospodu zaspal. Tako je šla njegova čista duša med molitvijo in trpljenjem v nebeško veselje. Ne le v njegovem misijonu ob Rudečem jezeru so žalovali kristjani in divjaki več dnij za svojim ljubim pastirjem, tudi v Krovingu je njegov pokop napravil veliko žalovanje med kristjani, ki so še dobro pomnili njegovih lepih pridig pretečenega poletja.

Meni je njegova nepričakovana zguba nepovračljiva in mi dela najsilnejšo žalost, dasiravno je srečno umrl; vedno

mi bode ostal v živem spominu. Na grob svojega nepozabljivega ljubljence sem postavil bel križ, ki je sicer lesen, pa lepo izrezan, blagoslovljen in z mojimi solzami škropljen, dokler ne bodem mogel napraviti njegovi časti primernega nadgrobnega kamena v vedni spomin svojemu misijonskemu tovarišu.“ —

Slovenec pa je zapustil častitljivi starček ta-le spomenik na blagega rojaka :

Spomenik Lovrencu Lavtižarju,
bivšemu misijonarju v severni Ameriki.

V srednjem vrhu Kranjske gore
Rojen bil je otročič,
Rožca z vrta, žark od zore
Bil med dečki je fantič.

Želja v šolo se mu vnela,
Prav lepo se je učil,
Dobra glava je slovela,
V uku je 'zmed prvih bil.

Večje hvale še je vredno,
Da je gorel za modrost,
Ljubil je življenje čedno
In se trudil za svetost.

Od mladosti pa do smrti
Bil je čistega srca,
Na krščanske cerkve vrti
Bil je bela lilija.

Že je zdelal vel'ke šole,
V učenostih dobro znan,
Zdaj v poklicu Božje volje
Zvoli si duhovski stan.

Mašnikovo posvečenje
Dá Anton Alojzij mu,
Kmal' ga žene hrepenenje
Past ovčice Jezusu.

Vestno kaže pot svetosti
Ljubim Kranjcem skoz več let,
In zvestó deli skrivnosti,
Dušno jed za boljši svet.

Misel blaga pa ga obhaja
Na Indijansko se podat,
Vse lepote svet'ga raja
Nejevercem oznanovat.

Tam v deželi Mišigani
Mis'jonar postavljen je,
Med Ind'jani Otavani
Čez tri leta trudi se.

Storil je dobrot čez mero,
Ljubljen, číslan bil močno,
Z'ló razširjal sveto vero,
Živel sam je prav svetó.

Pa gorečnost se mu vname
Daljnih ajdov še iskat:
Pri Ot'vanih slovo vzame,
Pride meni pomagat.

Sva lepó se pomenila,
K delu se posvet'vala,
Za misijon se zgovorila,
B'la na pot pripravljena.

Bogu vdana in vesela
Greva hitro od ondot,
Sva indijanske pesmi pela,
Po obrazu teče pot.

Sedem dnij čez zgolj puščave,
Gozde bródiva in vodé;
Vidiva jezero z daljave,
Ki „Rude če“ kliče se.

Osem sto b'lo tam paganov,
Lepo naju sprejmejo,
Nekaj b'lo je že kristjanov,
K sebi naju vzamejo.

Tam sva vero oznan'vala,
Božjih milost bil je čas,
Evangeljsko pot kazala;
Drag je divjim vere glas.

Sva prijazno jih učila
Drug za drugim dan na dan,
In molitve jim molila,
Ki jih moli vsak kristjan.

Ajdom luč je b'la prižgana,
Raj odprt zveličanja:
V šestih tednih že je zbrana
Tam krščanska čedica.

Mene pa dolžnost zdaj sveta
V Kroving vabi še nazaj,
Da k odpustku svet'ga leta
Vse misijone kličem naj.

Novo čedo sem izročil
Ljub'mu gospod Lovrencu,
Da z neverstva vse bi izločil,
Jih pridobil Jezusu.

Silno vnet pa hitro sklene
Še bolj daljne ajde učit':
Tje čez jezero ga žene
Žar za vero silovit.

Radi so ga poslušali
Uka prav veseli vsi;
Bolni so se ozdravljali*),
Vsi so mu hvaležni b'li.

Zvečer gre domú po sledu,
Silni mraz ga je prevzel,
Moč omaga mu na ledu,
Revež zmrzne, umrè vesel.

Vsi Indijani so žal'vali,
Vzela je pastirja smrt!
Po vseh kočah so jokali —
Up najlepši je potrt!

Kmal' ga pripeljajo k meni
Več milj kakor dvakrat sto,
Da pokop prav lep, pošteni
Dragi ljubček moj dobo.

Prvo noč koj na mrtvišču
Se je vid'la lučica
Lepo svetla na grobišču
Pokopan'ga Lovrenca.

Na Indijanskem zdaj počivaš,
Kranjske zemlje zali cvet!
Z dušo v nebu krono vživaš,
Ki se bolj ko solnce svet'.

Kaj postavil za spominček,
Tebi verski bom junak?
Te vrstice, moj edinček,
Vsak naj bere tvoj rojak!

Naj uči se, kaj je slava?
Kaj človeku prva reč?
Kak' se išče očetnjava,
Ki zgubi se nam ne več.

Naj uči se, kol'ko duša
Pri nje Stvarniku veljá,
Da jo vsak rešiti skuša,
Z grehom peklu ne izdá.

Naj uči se, kaj je zmožna
Dobra glava, učenost,
Kedar misel prav pobožna
Jo navdaja in srčnost.

Kranjci imamo zdaj svetnika,
Lepih zgledov svetlo luč;
Indijani zavetnika,
Mis'jonarji pa pomoč.

Jednajsto poglavje.

Misli gosp. misijonarja Pirca o boleznih podzemljic, trte in sadja.

Če tudi z misijonskim poslom čez glavo obložen, ukvarjal se je Pirec še vedno s kmetijskimi vprašanji. To spričuje jako zanimiv list, ktereга je pisal oče Pirec svojemu prijatelju F. Šmidu.

„Vprašaš me prav, prav imenitno reč: od kod izhaja, da ne le podzemljice, ampak tudi ljubo sadje in še celó grozdje

*) S homeopatijo, ktere se je od Pirca naučil.

na Kranjskem večkrat dobiva bolezen in ni za jed? Zamogel bi Ti zarad tega pisati dolgo gospodarsko naznanilo, ko bi me ne lovilo tako hudo za čas v tako obilnih opravih mojega poklica. Vendar pa hočem Tebi in svojim ljubim rojakom dati zastran tega nektore opombe in skušnje iz tega, kar se sedaj godi. Sprejmite moje misli in nasvete ter preudarite po pameti.

Bog, dobrotljivi Oče, je bil svojim ljubim otrokom na Kranjsko pred kakimi 60 leti pripeljal po gospodarskih rodoljubih podzemljice iz tuje dežele in jih je s svojo Stvarnikovo roko razmnožil po razmeri rastočega ljudstva, da bi mu bile dober živež.

Goreči sadjerejci in gospodarljivi družbeniki kranjske kmetijske družbe so na to po sadnicah zaredili nešteto množico drevesec, ki so jih požlahtnili z vsakterimi plemeni iz tujih dežel. Tako so povzdignili pridelek sadja. In slišim, da že nektera leta so od tega dobivali blagoslovljen sad, in prijeten živež se je s tem razmnožil za priproste in za imenitne mize.

Tudi vém iz pisem, da se je od nekaj let sém z dobrimi inodeželskimi trtnimi plemeni in modrim obdelovanjem vinogradov zboljšalo pridelovanje vina na Kranjskem. Najobilnejšo trgatev imajo in najboljših vinskih plemen. Ljubi Stvarnik gotovo vsem privošči njega zmerno uživanje, da bi se ohranilo zdravje.

Nehvaležni uživalci Božjih darov pa so jeli z njimi sovražno delati. Iz podzemljic, zdrave jedi, in iz lepega sadja so žgali žganje in tako dar Božji spakedrali v strupeno in upijanljivo pijačo, ktera brezštevilnim ljudem skazi dušo in telo, veliko družin spravi v revščino in ima silno žalostne nasledke za časnost in večnost.

Zakaj žganje se ostrupi od bakrenega kotla in zelenega volka že takrat, ko ga kuhajo. Brezvestni žganjarji in lakomni točivci pa mu prilivajo vode in ga mešajo z najhujšimi strupi. To še zveksa ostrupljenje, da je zdravju silno škodljivo. In s tem napravljajo toliko neštevilne omamljenosti, pijanosti, revščine in uboštva, nesreče in pogube med človeštvom.

Sleparska umetalna roka zna tudi iz natornega, dobrega, žlahtnega vina napravljati razna žganja in sladkarčine, da jih z vodo, s strupom in drugimi brazgarijami meša. Take strežnice nečistosti prodaja ter mami z njimi počutke, in tako obrača dar Božji v nesrečo.

Razun tega se po marsikterih krajih požge silo zrnja in podzemljic v preklicano žganje.

Torej naj se nihče ne čudi, če dobra očetovska roka vsemogočnega vesoljnega Gospodarja tepe svoje malopridne otroke, ker jim potrebni živež zmanjšuje ali pa odvzame, da bi jih zavrnila z revščino in pomanjkanjem k poboljšanju in zveličanju.

To je tedaj prvi uzrok plesnjevine podzemljic, sadja in grozdja; od tod tudi tolike toče in škodljivih povodenj nekaj časa sèm po Evropi, s čimur gre po vodi najlepše upanje dobrih pridelkov. To Ti, moj ljubi stari prijatelj, in vsi dobri kristjani lahko spoznate. S tem sem odgovoril na Tvoje prvo vprašanje.

Na drugo vprašanje: „Kako bi se bolezen odvrnila od imenovanih sadežev ter bi se otel sad?“ — zamorem kratko odgovoriti. Kakor je nova bolezen zaslužena šiba zavoljo omenjenega v nebo upijočega počenjanja, tako zamore odvrniti to kazen le sama ljubezniva roka Božja. Vsa modrost najbolj učenih kmetovalcev — ekonomov — bo zastoj iskala drugod pomoči.

Slavnemu odboru kmetijske družbe, ktere vreden družnik si Ti, in ki tolikanj skrbi za blagor domovine, povém svojo misel in ta-le navsèt: „Naj nasvètjuje očetovski vladi ostro postavo, ki naj bi pregnala vse žganjarske kotle iz dežele, žgane pijače in umetna vina pa ukazala položbi (kemično) preiskovati, da bi se po zasluženju kaznovali hudobni izdelovalci in samopridni prodajalci, če se spriča, da so bila nabrozgana s strupom.“ Tako bi se treznost in verna zmernost zopet zavrnila v stari kolovoz, da bi zares Bogu dopadlo, in kazen bi se spremenila v Božji blagoslov.

Mislím, da bi se taka postava lahko dosegla pri bogoljubnem, izmed vseh najboljšem glavarju na svetu, ki tolikanj rad pod roko seže naši sv. cerkvi, kjer gre za to, da bi se dosegli verni nameni v prid njegovih narodov.

Dozdeva se mi pa, da bode k temu mojemu razodetemu svètu si marsikdo mojih rojakov mislil ali pa mrdajoč oporekal: „Stari Pirec, češ, nepoklican pridigar, nam hoče veleovati, kaj naj jémo in pijemo!“ Tega nisem mislil. Vém, da imate boljše in umetniše spokorne pridigarje kot sem jaz, če jih hočete poslušati. Ker sem pa pooblasten ud hvale vredne kmetijske družbe in mi je čast, ostati njen dopisovalni ud

vse svoje žive dni, dasiravno sem ločen za pol sveta od nje, hotel sem le svojim starim prijateljem navdati dobro misel v gospodarskem oddelku, da naj se dalje posvetujejo o tem.

Svoje izrečeno mnenje pa opiram na znane vsakdanje dogodke in na lastne gospodarske skušnje. Velikokrat sem bral v očitnih spisih, tudi so mi pravili zanesljivi izseljenci, Kranjci, Nemci in Francozi, da se je od kakih 20 let razširila žganjarija od severa in juga po Avstrijskem, Francoskem in Nemaškem. Sploh je bilo kar v navadi kuhati iz podzemlje in sadja mnogo žganja. Bilo je menda v vsaki hiši videti po nekterih krajih podkurjen žganjski kotel. Tú in tam pa so lazili od te strupene pijače omamljeni tavači, ali pa so brez zavednosti ležali ob cestah. To je gotovo dosti pomagalo k vrtoglavim in ostudnim zmešnjavam osem in štiridesetega leta po Evropi; tudi naše ljubo Kranjsko je bilo od njih nekoliko oprášeno.

Za nekaj časa sèm pa so se velike trume evropskih izseljencev razsule po lepih ameriškanih planjavah in neštivilni žganjarski kotli so se nastavili povsod kakor preklicane koblice. Zalegla se je velika množica dobičkarških žgalnic upijanljivih pijač. Lepe podzemljice in drugi pridelek so večjidel posmodili v žganje ali v ameriški „viski“. Zmešano z raznim strupom in drugimi zbrogami so ponujali na prodaj v neštivilnih posodah in pili. Ta škodljiva spakedrija se je razširila čez najlepše dežele „Zdrženih držav“, za njo pa tudi črna podzemljična ali krompirjeva bolezen.

Kužna spakedrija z ostrupenimi žganimi pijačami je dobila toliko moč po Ameriki, da so se nasproti postavili vse pametne gosposke deroči nakazi; pa nič ni pomagalo. Vlada je dala po odboru doktorjev iz Bufale kemično (ločniško) preiskati v 26 mestih prodajane pijače. V njih ločbi so našli le prav malo žganja; vse drugo je bilo voda itd. s čveternim strupom . . . To je osleparjeno ljudstvo drago plačevalo in pilo na svojo škodo.

Lastniki železnic, parobrodov in tovarnic so se dogovorili in niso sprejeli nobenega žganjepivca v službo, vse pa so odpravili, ki so ga bili vajeni. Več poglavarstev je razglasilo ostre postave zoper žganjarje, palivce in prodajalce; ali srebeži so kvakali kakor žabe v luži od vseh strani, češ, da je žaljena pitna prostost, in so ga še bolj lukali, dokler niso iskali zvezd ob cestnih lužah. Brezvestni točivci so prodajali svojo strupeno pijačo skrivaj, večkrat v slepilni podobi — v

klobasah, melonah, velikih bučah, pošiljaje je po cele vozove po deželi v nesrečo ljudstva.

Še bolj nevarna kot za bele je ta pijača za divje Indijane, ako dobé ta strup od belunov. Vsak dan se slišijo strašne morije o pijanih Indijanih, vse ceste kažejo njih grobe. Vašingtonska vlada, zvedevši tolike hudobije po opravnikih in misijonarjih, poslala je lansko leto (1858) ostro postavo v Krovling ob času indijanskega plačevanja, da bode namreč plačal 1000 dolarjev in dve leti zaprt vsak belec, ki bode dal piti Indijanom žganih pijač. Rip l i s k a v o j n a pa je imela povelje, da naj dá postavi veljavo ter polovi žganjske prodajalce. Vojaki pridejo; žganjarji jih pa kmalu tako napojé, da so v nezavesti ležali ob cestah, dokler niso bili priprosti Indijani osleparjeni za svoje lepe rumenjake, po 20 dolarjev za sklenico žganja. Potem pridejo še pijani Indijani s svojimi sklenicami v rokah vojake budit iz spanja in jim po bratovsko napijati ter jim slednjič še puške pokradejo.

Tako se godi v Ameriki, tako hvaljeni samovladi, z deželnimi postavami in razglasi . . . Tako hiti mlado močno prebivalstvo po škodljivi spaki ostrupenega žganja po potu prostosti naproti svoji gotovi pogubi. Le samo skrb pobožnih katoliških duhovnov in gorečih misijonarjev ohrani z močjo sv. vere še velik del katoliškega prebivalstva v mejah zmernosti in na potu zveličanja.

Te dogodbe iz sedanje dobe sem navedel zato, da sleherni toliko lože spozna hude, prehude nasledke spakedranih in ostrupenih žganih pijač, in da je bolezen s a d e ž a i z v e s t n o k a z e n B o ž j a.

V dokaz svojega mnenja hočem iz mnogih meni znanih vzrokov povedati le jeden sam prigodek.

V Mišiganski državi je polotok, nad 200 milj dolg, med Huronskim in Mišiganskim jezerom. Ob vzhodni strani od Makinaka do Detroá se je naselilo med Indijane veliko Francozov, Nemcev in Ireev s svojimi žganjarskimi kotli. Največji del podzemljic so pokuhali v žganje. Na to pa je prišla črna podzemljična bolezen. Ob zahodni strani jezera Mišiganskega so bivali Indijani v osmih seliščih; sadili in pridelali so prav veliko podzemljic, katerih niso nikoli videli po boleznih skaženih. Od one strani so pogostokrat prijadrle ladije po podzemljice za seme in jed. Seme se je zvrгло ondi v črno bolezen. Od kod ta razloček pri enakem obnebjju in prsti ali zemlji ne daleč narazen? Mislim od tod, ker je tamkaj žganjarski kotel podzemljice počrnil (storil, da so gnjile), pri Indijanih pa je

blagoslov Božji dal najlepši sad dozoreti, ker ne poznajo žganjarskega kotla; vsi so prav dobri katoličani in so svojo obljubo treznosti večjidel spolnovali prav zvesto.

Še več enakih skušenj in dogodkov bi zamogel povedati iz angleške Kanade in iz indijanskih dežel, ko bi mi ne primanjkovalo časa in prostora.

Predno končam svoj list, hočem dati tudi Tebi radovedno vprašanje, namreč: Od kod izhaja strašna bolezen kolera, ki je že po Evropi in Ameriki tako strašno kosila?

Nočem segati v Tvojo morebiti boljšo misel, hočem Ti vendar, če tudi nekoliko drzno, že naprej razodeti svojo misel. Ona je, žal nam! sestra poprej imenovane sadne plesnjevine ali gnjiline, izrodek žganjskega strupa.

To svoje mnenje hočem potrditi s sledečimi dokazi:

1. Ko sem bil čestokrat pri bolnikih in za kolero umirajočih, videl sem ravno ista znamenja, kakor pri ostrupenih iz nezmernega žganjepitja. Jednaki nasledki kažejo na jednake vzroke. Izmed prav veliko znanih zgledov naj povem tukaj le jednega. Predlansko jesen sem bil pri svojem škofu v Št. Pavlu. Prenočil sem pri nemškem župniku g. Kelerju. Kar pokličejo fajmoštra k nekemu bolniku, ki ga je bajè za kolero umirajočega strašno gnalo na vse strani in so ga vili silni krči. Bil je pa le koleri jednaki nasledek žganega strupa. Ves ljubi dan je pil v žganjariji; zvečer so ga pa pijanega in nezavednega prinesli domú z onimi znamenji, kakor je bilo rečeno. Nezmožen za svete zakramente je nesrečno umrl.

2. Sploh je znano, da pobere kolera, ko v kakem kraju razsaja, najpopred žganjepivce. Okužljivost kolerina najde namreč že v telesu jednak strup. Jednako z enakim pa zadobi toliko moč, da le redkokrat premore zdravilo k zdravju.

3. Nov tukaj znan kolerin dogodek potrjuje mojo misel kar močno. Okrog mesta Cincinata v državi Ohijo je bila pred kakima dvema letoma tolpa nemških žganjskih palivcev; iz kotlov so metali izžgane ostanke, ktere so požrle okrog lazéče svinje; vse pa so poginile z znamenji — kolere. To je vzbudilo kar neprevidoma pravo svinjsko kolero in nad petdeset tisoč svinj je v kratkem poginilo. Ta bolezen se je ukoreninila, da za njo po „Zjedinjeni državi“ pocepa še zmiraj na tisoče svinj. Brezvestni Amerikanci so meso poginjenih svinj v sodce solili in na prodaj odpravljali. Več ljudi je umrlo z znamenji kolere. Jaz sam poznam dva mlada brata, ki sta v moji francoski fari Belpreri. Jedla sta v

gostilnici gnjat take svinje in precej sta imela kolero. Ravno komaj sta bila z zdravniško pomočjo smrti rešena.

Izžgani žganjski odmečki v Cincinatu, ki so bili po ločbi preiskani, imeli so v sebi ravno tiste pridejane strupe, kakor žgane pijače v Novojuorški državi. To je spričal odbor iz Bufale. Ti izmečki so vzročili svinjsko kolero in svinjska kolera je naredila človeško kolero. Od tod izhaja imenitni sklep, da imate obe jednak izvirek, namreč iz žganjskega strupa, in ste šiba Božja, kakor plesnjovina pri podzemljicah in drugem sadu. Zamorete se pa zopet iz sveta spraviti z enakimi pripomočki, ki sem jih nasvetoval.“

Pač zlata vredne so te besede, ktere je pisal rajni častitljivi starček pred 30 leti svojim rojakom, ktere je tolikanj ljubil ter jim želel le časni in večni blagor. Kedar se bode z ostrimi postavami obistinil njegov nasvêt, zginila bode tudi iz Slovenskega vsa kvara, ktero vzročuje preklicano žganje, osobito po onih krajih, kjer ne raste vinska trta. Naj bi si vsaj sedaj vzeli k srcu ta prelepi nauk!

Dvanajsto poglavje.

Pirčevo misijonsko delovanje leta 1861. in 1862. Upor med Indijani.

Naslednji leti 76letni starček ni zamogel snovati novih misijonskih postaj, ker je imel več nego dovolj posla z ustanovljenimi. Pač se mora človek čuditi, da ima tako priletan mož moči za tako težavna pota.

„Lansko leto (1861) sem opravil dvoje rodovitnih misijonskih potovanj med Očipve-Indijani. Prvo je bilo iz Krovinga (Vranje perutnice) po Pijavčjem jezeru do Rudečega jezera. — Šel sem preko 36 jezer po vodi in ravno toliko kosov zemlje vmes peš po silo slabih gozdnih potih in zaraščenih močvirjih. Spremljevala sta me dva pol Indijana iz Krovinga. Vsi z bremenami obloženi smo od misijona do misijona s težavami, pa srečno potovali. Pot nazaj je bila po reki Misisipi nad 600 milj dolga.

To potovanje po 6 indijanskih postajah sem storil iz tega namena, da oskrbim katoličane in jih potrdim s podukom v

sv. veri in da bi za sv. vero voljne divjake potrdil v njih sklepu; torej sedaj nisem dosegel veliko novih spreobrnjenj; le par ducentov odrasčenih in 32 otrok katoliških starišev sem s sv. krstom pridružil čedi Kristusovi; tudi sem tri umirajoče otroke zoper voljo in vednost divjih starišev s skrivnim sv. krstom pripeljal na pot zveličanja. Sedaj že z angeljci in čistimi dušami hvalne pesmi prepevajo Jagnjetu Božjemu. Ako ima že jedna duša za nebesa pridobljena v očeh Božjih več vrednosti nego vse posvetne dobrote in bogastva, povrneni so mi pač nad tisočkrat vsi moji misijonski stroški in trud. Zavoljo tega obrodi mojemu sreču tudi najmanjši dušni dobiček več tolažbe in veselja, kakor da bi bil našel najbogatejšo zlato jamo ali najdražji biser, ker otete duše upam kedaj videti v nebeškem presvitljenju in večnem veselju.

Po vseh indijanskih misijonih so me z veseljem sprejemali ne le kot oznanovalca sv. vere in dušnega pastirja, tudi kakor telesnega zdravnika z mojimi dobrimi homeopatičnimi zdravili so me veselo, ljubo pozdravljali. Pretečeno leto je bilo namreč prav veliko Indijanov bolnih; z Božjo pomočjo sem večinoma vse homeopatiško ozdravil.

Ob Pijavčjem jezeru sem slišal žalostno vest, da je poprejšnjo zimo umrl tukaj Eski, ki je veljal vsem Očipve-Indijanom za kralja. Pretečeno poletje sem ga bil zastaranega krča v želodecu čisto ozdravil; ravno ta bolezen pa ga je zopet napadla in umrl je. V bolezni je ukazal ljudem, naj gredó po me, da ga krstim in ozdravim. Odgovorili pa so mu, da ni mogoče v trdi zimi pripeljati duhovnika iz daljave čez sto milj. Na to si dá narediti črno obleko, kakor je talar duhovnikov, obleče jo in reče: „Veliki duh Kije Manito me bo videl v duhovski obleki in bode spoznal iz tega, da duhovnika ljubim in srčno želim od njega krščen biti.“ Obžaloval je z obilnimi solzami svoje grehe in je v tej obleki spokorno umrl in bil pokopan. Ker je bil že precej dobro podučen v veri in je bil njegov krst odložen zavoljo nekterih nepovoljnih zadržkov, menim, da je mož dosegel zveličanje s svojim velikim obžalovanjem grehov in krstom željá.

Na drugo misijonsko potovanje sem se podal preteklo jesen po Otertailskem (vidrorepjem) jezeru 80 milj proti severu od Krovinga. Ondi sem našel 50 katoliških kanadskih Francozov, ktere sem spravil v dušni red. Tudi nekaj protestantskih družin se je prav spodbudno obnašalo pri naši službi Božji; upam, da jih bodem pridobil o prihodnjem misijonskem obiskanju za našo sveto vero.

Petnajst milj proti severu sem našel vasico precej oli-
kanih pol Indijanov, 65 katoličanov, ob prijetnem jezeru.
Silno so bili veseli mojega prihoda; v desetih dneh sem jih
s sv. zakramenti spravil z Bogom ter zavrnil k lepemu krščan-
skemu življenju.

Onostran jezera pa je mirno bivalo čez 300 Indijanov,
divjakov, ki svojim belim sosedom še nikoli niso storili kaj
žalega. Osem dnij sem oznanoval tem ljubim stvarjem sveto
evangelje ter jih učil najpotrebnejših svetih resnic. Slednjič
sem jih vprašal, če so me umeli in kaj mislijo o tem, in če
so pri volji sprejeti mojo vero. Glavar vstane, pomoli mi roko
in reče: «Ljubi oče, postaral sem se in še nikoli nisem slišal
duhovnika učiti. Še le sedaj spoznam, kako velik razloček je
med katoliškim kristjanom in ubogim divjakom. Le pri nas
ostani, ljubi oče! jaz bodem sprejel tvojo vero; menim, da
bodo ravno tako storili vsi moji podložni.» Prijazno se ozrem
po rujavoglaveih, ki so kot krotka jagnjeta sedeli po tleh
okrog mene ter vprašam, če so jednih mislij s svojim glavarjem?
Jednoglasno mi odgovoré: E, e, Nose! Smo, smo, oče! Vsi
ob jednem vstanejo in vsak mi je posamezno prav prijazno
podal roko kot zanesljivo znamenje, da so voljni sprejeti sv.
vero. Obljubil sem jim, da bodem prihodnjo spomlad zopet
prišel k njim, če bodem le še živel, ali pa jim bom poslal
drugega dobrega duhovnika, ki jih bode učil, da bodo krščeni
in postanejo dobri kristjani. Poslovivši se s kratkim ogovorom
od ubogih divjakov šel sem zopet k belim kristjanom ob
Otertailskem jezeru. Tukaj bi bilo treba stalne misijonske
postaje. Od ondod sem se vrnil v Kroving, svoj zimski sedež,
od koder sem zapored obiskoval svoje misijone belih katoli-
čanov Francozov, Nemcev in pol Indijanov.

Pa tudi tukaj me prav pogosto obiskujejo Indijani z go-
renjega Misisipa. Hodijo k meni zdravil ali živeža prosit ali
pa dušne potrebe opravljat. Marsiktera skrbna mati mi je
prinesla z Rudečega jezera 10 dnij hoda v najhujši zimi svo-
jega otroka, da ga krstim ali pa bolnega ozdravim. Preteklo
zimo je veliko Indijanov mraza zbolelo in umrlo. Oni dan
mi je pravil neki glavar, da je po zimi čez sto otrok umrlo
samo v indijanski srenji Ličleku (Pijavčjem jezeru).“

Dalje pripoveduje misijonar, koliko Indijanov pomrje za
strupenimi žganimi pijačami, s katerimi jih brezvestni beluhi
odirajo. Odkar so se beli jeli vselovati v severno Ameriko,
manjša se indijanski narod tako, da jih je še sedaj le peti
del mimo takrat in še vedno se zmanjšuje. Vlada je sicer

obrnila veliko, veliko denarja na odrejo Indijanov, bila pa je okanjena. Niso se poprijeli prave poti v vzgoji; menili so torej, da Indijani niso zmožni olike ter niso vredni drugega, nego da se iztrebijo ali pa zapodé v skalovite krase.

„Zamogel bi,“ piše dalje, „prav veliko grozovitostij sedanje dobe bralcem naznaniti, ko bi mi ne svetovala molčati zdrava pamet, krščanska ljubezen, duhovska čast in zdrava politika Ne morem pa opustiti, da ne bi zavrnil v ovrženje imenovane krive misli na potrjeni zgled katoliških misijonarjev o vzgoji in olike divjih narodov. Treba le brati staro in novo cerkveno zgodovino in jasno vsak lahko spozna, da je spreobračanje in olikovanje divjih narodov veliko delo milosti Božje. To delo je pridržala, kakor je videti, Božja previdnost katoliškim misijonarjem kot jedinim opravičenim poslancem Božjim.

Znano je iz zgodovine, da le katoliški misijonarji, svetni in redovni duhovniki, navdušeni z apostolsko gorečnostjo, so pripeljali neštevilne malikovalce iz vseh dežel k luči sv. vere, vzredili jih v olikane narode. Dobro je znano, da so pobožni očetje jezuiti svoje dni nad 40 nejeverskih kraljestev spreobrnili h katoliški veri in malikovalce spremenili v modre in olikane državljane. Tudi v bližini med Indijani imamo lepe zglede, da so ti zmožni krščanske vzreje in olike. Ozrimo se le na lepe misijone Očipve-Indijanov ob Gorenjem jezeru, Lapoentu, Lanzi in drugod, ki jih je ustanovil slavni katoliški misijonar g. Baraga. Isto spričujejo tudi izvrstne misijonske postaje v Grand Portazhi, ki sem jih jaz nevedni služabnik Gospodov ustanovil že pred 20 leti. Sedaj prav cvetoče napredujejo pod vodstvom pobožnega jezuita o. Konéja.

Ozrimo se dalje na indijanske postaje v državi Mišigan, ktere sem skozi 15 let neutrudno vzgojeval v krščanski olike. Sedaj bivajo ti pobožni Indijani v šestih lepih vaseh, ki so jih sami naredili, v prav snažnih hišah. Hvalijo Gospoda za blagoslov Božji v šestih lepih cerkvah pod vodstvom misijonarjev ter živé v blagostanju in pravi ljubezni z vsemi belimi sosedi. So tako olikani, da jih je država oprostila in jih postavila na jednako stopinjo z belimi.

Jednak sad bi utegnil doživeti tudi še pri svojih šestih misijonskih postajah med Očipve-Indijani, ako bi imel le nekaj gorečih misijonarjev in pripomočkov za stavbe cerkev in šol, ter bi zamogel tudi drugim misijonskim potrebam kaj. Indijani hočejo imeti za vzgojitelje le katoliške duhovnike. Meni so se pa opravila pri Indijanih in belih tako nakopičila, da v

svojih starih letih nikakor ne morem vsemu kaj. Brez potrebnih pripomočkov ne morem z revnimi indijanskimi misijoni napredovati, kakor bi želel.

Pa ne le naši Očipvani, tudi narod Suiks in drugi Indijani v državi Minesoti želé in prosijo ter prosijo rednikov, katoliških misijonarjev. Pa ne morejo jih dobiti, ker manjka duhovnikov in potrebnih pripomočkov. V veliki zadregi torej ne vém drugega pripomočka, nego da povzdignem svoj glas iz indijanske puščave in prosim s prisrčno prošnjo vse darežljive katoličane, višje pastirje z gorečimi duhovniki vred, naj dobro preudarijo to-le: Ali bi ne bil sedaj primeren čas, da ustanové v „Združenih državah“ dobrodelno bratovščino za spreobrnjenje Indijanov?

Menim, da se pač spodobi to imenitno osnovo izvesti. Tudi bi bilo to prav primerno in koristno na blagor ubogih divjakov, pa tudi zaslužno za vse ljudoljubne deležnike. Res je spodobno in pravično, da mislimo s krščansko hvaležnostjo in darežljivim srcem na prebivalce tega novega sveta. Prepustili so nam belim tujcem dobrovoljno toliko lepih dežel, da prav zložno živimo. Dajmo jim torej okusiti sad s prelepega drevesa sv. vere, ki ga je pred 50 leti zasadil goreči apostol m. g. Carrol in kateremu je neumrljivi Vašington prilival tako dobro, da obsenčujejo njegove mladike že vso Amerikansko zvezo (Unijo) in oživljajo milijone ljudi.“ — Tako je pisal naš misijonar o svojem delovanju leta 1862. v Cincinatu izhajajočem listu „Wahrheitsfreund“.

Naslednje leto je motil njegovo delovanje po okolici okoli Krovinga upor Indijanov, ki so se vzdignili proti belim. Urok je bilo oderuštvo belih in druge sleparije, ki so jih počenjali z divjaki. Tudi Kroving, glavno postajo našega misijonarja, so divjaki nameravali napasti. Vendar je g. Pirec zvedel še o pravem času o tej nakani divjakov ter jo na blagor bivalcev in Indijanov umel zabraniti. Lepo spričevalo, koliko spoštovanja so imeli celó divjaki do sivega starčka, ki pa je imel pogum hrabrega mladenča! Toda slušajmo raje zopet njega samega, kako mikalno opisuje svoje delovanje v letu 1862. in pa ta dogodek v pismu do g. kanonika Janeza Novaka v Ljubljani.

„V žalostnem letu 1862. sem le jedenkrat obiskal svoje šestere indijanske misijone, oskrbel katoličane, ozdravil s homeopatijo veliko bolnikov ter krstil otroke. V spreobračanju Očipve-Indijanov pa sem to leto le malo opravil. Vzrojilo je namreč to leto preklicano rovarstvo med nekimi hudobnimi

Indijani proti belim v deželi. Imel sem vse polno opraviti, da sem utolažil upor divjakov ter ubranil, da bi ne segal dalje. Ker so pa bobnarski časniki toliko presiljave in laži pisali o naših Indijanih križem sveta, naj podam kratko, resnično dogodbo tedanjega rogovilstva Indijanov.

Naše uboge Očipve-Indijane so lakomni trgovci že več let prav neusmiljeno goljufavali s kožami, brezbožni žganjarji večjidel spačili in nekteri nezvesti uradniki gulili za nekoliko denarja. Indijani so tako zašli v največjo revščino. Pravijo tudi, da so jih skrivaj podpihovali beli južni rovarji. Po vsem tem zgrabi za orožje kakih 400 mož izmed protestantskih Indijanov v Gerl-Leku in Ličleku. Pod velikim glavarjem Haledajem se zberó v roparsko tolpo ter belim poropajo čez 100 goved in več drugih rečij za jed in obleko. Niso pa, kakor vém, nikogar umorili. Le samo strah in trepet so na vse strani razširjali. Vojaštvo in več belih prebivalcev se vzdigne, da bi pokončali divjake rovarje ali pa jih zapodili iz države Minesote.

Naš dobrosrčni predsednik pa je poslal iz Vašingtona vladnega pooblastenca, ki naj ponudi zmotenim mir in milost. Povabil jih je k dogovoru. Divjaki pa niso slušali povabila in so isto noč oropali neko hišo blizo Krovinga. Prihodnjo noč so pa sklenili tudi to mesto opleniti in požgati. Po nekem prijaznem Indijanu zvém ta zlobni naklep. Kar precej se napravim na pot z ruto tobaka prav sam v rovarski stan, miljo daleč, onostran Minesote v temnem gozdu.

Na pol pota srečam dva črno opisana jezdeca, ki sta dirjala proti meni, kakor peklenške pošasti. Imela sta povelje, da ustrelita vsakega beluna, ki bi ga zasačila na poti. Potegnem belo ruto tobaka iz potne torbe in kvišku vzdignem ter stopim kaka dva sežnja s poti. Le pogledata me in tiho dirjata dalje.

Kmalu pridem do prednje straže, kakih 30 mož, ki me obdajo in vprašajo: „Oče, kam češ iti?“ — „Z vašim glavarjem hočem govoriti,“ rečem jim. — „To ni mogoče, oče!“ mi odvrnejo, „ker noben belec ne sme k njemu“.

Pokazali so mi rižo čez kolovozno pot, ktere ne sme pod smrtno kaznijo prestopiti nobeden belih. Nasmejem se, vzdignem nogo čez ris, rekši: „Ne bojim se vaše smrti!“

Oni trenotek me zgrabi čvetero čvrstih mož, vzdignejo me kvišku — in kakih deset korakov dalje postavijo me na zemljo ter mi rečejo smeje: „Sedaj, oče, nisi šel proti zapovedi naših glavarjev čez ris, temveč smo te nesli; sedaj pa le živi!“

Nekaj korakov dalje so mi ti divjaki pokazali drugo znamenje z dvema preprečnima ridama čez pot s trdnim zagotavljanjem, da sem izvestno ob življenje, ako to prestopim, ker se prične tukaj šotorišče glavarjev.

Rečem jim: „Če je tako, naj pa glavarji pridejo k meni!“ Neutegoma tedaj pošljem sela k glavarjem, da naj jim naznani moj prihod in jih povabi k meni. Brzo so prišli. Pozdravil sem jih ter jim ponudil tobaka v znamenje prijaznosti; to jih je zelo razveselilo. Na to jih vprašam, čemu so sem prišli in kaj nameravajo? — Nihče ne odgovori, temno se gledajo in pobesijo glave.

„Če nočete nič govoriti,“ rečem jim, „bodem pa jaz govoril. Le poslušajte me! Dobro veste, da so duhovniki poslanci Velikega Duha, ki naj oznanujejo vsem narodom voljo Božjo, učé jih resnico ter odvrčajo od hudega in napeljujejo k dobremu.“

Vseh pet glavarjev z vso indijansko tolpo me je obdalo in radovedno poslušalo moje besede. Pol ure sem jim govoril v njih materinem jeziku in pojasnoval, kako nespametno in nepremišljeno je njih rovarstvo zoper mogočni beli narod; kako velika hudobija je pred Velikim Duhom roparstvo in prelivanje krvi v nebo upijoči greh, ktereга kaznuje z najhujšimi časnimi šibami in potem z večno kaznijo. Prav z očetovskim milovanjem sem jim živo razložil strašni konec njih neprevidnega upora, če ostanejo trdovratni. Povedal sem jim, da gre nad nje več junaških vojakov in razdraženih belih. Obdali jih bodo in vse Indijane pomorili; še celó njih žene in otroke bodo poiskali in pokončali. Na to sem jim dal še ta dobri svét, naj obrnejo moje besede v svoje rešenje, naj gredó v Kroving, kjer se bodo poravnale nasprotne pritožbe in bodo sklenili ljubi mir.

Ljube divjake je ganil moj govor in jim pojasnil njih reč. Kar od vseh strani so upili: „E, e, Nose!“ „Dà, dà, oče!“ — Veliki glavar Haledaj mi je podal roko in rekel: „Oče, precej danes pridemo v Kroving in bomo naredili mir!“ — V to so privolili tudi drugi glavarji.

Indijani so prišli v Kroving in v dveh dneh je bila vsa pritožba poravnana. Vse se je nasproti odpustilo in mir je bil sklenen. Divjaki so obljubili, da hočejo sprejeti krščansko in državljansko oliko; prosili so me, naj pridem v njih srenjo in ustanovim med njimi katoliški misijon. Obljubil sem jim, ako dobim kaj duhovnikov in drugih pripomočkov.

Tako tedaj se je po mojem prijaznem dogovoru in Božji previdnosti odvrnilo med Očipve-Indijani proteče rovarstvo, ktereга so se beli tolikanj bali, — in pa tako odvrnilo, da se nam ni bati nobene nevarnosti več. Moram pa k sklepu pristaviti na svoje srčno veselje in ponos, da se niti jeden Indijan iz mojih šestih misijonov naroda Očipve ni udeležil rovarstva. Vsi so bili le divji malikovalci ali pa pijanci iz protestantskih misijonov tega kraja.

Če tudi po severni Minesoti domujoči Indijani Siuti niso iz moje misijonske pokrajine in ni moja naloga o njih naznanovati, naj jih vendar memogredé nekoliko omenim. To pa zato, da bi se sodila njih divjaška grozovitost mileje pri njih rovarski sili.

Ta divji indijanski narod je bil že 10 let pod vodstvom protestantskih, dobro plačanih misijonarjev, pa nima še čisto nič verske olike. Iz enakih vzrokov in ob jednom času je izrojilo tudi tú rogovilstvo. Radi tega so razgrajali s toliko divjaško silo proti belim, da se je sploh kričalo, vse naj se pokonča. Po več krajih so ropali in plenili. Zlasti pa so strašno divjali v nemškem mestu Novem Ulmu ob Minesoti Riveri; skoro vse bivalce so pomorili in mesto požgali.

To pa je videti kot pravično strahovanje Božje. Vsi mestni prebivalci so bili odpadniki od katoliške vere; nič niso hoteli slišati o veri in duhovniku. Svoje hiše novega mesta so zidali cerkveni zapovedi vkljub večinomoma ob nedeljah. Ti nesramni bogatajci so lansko leto o sv. Rešnjem telesu storili neznansko bogoskrunstvo in pohujšanje. Vodili so s cveticami, trakovi in venci ozalšanega vola v obhodu po mestu in ga na štirih postajah častili z godbo, plesom in nejeverskimi prešernostmi. Slednjič so ga kakor dar sežgali. Ni se torej čuditi, če so služili divji Siuti s svojo nezaslišano grozovitostjo za šibo Božjo zaslužene kazni Novemu Ulmu, kakor so nekdaj nejeverski Rimljani služili za bič Božji nad Jeruzalemom ob njegovem razdejanju. Ta svarilni zgled naj bi odprl nejevernim kristjanom oči in srca k pokori; verne pa naj potrdi v strahu pred pravičnim sodnikom.

Hrabri general Siblej je precej šel nad Siute ter jih vjel z ženami in otroki. Izmed njih so bili izločeni rovarji; tri sto mož so odpeljali v trdnjavo Rihlej in bili so na smrt obsojeni. Najhujših 38 je bilo lanskega leta 26. grudna obešenih. Tri in trideset od teh je g. Ravó spreobrnil in krstil. Drugi pričakujejo jednake osode. Drugih 1500 je v trdnjavi Šnelingu zaprtih. Te uboge tihe divjaške tapice sem obiskal preteklo

zimo z generalvikarjem Ravó-jem. Nagovoril sem jih s primernim ogovorom. Mnoge matere so nama ponudile svoje otroke, noseče jih «štupo ramo», da naj jih krstiva; 14 sva jih krstila. Visokočastiti g. Ravó je ondi krstil že 175 otrok in bolnih; več izmed teh se jih že v nebesih veseli svojega Stvarnika.

Ta stari, bolelni duhovnik mi je rekel, da bi lahko vso trumo jetnikov v kratkem času pridobil mlad duhoven, ki bi zamogel biti vedno pri teh divjakih. Prosil sem tudi v Št. Pavlu generala Sibleja za te uboge zmotene Siute, da naj bi delali z njimi mirno, prizanesljivo in človeško. Prečastitemu g. škofu pa sem gorko priporočil, kako silno potrebno je oskrbeti nekaj misijonarjev za spreobrnjenje siuškega in očipvanskega rodú. Toda od kod vzeti duhovnikov in jih oskrbeti, ker je škof sam tak revež, da zamore zmagovati komaj stroške svoje hiše in torej ne more vzdrževati duhovskega semenišča. Njegovih dvajset škofijskih duhovnikov mora oskrbovati 111 misijonov po deželi. Moral sem se zopet vrniti le z njegovim dobrosrčnim apostolskim blagoslovom k svojim ljubim Očipvanom, kjer me čaka veliko več dela, kakor ga zamorem opravljati v svoji starosti. Oh, ko bi blagovolila previdnost Božja vzbuditi prečastite škofe, ki imajo obilo dobrih duhovnikov, da bi poslali s potrebnimi pripomočki nekaj gorečih misijonarjev v to ubogo škofijo sv. Pavla v Minesoti. Koliko dobrega bi se zamoglo storiti v čast Božjo in zveličanje človeštva!“

Trinajsto poglavje.

Oče Pirec na Kranjskem; poslavlno pismo kmetijske družbe; novi misijonarji; popotovanje v Ameriko.

Kakor smo že videli, imel je 78letni starček oskrbovati deset misijonskih postaj, štiri belih in šest velikih indijanskih. Njegov škof Tomaž Grace mu ni zamogel poslati pomočnika; imel je za 111 farnih misijonskih postaj le dvajset duhovnikov v svoji neizmerno obširni škofiji. Pirčevi listi in vabila v njegov misijon so ostali glas upijočega v puščavi!

Meseca januarija l. 1864. pride častiti g. misijonar Pirec nenadoma na Kranjsko. Da dobi novih močij za svoje misijone, prignalo je 78letnega starčka, pa še čvrstega in zdravega na

duhu in telesu, v domovino. Bil je štiri tedne na potu do Ljubljane od svoje misijonske postaje Krovinga. Prišel bi sicer v 21 dneh, pa ob nedeljah ni potoval; tudi se je nekoliko mudil v Monastiru in Paderbornu.

O tej priliki je obiskal sivi starček znane in priljubljene mu kraje svoje domovine. Po vseh krajih je ob prilikah tudi pridigoval; čestokrat po dvakrat, trikrat na jeden dan. Od 22. do 27. januarija je bival v Ljubljani v samostanu častitih očetov frančiškanov, kjer je tudi pridigoval prvo predpepelnično nedeljo. Od tod je šel v Kamenik, svoj rojstni kraj, in je tudi tam pridigoval; od tam za jeden teden v Podbrezje.

Ker zavoljo raznih opovir še ni zamogel odriniti v svoj misijon, obiskal je na Dolenjskem še svoje prijatelje in sošolce, častitega g. P. Čuden-a na Savi, kamor je prišel tudi drugi sošolec g. M. Kristan, župnik iz Vač. Tudi tukaj je drugi dan množici, ki se je zbrala v prav obilnem številu, živo razlagal namen človeka na zemlji. Neizrečeno je bil vesel apostol Indijanov med svojima tovarišema iz mladeniške dobe. — Tudi v Trst je bil šel pogledat in pozdravit posebno dobrotnico misijonov, gospo Pepél. Med potjo se je mudil na Vrhniki, kjer je v nedeljo kar trikrat pridigoval.

Med svojim bivanjem na Kranjskem je dobil g. misijonar Pirec dva lista iz Amerike od svojega namestnika g. Jožefa Antona Gesa, ki jako laskavo govori o Slovencih in o Slovanih sploh. Prosi ga, naj se g. misijonar pač nikar ne prenagli, marveč naj ostane v svoji domovini dotlej, da dobi iz svoje domovine stalnih misijonarjev. Nikar naj se ne zanaša na nemške in francoske; ti niso stanovitni, ker nimajo zmožnosti za jezike, kakor Slovani, njegovi rojaki. Iz istega lista je tudi razvidno, kako zelo so ljubili in čislali Indijani častitljivega misijonarja. „Ves Kroving odzdravlja pozdravila in močno koperni, zopet kaj slišati o Vas. Vašega godú dan, ko se je lesketala podoba Vašega patrona v altarju, bila je cerkev bolj polna, kakor kako nedeljo.“ List sklepa, naj nikar ne zapusti popred svoje Kranjske dežele, da dobi najmanj šest slovansko govorečih duhovnikov.

V drugem listu dne 19. prosinca ponavlja Ges zopet svojo prošnjo, potem pa piše tako-le: „V svojem zadnjem listu sem bil pozabil pristaviti, da je razlijal mesec v god nedolžnih otročičev sijanje v podobi monštrance. To sem razlagal za dober predpomen, da bodele potrpežljivo vstrpeli v svoji deželi dotlej, da imate iz svoje lastne dežele najmanj šest duhovnikov skupaj, s kterimi bodele zamogli svoji du-

hovski oblasti izročene Indijane oskrbeti Vse, vse poprašuje po Vas v Belpreri, kakor tudi tukaj ob nedeljah vse poizveduje o Vas. Vsi mi naročajo pozdravila do Vas, ljudje se močno veselé, ker pričakujejo, da pripeljete prav veliko duhovnikov s seboj.“

Res se je čuditi krepki delavnosti čast. g. misijonarja v toliki starosti. Koder je hodil po deželi, pridigoval je, in še nedeljo pred odhodom trikrat v frančiškanski cerkvi v Ljubljani.

Naj omenim tú še veselja in odlikovanja, ki ga je za dobe bivanja v Ljubljani napravila „kmetijska družba“ tolikanj zaslužnemu rojaku in misijonarju. Odbor te družbe mu je namreč izročil prelepo poslavilno pismo (diplom), v katerem naznanja srčno zahvalo za vse, kar je g. Pirec storil za našo deželo. Tako-le se glasi:

Prečastitemu gosp. **Francu Pircu**,
mногоzaslužnemu misijonarju v severni Ameriki.

Slavni gospod!

Prihod Vaš v domovino našo, ki Vas še zmiraj kot svojega dobrotnika v hvaležnem srečanju nosi, naklada kmetijski družbi dolžnost, ne le, da svoje veselje naznanuje, da Vas je po toliko težavnih opravilih v vinogradu Gospodovem v daljni Ameriki previdnost Božja po preteku 28 let krepke in zdrave na Vaš dom pripeljala, temveč da Vam svojo srčno hvalo razodeva za trud Vaš, s katerim ste pred 40 leti tako rekoč stvarilec umne sadjereje na Kranjskem postali.

Slavni gospod! Seme, ki ste ga sejali pred odhodom Svojim od nas, rodilo je toliko bogat sad, da ponosno moremo reči, da Krajna ni več zadnja dežela v veliki naši Avstriji. Priča tega so nam bile sadne razstave, ki smo jih trikrat videli v Ljubljani.

To je najbolj Vaše delo; zakaj Vi ste bili prvi, ki ste z besedo in dejanjem položili podslombo temu razdelku kmetijskemu, ki pospešuje materialni blagor domovine naše. Ko se tedaj Vašega prihoda kmetijska družba poslužuje, da Vam razodeva iskreno hvaležnost v imenu cele dežele za veliko dobroto, ki ste jej jo skazali v povzdigi sadjereje, Vam izročuje Vašega „Vrtnarja“ že v tretjem natisu, ki naj Vam bode spomin, da ime „Pirec“ je z zlatimi pismenkami zapisano v zgodovino ne le kranjske, temveč vse slovenske zemlje. Sprejmite blagovoljno ta spomenik!

Mili Bog pa naj Vas srečno vodi in varuje po vseh Vaših potih, pa Vas zopet pripelje v domovino Vašo, domovino našo, kedar končate svoj veliki poklic na tujem svetu!

Odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani, 28. januarija 1864.

Fidelis Terpine s. r.,
predsednik.

Dr. Janez Bleiweis s. r.,
tajnik.

Ljubljenec Indijanov je dosegel tudi svoj glavni namen, ki ga je pripeljal v domovino. Nabral je lepo število nadejnih misijonarjev po Slovenskem. Pridružili so se mu iz Ljubljanske škofije čast. g. **Jože Buh** in trije bogoslovci:

Janez Žužek, Nace Tomazin in Jakop Trobec, iz Goriške nadškofije Alojzij Plut, Janez Tomažević, Jakop Erlah in Ivan Velikanje. Večina teh visokočast. gospodov še za te dobe dela marljivo v vinogradu Gospodovem med Indijani v razširjanje sv. cerkve in na slavo svoji domovini, ki sme biti ponosna na tako vrle sinove. Blagi dobrotniki so darovali tudi raznih rečij in potrebščin za misijone in stavbo cerkev.

Sredi meseca marca je odrinil častitljivi starček iz Ljubljane s svojimi novimi tovariši in jednim mladenčem z Dolenjskega proti Dunaju. Tú se g. misijonar loči od družbe ter hiti v Monakovo in Lion iskat misijonskih pripomočkov. Na Dunaju je dobil od Leopoldinske družbe 3000 gld., v Monakovem pa 1000 gld. podpore. Ni pa bil tako srečen na Francoskem. Na Dunaju se pridružita še dva bogoslovca iz Gradca in dijak iz Linca. Zadnje dni sušca dospó bodoči misijonarji srečno v Haver na Francoskem, kjer jih je čakal g. Pirec. Ni bilo več dobiti parobroda. Le g. Pirec dobi še prostor na parobrodu in se odpelje z njim dne 4. aprila zvečer in dospé 25. zdrav v Št. Pavel. Drugi so dobili barko Merkurij, ki je odrinila dne 10. aprila na široko morje. V Havru se jim pridruži še nenadoma bogoslovec iz Gradca. Blagajnik družbe g. A. Plut ni imel več toliko v blagajnici, da bi bil zamogel preskrbeti vožni list omenjenemu gospodu. Odstopi mu svoj prostor, sam pa se vrne v Avstrijo, da dobi pri blagih dobrotnikih potrebnih pripomočkov. Drugih petnajst oseb se odpelje pod vodstvom g. Buha v Ameriko; stopili so dne 19. maja zvečer srečno na novi svet. Od tod so v osmih dneh prišli v Št. Pavel, kjer jih je čakal g. Pirec in izročil škofu kot sad svojega potovanja v domovino. Bogoslovci 2. in 3. leta so ostali v Št. Pavlu, druge pa je škof poslal v Pensilvanijo v benediktinski samostan v Št. Vincenciji, da izvršé bogoslovske in druge vednosti.

Štirinajsto poglavje.

Pirčeva daljna poročila o misijonskem delovanju; novi misijonarji; način njegovega misijonskega delovanja.

Če tudi je pripeljal g. misijonar Pirec lepo število misijonarjev iz svoje domovine, vendar je moral to leto še kar sam oskrbovati svoje indijanske misijone. Bogoslovci so se še pri-

pravljali za misijone, g. Buha pa je pridržal škof za prefekta v semenišču. Še le na jesen mu je obljubil škof poslati dva ali tri novoposvečene mašnike.

Blagonosno delovanje po misijonih so pa opovirali divji Siu-Indijani, ki so ob reki Misuri zopet jeli rogoviliti proti belim in vladi. Tudi z Očipve-Indijani so bili v vednih bojih. Kako divji so, kaže nam ta-le dogodek, ki ga je častitljivi starček doživel nekako o tej dobi med Očipve-Indijani. Le-ti so bili v maščevalnem boju s Siu-Indijani. Ujete sovražnike navadno pomoré, le kako mlado žensko prihranijo za „žrtev“, kakor pravijo. Ta žrtev pa je strašna, ker jo živo sežgó. Gospod misijonar Pirec gre nekega dne iz Krovinga po svojih misijonskih opravilih; kar pride na mesto, kjer so Očipvani ravno boj končali ter pobili mnogo Siutov. V hiši nekega belega, ki se je tukaj naselil, straži Indijan mlado Indijanko, da ne bi pobegnila; prihranili so jo živo za žrtev. Drugi so imeli v nekoliki daljini od tod že grmado pripravljeno za divjo žrtev ter plesali okoli ognja.

Misijonar vidi v silni žalosti, kaj se godi. Vpraša naseljenca, če ni mogoče te uboge Indijanke še kako rešiti? Rečejo mu, da je vse zastonj, ker bi jim hišo požgali in jih pobili, ko bi jo odtegnili divjakom.

Čas je bil že kratek, grmada pripravljena. Naredé pa divjaki dve podolgasti grmadi vštric, da je ulica med njima. V to ulico denejo ubogo žrtev, zažgó grmado ob konceh ter najprej trpinčijo z dimom, potlej s plamenom, da jo tako počasi usmrte. Taka smrt je čakala ubogo deklico. — Misijonar zdihne k Bogu, naj mu vdihne kako dobro misel, da reši ubogo siroto. — Brzo veli gospodinji, naj pripravi dobro jed. Zgodi se; jed je kuhana. Potem veli poklicati Indijana, ki je bil na straži, naj gre jest. Indijan si ne veli dvakrat reči, hitro se vsede in jé.

Kupec je ravno nakladal na voz velik kup kož. Gospod Pirec vzame jedno kožo, zavije hitro vanjo deklino in — ajdi na voz z njo! Na vrh pa drugih kož. Vozniku reče, naj brzo požene in odide. Bilo je ob robu gozda. — Stražnik pojé in pride zopet na stražo, — žrtve ni nikjer! „Kje je? kje je?“ poprašuje, „ste jo videli?“ Oče Pirec ga nekako zmoti, da se zaleti doli po gozdu je iskat — a zaman.

Kmalu se vrne tudi misijonar proti Krovingu; na določenem kraju vzame Indijanko izmed kož na svoj voz in jo na vozu zagrne. — Da je bilo veselje še večje, hotela je sreča ali bolje Božja previdnost, da so bili stariši otete Indijanke

ravno v Krovingu, ko pride misijonar z oteto žrtvijo. Kdo po-
piše veselje starišev, ko zopet zagledajo svojo hčer in zvedó,
kako prečudno je bila rešena? Gospod misijonar je deklico na-
govoril, naj bode hvaležna „Velikemu Duhu“ za toliko
dobroto in sprejme sv. vero. Prav rada se je temu udala. Kmalu
se pa oglasé tudi njeni stariši in vsa družina ter prosijo poduka;
vsi sprejmó sv. krst.

Po južnih pokrajinah „Združenih držav“ pa je razsajala
bratomorna vojska, ki je bila končana še le l. 1866. po hudi
tridnevni bitvi, v kateri je severna armada popolnoma potolkla
južno ter se vrnil zopet ljubi mir v deželo.

Dne 18. oktobra piše g. misijonar „Danici“ med drugim
tako o svojem delovanju:

„Kar mene tiče, bil sem spomladi prav, prav zdrav, ko
sem se povrnil iz Kranjskega. Ko pa sem opravil preteklo
vroče poletje silo težavno potovanje po svojih indijanskih mi-
sijonih, opešal sem bil tako in na očeh oslabel, da nisem za-
mogel iti na jesensko potovanje po svojih indijanskih misijonih,
kakor druga leta. Hvaljena pa bodi previdnost Božja, ker mi
je naznanjeno v mojo tolažbo, da že te dni bodo trije mojih
misijonskih novincev posvečeni. Milostljivi škof jih hoče z
visokočast. gosp. semeniškim prefektom Buhom vred k meni
poslati za indijanske misijone s to pogodbo, da jih moram
sam z vsem preskrbovati. Res je, da sem si napravil štiri
nove mreže in dve puški dvocevki, tudi sprejel dva čvrsta
hlapca, ki premoreta meni, mojemu gosp. namestniku in du-
hovnim pomočnikom dobrih rib in vsaktere divjačine pre-
skrbeti. Vendar pa nam je treba tudi podobe cesarjeve, da
se naše veliko misijonsko delo, uspešno spreobračanje
divjih Očipvanov, dovršuje brez zadržkov ali primanj-
kanja potrebnih priprav. Torej mi je prav na veselje in o
pravem času Vaše naznanilo, da je v Vaši „Danici“ zbrani
znesek denarja za moje indijanske misijone v Ljubljani na
pošto dan. Te dni namreč pričakujem omenjenih duhovnih
pomočnikov za svoj misijon. Ostali bodo nekaj mesecev pri
meni tukaj v Krovingu, da se navadijo kolikor toliko indijan-
skega jezika in naučé pastirstva za indijanstvo po moji šegi.
Potem še le pojdemo pod banderom Kristusovim na zaželeni
plen za kraljestvo Božje. Ako nam dá Bog svoj blagoslov,
zamogli bodemo tudi svoje misijonske prijatelje z ugodnimi
naznanili razveseljevati.“

Dalje omenja g. misijonar, da sta prišla dva glavarja od
Pijavčjega jezera (Ličleka) ga vprašat, če so že prišli ob-

Ijubljeni duhovniki za ondotni misijon? Moral jih je potolažiti z ljubim potrpljenjem. Onim, ki se mislijo naseliti k njemu, svetuje, naj počakajo dotlej, da bode črna vojska končana in spravijo hudobne Siu-Indijane iz Minesote. Potem jim bode preskrbel zemljišč na najlepšem kraju in slovenskega jezika večšega dušnega pastirja.

V drugem listu (dne 6. novembra 1864) se zahvali za poslani znesek misijonskih prijateljev. Potem pa piše: „Nisem se še do čistega opomogel od velike utrujenosti na poslednjem potovanju misijonskem pretečenega poletja; vendar pa nisem v postelji. Še vedno jedini misijonar tukaj za Indijane in bele, za zdrave in bolne, za poduk in ozdravljenje, imam toliko opraviti, da se ne morem skoro nikoli mirno naspati in odpočiti. Pri vsem tem imam pa dostikrat prav sladko duhovno tolažbo. Izmed veliko drugega naj omenim jeden sam primerljaj Božje previdnosti. Predvčerajšnjim sem ravno nektere za sv. krst učil, kar pride divjaška deklica v hišo ter hudo tarna, kako je lačna in me prosi za košček kruha. Dam jej ga. Na to jo vprašam, od kod je, kako se pravi njenim starišem, če ima še kako sestro ali brata, če so kateri iz družine že krščeni? Na ta vprašanja mi odgovarja in pravi, da je jeden brat že krščen, najmlajši pa še ni krščen in je na smrt bolan. Nagovorim jo precej, naj mi pokaže pot. Z zdravili in pripravami za sv. krst grem za njo pol milje daleč v gozd k revnemu stanovanju iz lubja. Tamkaj je veliko divjakov jokalo in žalovalo; pričakovali so smrti umirajočega otroka. Pozdravim jih v naglici, potem navzoče divjake jasno podučim, kako potrebna je sveta vera in kako dobre nasledke ima sv. krst. Potem vprašam stariše, če so zadovoljni, da krstim njih otroka. Ko so mi to privolili, sem dečka krstil prav slovesno na ime Jožef, ki je bil patron njegovega botra, krščanskega glavarja. Ko bi mi stariši ne bili dovolili, bil bi vendar umirajočemu otroku podelil skrivaj krst za silo. Že sem imel pripravljeno mokro ruto, da bi bil za smrt bolnemu smrtni pot obrisal z obličja; zraven tega bi bil pa stisnil ruto, da bi se bila iz nje pocedila voda, ter natihoma izrekel krščevalne besede in ga tako v sili veljavno krstil. Tako sem že prav velikokrat storil, kedar nejeverni stariši niso hoteli privoliti, da naj krstim njih za smrt bolne otroke. Upam, da mi bode kedaj v nebesih hvaležno naproti prišla precej lepa množica takih malikovalskim starišem umrlih z veličanih otročičev. Ko smo potem tega ubogega otroka divjakov slovesno pokopali s sveto mašo in

obilnim spremstvom na pokopališče, imel sem lepo priložnost, množici divjakov iz srca k srcu govoriti o zveličavnem čudu sv. maše, o srečni smrti, častitljivem vstajenju in večnem veselju v nebesih. Tako sem vsejal marsiktero goršičino zrno za sad sv. vere, da bi se množili nebeški prebivalci.

Tako ljubi Bog prav velikokrat poslaljša grenkosti našega težkega misijonskega stanú z veselim pridobivanjem duš med divjaki, da bi voljno prenašali trpljenje na tem svetu in kedaj zanesljivejše dosegli večno veselje.“

Koncem tega meseca je vendar dobil zaželjenih pomočnikov g. Buha in Žužeka. S tema tovarišema je pričel svoje misijonsko delovanje leta 1865. Gospod Buh se je v indijanskem misijonu ob jezeru Venebegašiču v štirih mesecih privadil indijanskemu jeziku, tovariš Žužek pa je misijonaril v Krovingu šest mesecev. Meseca junija 1865. leta se jim pridruži še tretji rojak gosp. Nace Tomazin. Spremljal je starčka na misijonskem potovanju, da se je priučil dejansko pastirstva. Zavoljo njegove mladosti bil je posvečen v mašnika še le jeseni. V misijonu ob Pijavčjem jezeru (Ličleku) je g. Tomazin učil otroke v šoli, g. Pirec pa odraščene. Slednjič se jima pridruži še g. Buh, ki je od meseca prosinca oskrboval misijon ob omenjenem jezeru.

Od tod se podajo vsi trije k duhovnim vajam v Št. Pavel, kamor jih je povabil škof. Zbralo se je že 30 duhovnikov ob teh duhovnih vajah. Po dokončanih duhovnih vajah je naš častitljivi starček obhajal prav slovesno na povelje škofovo svojo petdesetletnico v lepi stolni cerkvi. Po sklepu je imel za odhod do vseh v škofovem dvoru nagovor v latinškem jeziku. Okrepčani na duhu so se razšli delavci Gospodovi po svojih misijonih.

Našega starčka pa je, prišedšega srečnega in veselega v Kroving, obiskala huda nezgoda. Pregret izpije kozarec mrzle vode; s tem si nakoplje pljučnico in hud kašelj. Vnetje pljuč s svojo homeopatijo kmalu utolaži; silni kašelj pa bi ga bil kmalu prignal do groba. Vendar je zmagala njegova trdna natora. Začetkom meseca avgusta se je že podal v misijonsko postajo ob Rudečem jezeru (Red-Leku), 250 milj od Krovinga, kamor ga je spremljal njegov pomočnik, vrli Nace Tomazin.

Znamenito je še omeniti, kar piše zaslužni misijonar o znamenjih, ki so se videla na nebu med Indijani, v listu do prevz. knezoškofa J. Vidmarja. Dne 18. velikega srpana so videli na nebu velik križ v neizrečeni ljubeznivosti. Gospod Tomazin je prvi zapazil to znamenje zveličanja ter poklical

tudi g. Pirca. Trpela je prikazen pol ure. „Ta znamenja,“ piše, „gotovo niso natorni meteor ali prazne prikazni; nedvomljivo so znamenja milosti za spreobrnjenje Indijanov. Na ta znamenja so nosile matere svoje otroke h krstu; tudi odraščeni so bili pripravljeni sprejeti sv. krst.“

Jako zanimivo je tudi, kar piše tega meseca g. misijonar v Novijorški katoliški list. Je jasni dokaz, da se je tudi med divjaki ohranilo ustno izročilo o Božjem razodenju in grehu prvih starišev.

„Nekdaj sem priporočal na misijonskem potovanju delo Indijanom po Minesoti. Pravil sem jim, kako bi vedno lahko živeli brez pomanjkanja in dobro, ko bi se poprijeli pridno dela na polju in vrtu, kakor beli. Star Indijan mi na to odgovori: „Oče, nam pripovedujejo naznanila iz starodavnih časov, da Veliki Duh Indijanov ni vstvaril za delo, ampak samo za lov. Veliki, vsegamogočni Duh je namreč od začetka vstvaril tri može in tri žene. Vzel je v roko kos ilovice, dihnil v njo in bil je beli človek. Nagovoril ga je Veliki Duh tako-le: „Nič kaj mi ne dopadeš, ker si bel.“ Vendar mu je dal ženo jednake barve za tovaršico. Sedaj je vstvaril mogočni Duh črnega človeka in mu dal črno ženo. „Ti mi pa še manj dopadeš,“ rekel mu je, „preveč črn si.“ Naposled je naredil rujavega človeka, kakoršni smo mi Indijani, in mu dal ženo. „Vidva mi zelo dopadeta, ker nista ne bela, ne prečrna; zato bodeta živela brez dela, lov vaju bode preživil.“ Belemu človeku pa je govoril Veliki Duh: „Z velikim trudom bodeš obdeloval zemljo; polje in vrt te bodeta živila.“ Zamorcu pa je rekel: „Ti bodeš vedno suženj belemu; preživil te bode, če mu bodeš pridno delal.“ Sevêda sem staremu Indijanu vse to pojasnil iz sv. pisma.

To nam spričuje, da tudi popolnoma neolikani, divjaški Indijani verujejo v vsemogočnost Stvarnika. Med nami jih je pa toliko, ki se radi „olikance“ imenujejo in se jako ponašajo s svojo puhlo modrostjo, o Božjih rečeh so pa neizrečeni nevedneži; Stvarnika še ne poznajo . . . Pač sramota!

Če ogledujem revne Indijane, med katerimi že nad 30 let živim, in če premišljudem njih žalostni stan, o kako iz srca rad bi zaklical slehernemu na uho: Pomagajte, pomagajte, priskočite vsak po svoji moči, da se tudi te ovčice pripeljejo v zavetje naše sv. cerkve. Res je naša vlada v ta namen odločila precejšnje doneske, pa prišli so v nezveste roke in potrosili se drugače. Ne manjka tudi trinogov, ki neizrečeno neusmiljeno ravnaajo z Indijani ter jih tako hujskajo proti

belim. Pa tudi umazanih, brezvestnih časnikarjev je mnogo, ki dražijo vlado zoper reveže Indijane. Gledé na vse to povzdignem zopet svoj glas za to-le prošnjo: „S slabotnim glasom Vam jaz starček iz srede svoje puščave kličem na srce: Zjedinite se in ustanovite v imenu Jezusovem društvo za spreobrnjenje in oliko Indijanov, katerih še nad 100.000 živi v temni nejeveri, kateri bodo pogubljeni na duši in telesu, če se jim kmalu ne pomaga.“

Ta list nam zopet kaže njegovo gorečnost za spreobrnjenje Indijanov; hotel je biti vsem vse, posluževal se vseh pripomočkov, da bi vse pripeljal v hlev Kristusov. Budil je svoje katoliške sodržavljane, naj z dobrodelnim društvom pomagajo misijonarjem.

Med tem so tudi po Slovenskem marljivo nabirali darov za slovenske misijonarje med Indijani, zlasti po uredništvu „Danice“. Za te milodarove se je čast. starček zahvalil v več listih. Tudi kot vezilo za zlato mašo so mu Slovenci poslali po uredništvu „Danice“ lepo svoto 403 gld. 42 kr. — Ne morem drugače, nego da še jedenkrat opomnim, kako dobro se obrne vsa knovčič, ktereга daruješ, verni Slovenec, za misijone med divjaki. Iz do sedaj navedenega si pač že lahko spoznal, dragi čitatelj, koliko s tem pripomoreš za razširjanje sv. vere; nabiraš si v nebesih zakladov, katerih rija ne sne, in tat ne ukrade; za ktere še sam ne znaš, ter si izprosiš obilnega blagoslova Božjega, ker si deležen vseh dobrih del.

Obširno poročilo o svojem in svojega pomočnika gosp. Tomazina delovanju tega leta je poslal sivi starček Ljubljanskemu knezoškofu J. Vidmarju dne 20. listopada iz Krovinga:

„Ker gre h koncu cerkveno leto, naj mi bode dovoljeno svojemu ljubemu domačemu višjemu pastirju in nepozabljivemu svojemu dobrotniku sporočiti o svojem misijonu med Indijani Očipvanskega rodú in o svojem delu med njimi — danes, ko nastopim osemdeseto leto svoje dobe.

Ker so sv. Oče v Rimu podelili tudi nam preveliko dobroto sv. leta, imel sem najprej v čveterih soseskah belih katoličanov, med Francozi, Nemci, pol Indijani in pa po šestih okrajih svojih katoliških Indijanov toliko opravila, da mi ni bilo moči misliti na to, da bi pridobil svoji čedi novih dušic. Odložil sem poduk onih divjakov, ki so se mi ponudili za sv. krst. Pridružil sem le veliko otrok in le nekaj divjakov, večjidel bolnih, na novo Kristusovi cerkvi.

Bilo je pa letos med belimi in Indijani zelo veliko bolnikov. Klicali so me dan na dan na pomoč, naj jim pomagam

k zdravju. S pomočjo Božjo sem bil s svojimi homeopatičnimi zdravili jako srečen. To mi je pridobilo toliko zaupanje pri divjakih, da so me kaj radi sprejemali in poslušali resnice sv. vere.

O svojem letošnjem misijonskem potovanju nimam kaj posebnega omeniti. Ustanovil sem le ob tako zvanem Postrvjem jezeru — Namgos-Okangu — nov misijon. Našel sem tú prav delavne, dobre in nepopačene Indijane, ki so mi obljubili, da radi sprejmó sv. vero, če le dobé duhovnika, ki bi jih podučeval. V ravno tem kraju mi nekega dne nasproti privesla divjak v malem, iz brezovega lubja narejenem čolniciu. Poleg njega sedi žena njegova, ki žalostno pogleduje na umirajoče dete, ki jej v naročju leži. Ogovorim ga; pripovedujem mu o potrebi sv. krsta ter vprašam, bi li ne privolil, da krstim bolno dete. Ko mi odgovori, da ne, ponudim se mu za zdravnika in ogledujem otroka, če bi mu bilo še pomagati. To dopade divjaku. Dete je bilo zeló omazano po obrazu, neizrečeno zateklo in kaj, kaj blizo smrti. Namočim svojo belo rutico v vodo, očedim dete po obrazu; pri tem pa stisnem rutico, da je voda curlala na čelo, in sicer v podobi križa. Sam pri sebi pa sem tiho izrekoval besede sv. krsta. Tako je prejelo dete sv. krst za silo; stariši pa še vedeli niso o tem. „Glej, — rečem materi, — sedaj je tvoje dete očiščeno; je lepo in čisto kakor angelj!“ Mati se mi zahvali in poljubi svoje dete; g. Ig. Tomazin pa, ki me je spremljal na tem potovanju, smehlja se mi prijazno, ker se je udeležil dobrega dela, pridobitve jedne duše; bil je tudi krstni boter.

Moja zdravila sicer niso pomagala; bolno dete je umrlo še isti dan. Ali njegova duša se veseli v nebesih in za me prosi Boga.

V Ličleku — Pijavčjem jezeru — sem oznanoval sveto evangelje nejevernikom in protestantom ter jim natanko razložil resnice sv. vere. Moj predragi sodelovalec v vinogradu Gospodovem, g. Tomazin, pa je prijazno k sebi zbiral otroke, vadil jih v indijanskem branju in podučeval v katekizmu. Sedaj že prav dobro molijo in pojó. Vsled tega je prišlo k meni osem glavarjev, naznanivši mi, da bi se spreobrnil, ko bi ostal jaz pri njih ali pa kak drugi dober duhovnik, da bi jih podučeval v sv. veri. Ti glavarji že — kar je bila vojska — dobro poznajo moč sv. vere. Takrat so taborili tri milje od Krovinga v temnem gozdu, hoteč prihodnji večer napasti Kroving in vse bele pomoriti, ako bi se jim ne udali. Šel pa sem k njim ter jih pomiril. Od one dobe me imajo radi

in me zvesto poslušajo. Nočejo se več imenovati protestanti, niti trpeti njih učenikov med seboj.

Na tem potovanju sem tudi obiskal svoje Indijane ob Misisipu v Mičimičikang-Pakegamu in v Sand-Leku. Kristjane sem potrdil v veri in jih podučil, otroke pa krščeval ter tudi ozdravil mnogo bolnikov. V Sand-Leku je bil tudi stari glavar bolan. Svetujem mu, naj bi sprejel sv. vero ter se dal krstiti. Ta pa pokliče vse svoje podložne možake k sebi ter jih vpraša, kaj bi storili, ko bi sprejel katoliško vero. Odgovoré mu, da bi storili ravno isto . . .

Trudim se, da bi pridobil duš, kolikor največ morem. Še to jesen sem potoval v svoj najdaljši misijon k Rudečemu jezeru, devet dnij daleč; spremljal me je tje le neki Francoz in nazaj star Indijan. Vendar ta pot ni nič škodovala mojemu ostarelemu življenju; doživel sem pa mnogo dušnega veselja. Sprejemali so me veselo in gostoljubno, gostovali me, poslušali moje pridige in sprejemali moje nauke. Veliko se jih je prav goreče udeležilo odpustkov sv. leta. Mnogo otrok in nekaj odraslih sem krstil ter ozdravil z Božjo pomočjo tudi veliko bolnikov. Naposled sem pa vendar moral hiteti, da bi ne bil kje v vodah zamrznil s svojim misijonskim čolničem. Kaj težko sem se ločil od svojih otrok v Kristusu.

Vrnivši se od tod sem obiskal mali svoj indijanski misijon Késlek, kjer stanuje kakih 30 družin. Mudil sem se pri njih jeden dan; krstil sem neko bolno ženo, pa nekaj otrok. Ko bi bil pa mogel mesec dnij pri njih ostati in dan na dan jih podučevati, gotovo bi bili sprejeli sv. krst vsi ti dobrovoljni Indijani.

Ko pridem nekega večera v mesto Ličlek, od koder sem hotel drugo jutro potovati dalje proti domu, pride k meni Indijan in mi pripoveduje, da njegov oče leži na smrt bolan in želi, naj bi k njemu prišel. „Agava bemad isid“ — le malo je še živ — mi pravi. Precej grem z njim. Osem milj daleč stopava po slabih potih in temnih gozdih. Sredi pota nama zapré pot široko in do kolena globoko močvirje; bilo je pa že čez in čez premrzno. Da bi v globokem blatu ne popustil čevljev in nogovic, slečem jih in grem bos čez. Ali joj! kakor stopim, se mi vdere led pod nogo in moje že krvave noge se globoko pogrezujejo v blato; — spomnim se krvavega križevega pota svojega Gospoda in Zveličarja — in prenašal sem vse lahko. Ko pridem na suho, bile so noge vse trde in zamrzle; zmočil sem jih in drgal s suknom; tako sem jih zopet ogrel in oživil. Brez škode na zdravju sem potoval dalje. Pridem do male, iz hlodov sestavljene hiše

starega Indijana. Bila je na kaj lepem kraju, na jedni strani vrt, na drugi prelepo jezero.

Kar začudi se bolnik, ko me zagleda. Ni se me nadejal. Podá mi slabotno desnico in veselja mu zalivajo solze oči. Kaže mi strašno rano, katero mu je v štirih letih naredil narpnsni rak. Prosi me, naj ga podučim, kako bi se spravil z Bogom in srečno umrl. Obljubim mu vse to in ostanem jeden dan pri njem. Dokončavši svoje duhovno opravilo, posloviva se prijazno s sladkim upanjem, da se vidiva kedaj zopet v nebesih.

To je stan mojih misijonov med Indijani. V prihodnje se pa nadejam še veliko boljšega pri svojih Očipvanih s pomočjo Božjo, če mi le kmalu v pomoč priteče nekaj gorečih sodelovalcev in pa, če mi Božja previdnost pošlje potrebnih pripomočkov, da izpeljem kar nameravam.“

Tudi naslednje leto 1866. je sivi starček še hodil po daljnih misijonskih potih; dà, s svojim vrlim vikarjem gosp. Nacetom Tomazinom je ustanovil celó tri nove misijonske postaje na Makvominesu, v Neiačingu pri Ličleku in v Minisingu ob Kėsleku. Slušajmo zopet sivega moža, kako mikalno opisuje svoje delovanje tega leta v sporočilu prem. knezoškofu Ljubljanskemu J. Vidmarju iz Krovinga dne 30. malega srpana:

„Naj smem svojemu domačemu milostljivemu višjemu pastirju sporočiti nekaj vrstic o svojem misijonskem delovanju.

Zadnja zima je bila nenavadno huda, sosebno za me sivega starčka. Zadrževala me je od zunanjih misijonskih potov. Spomladi me pa napade huda prsna bolezen. Šel sem še le meseca rožnika med Indijane. V imenu Gospodovem sem obiskal najprej nekoliko starejih misijonov in z menoj moj namestnik in iskreni tovariš g. Ig. Tomazin. Dobro sva jih podučila in oskrbela. Zraven sem pa še nekaj bolnih ozdravil s svojimi homeopatičnimi zdravili. Ustanovila sva tudi tri nove indijanske misijone. Za to so nas prosili že lani indijanski glavarji sami: na Makvominesu, v Neiačingu ob Ličleku in v Minisingu ob Kėsleku. Bog je blagoslovil moje delo, da sem že s prvim govorom pridobil srca svojih divjakov za sv. vero in krst. Le škoda, da nisem mogel dela dokončati in jih toliko izučiti, da bi bili res krščeni. Zopet so me namreč napadle prsne bolezn; k temu je jelo še živeža primanjkovati. Moral sem se vrniti in delo odložiti na boljše čase.

Meseca rožnik in pa mali srpan sta za divjake čas pomanjkovanja in stradanja. Ta čas nimajo na vrtih kaj dozo-

relega; lov ne izdá nič in pa še ribe zapusté gorke vode in gredó v daljne globočine mrzlega jezera in rek. Takrat nekteri iščejo po gozdih rudečih in črnih jagod, drugi se živé ob ljubju, ki se drži smolnate kože nekterih dreves. Nekterim pa je jed lastna slina. Grizejo namreč smolo, da se prav veliko sline napravi v ustih, katero požirajo.

Najboljši čas za misijone med Indijani je od meseca kimovca do novega leta. Takrat imajo živeža dovolj: vrtnih pridelkov, divjega riža, rib, zverjadi, in ostanejo skupaj doma, da jih je lahko podučevati.

Ravno zavoljo tega jih nisva na tem misijonskem potovanju mnogo krstila, samo nekaj otrok in pa dve ženski, katerih jedna je bila na smrtni postelji, druga pa v sivi starosti, tedaj že tudi blizu smrti, — za kar naj bode Bogu hvala!

Pa še druge sitnosti ima misijonar zlasti o tem času na svojem potovanju. Spremlja ga noč in dan gosti roj velikih indijanskih komarjev, ki ga silo mučijo s svojim strupenim želom, če ni ves zagrnjen. Za starega človeka je pa tudi silno težavno voziti se po vodah v malem indijanskem, iz drevesne skorje narejenem čolniču, ko mora sključen čepeti na tesnem prostorčku, zlasti če je viharno in valovje pluska čez čolniček in čez človeka v njem ter ga premetava semtertje. To ni, kar si bodi za tacega, ki bi se bal smrti.

To vse sem jaz že večkrat okusil, pa vse sem lahko in voljno prestal zavoljo duhovne žetve. Ako indijanski misijonar pomisli, koliko je jedna sama duša vredna pred Bogom, podreti mu ne more srca noben trud in nobeno trpljenje njegovega stanú.

Škoda, da nimam več duhovnikov, da bi jih razpostavil po svojih misijonih. Zeló se bojim, da bi revnih Indijanov ne premotili protestantski pridigarji. Njih ministri namreč vedó porabiti čas pomanjkovanja ter pridejo med stradajoče z obilnim živežem, delé jim ga in zlasti glavarjem dajó darov, da si jih pridobé na svojo stran . . .

Jaz in moj tovariš g. J. Tomazin sva zadovoljna s pičlo hrano in borno pošteno obleko. Le takrat prideva v zadrege, kedar je treba po novih misijonih zidati stanovanj in kapelic za Božjo službo, pa pripomočkov ni. Ali Bog bode že poskrbel in obudil misijonskih prijateljev, da mi pomagajo. Saj vedó, da se s tem udeležé dobrega dela na čast Božjo in zveličanje duš.“

Moči 83letnega starčka so jele pešati; nadlegovale so ga hude bolečine v prsih. Nakopal si jih je s padcem čez neki brun na misijonskem potovanju. Začetkom leta 1867. se je zadrževal le v Krovingu in oskrboval misijone po bližnji oko-

lici. Oskrboval je bolnike duševno, pa tudi telesno s svojo homeopatijo. Ker je pa zopet dobil povabilo od treh indijanskih glavarjev, naj pride k njim, odrinil jo je s svojim pomočnikom g. Tomazinom v kljub svoji bolezni na misijon med Indijane, tri dni daleč od Krovinga.

Tudi je še pričel to leto v Krovingu zidati novo cerkev mesto stare na pol podrte. Blagoslovil jo je meseca oktobra. Vodja bratovščine sv. „Rešnjega telesa“ v Ljubljani, dr. pl. Pauker, je poslal misijonarju potrebne cerkvene opravke. Tudi druge podpore je dobil — iz Gorenjskega lepo altarno sliko. Razun te je imel pa še dve drugi cerkvi v delu v Rohe-Leku in (Preri of st. Marii) Polji device Marije; blagoslovil jih je koncem septembra tega leta.

Na njegovem misijonskem potovanju preko Saut Centry je zadela 84letnega starčka velika smrtna nevarnost. Sedé na visokem vozu zadremlje slabosti. Voz zadene ob kamen in se strese, starček pa pade raz voz na glavo, da je bil dalj časa brez zavednosti. Vendar z Božjo pomočjo še okreva.

Svetujejo mu tovariši, naj zapusti misijon ter se podá v pokoj, pa njegova gorečnost in ljubezen do njegovih Indijanov mu ne pusti tega. Leto 1870. je preživel večjidel na svojem posestvu (farmi) v Ottentailu še precej zdrav in čvrst ter oskrboval bližnjo okolico.

Slednjič ga je starost vendar prisilila zapustiti težavno misijonsko delovanje. „Leto in dan je,“ piše iz Rich-Preri dne 20. prosinca 1872. leta, „kar sem vid že tako zgubil, da ne morem nobenega časnika več brati . . . V 87. letu svoje dobe prav hitro pešam. Predlanskem sem opravljal še lahko dvanajst misijonov v francoskem, nemškem in indijanskem jeziku. Letos so mi moj škof ponudili, naj pri njih počivam, ali k večjemu dopustili oskrbovati kakov lahek nemški misijon. Pa že dvakrat mi je lahen mrtvoudec žugal s smrtjo; uto-lažil sem ga pa še vselej s svojimi homeopatičnimi zdravili. Zdaj pa mi noč in dan po ušesih močno šumi in me močno opominja, naj se pripravljam k potovanju na svoj slednji misijon.“

Vendar pa je zaslužni misijonar Indijanov okrevál še toliko, da je oskrboval v Rich-Preri nemški misijon, kjer je bivalo 40 družin, ki so tudi po moči skrbele za starčka.

Indijanski glavarji so svojega ljubljenca še vedno nadlegovali, naj bi prišel k njim; tako glavar iz Mil-Leka, da bi podučeval krščene Indijane, druge pa krstil. Za to daljno pot prosi tega leta še Leopoldinsko družbo podpore, da bi si zamogel vzdrževati konja in hlapca, ker peš ne more

več hoditi. Le tako bode zamogel še dalje delati za dušni blagor Indijanov.

Vendar so mu moči toliko opešale, da je naslednje leto dal slovo Ameriki.

Naj k sklepu navedemo še na č in njegovega blagonosnega misijonskega delovanja med Indijani, kakor ga opisuje sam po svoji mikalni navadi v misijonskem naznanilu Ljubljanskemu knezoškofu J. Vidmarju leta 1864., prišedši iz Kranjske nazaj v svoje misijone. Najprvo omenja svoja misijonska potovanja, potem pa piše:

„To pot sem Indijanom veliko oznanoval, kako potrebna je katoliška vera, kakošne zveličalne nasledke ima, in pa koliko koristi in dobrote izvirajo iz sv. krsta. Vse sem jim spričeval z besedo Božjo, z zgledi sedanjega in nekdanjega časa. Zavračal sem svoje radovedne poslušalce tudi na znamenja, ki so se v prid njih spreobračanja prikazala na nebu. Na večer pred sv. tremi kralji leta 1855. in zopet 1862. se je bil prikazal sv. križ, postavljen v polnem mesecu, v prelepem rajskem sijanju, ovenčan z lepo mavrico. To verjetno naše indijanske nejevernike ravno tako kliče h Kristusovi veri, kakor je nekdanja prečudna zvezda na nebu tri modre pripeljala molit Kristusa. To moje razlago so si naši Indijani vzeli tako k srcu, da so me povsod prosili, naj ostanem pri njih in jih učim dotlej, da bodo zamogli biti krščeni in postati stanovitni kristjani. To pa mi pri sedanjih preobilnih opravilih ni mogoče. — Razlagal sem jim pa tudi prikazen lanskega leta, ko se je bila 28. grudna, večer pred nedolžnimi otročiči, prikazala prelepa monštranca z vidno hostijo v luni v lepem nebeškem sijanju. Rekel sem namreč, da Jezus — prijatelj malih — v dan nedolžnih otročičev z nedolžnim znamenjem na nebu nejeverske otroke ravno tako kliče h krstu in na pot zveličanja, kakor je še na zemlji živeč vabil male k sebi in jim obetal nebeško kraljestvo. Na to mi je veliko indijanskih mater nosilo svoje male krstit in Kristusu darovat. Prav rad sem jih sprejemal v imenu Kristusovem, in ko so mi divji stariši zagotovili, da bodo nasledovali svojim otrokom v veri, preselil sem jih z duhovnim prerobenjem sv. krsta kakor nedolžna jagnjiča s prisrčnim veseljem k blaženi čedi Kristusovi.

Na tem prav težavnem, pa silno važnem potovanju med divjimi Indijani sem prideloval prav veselega sadú. Veliko nejevernikov sem z Božjo pomočjo po dobro izvoljenih pridigah za trdno naklonil, da sprejmó sv. vero; svoje katoličane

pa sem potrdil v spolnovanju verskih dolžnostij. Vendar pa sem krstil malo odraščениh. Bil sem z misijonskimi opravili preobložen in nisem imel dosti časa, da bi bil zadosti podučil nevedne divjake v verskih naukih in jih krstil. Sem pa prav veliko otrok povsod slovesno krstil, . . . katerih števila vendar tukaj ne povem, da kje ne zajdem v skušnjavo nečimerne dopadljivosti, ali pa v natolcevanje neblage nehvaležnosti: Le sam Bog naj vé, ki v nas dela, ker mi ubogi misijonarji smo le orodje v vsemogočni roki Božji, da so misijoni rodovitni.

. . . . Res, da pri vseh spreobračanjih divjih Indijanov vselej pričem verski nauk s srenjskim glavarjem in oženjenimi moži; vendar najmlajše otroke vselej krščujem najprve iz njih družine, potem po stopinji njih brate in sestre do starišev. Ta pot se mi zdi vselej najhitrejša, da se nejeverska družina ali pa cela srenja spreobrne in naši sv. veri pridobi. Že o začetku svojega misijonskega delovanja med Otavani in Očipvani sem opazil, kako močno ljubijo stariši svoje otroke. Prav posebno pa še najmlajšega, ki ga imenujejo iz prisrčnosti „zajčka“ (obos). Mati svojega najmlajšega otročiča vedno in vedno nosi v naročju, dokler ne more tekati; poljubljuje, objemčka z vso prisrčnostjo svojega majhnička in ravno tako ljub je mali zajček vsej družini. Ako je tak družinski ljubljenec krščen, lahko delo je potem misijonarju, vso družino k veri spreobrniti, ker vsi člani take družine iz srca želé lepe sreče svojega ljubljenečka udeležiti se. S koprnenjem pričakujejo časa, da bodo krščeni, ker z njim vred želé srečni biti.

Ako pa tak otrok pred krstom v nejeverstvu umrje, potem mati tako silno objokuje svojega zajčka, da se do krvi v roke grize, mož pa si žalovanja vsak dan skozi leto očrni obraz z ogljem in vsa družina žaluje za mrtvim ljubljencem. Taki nejeverski družini bi misijonar zastonj ponujal sv. vero in oznanoval korist sv. krsta ter povzdigoval njegove srečne nasledke, ker jim krst odvzame upanje svojega ljubljeneča videti v drugem življenju.

Nekteri zgledi iz skušnje bodo moja na videz ne pravo, pa vendar najboljše šego zastran krščevanja otrok divjakov še bolj opravičili. Leta 1841. grem iz svojega stolnega misijona pri Krivem drevesu v državi Mišigan pri divjih Otavanih na podružni misijon v Grand Travers zavoljo spreobračanja divjakov. Naletim nejevernico na smrtni postelji zavoljo presilnega žalovanja, ker jej je bila umrla hčerka.

Podučeval sem bolno z vsem trudom v katoliški veri, popisoval jej nebesa in pekel, opominjal jo, naj sprejme sv.

vero in krst, ter iskal pridobiti njeno ubogo dušo, pa ni bilo moči. Vedno je odrekala iz tega uzroka, ker je njeno dekelce umrlo v nejeveri brez sv. krsta. Umrta je iz ljubezni in žalovanja za svojim otrokom v nejeverstvu.

Drug primerljaj, ki se kaj dobro poda k mojemu misijonskemu ravnanju, dogodil se je tukaj pred tremi leti. Prišla je tú sèm neka indijanska družina. Zboli in umrje pa njen najmanjši otrok v indijanskem stanovanju blizu moje hiše. Vendar pa sem bil umirajočega otročiča na privoljenje starišev krstil in ga krščansko pokopal tukaj na pokopališču. Njegova žalujoča mati je hodila vsak dan na grob jokati po mrtvem sinku. Neki dan stopim k njej ter jo vprašam, zakaj tako nezmerno žaluje za svojim otrokom. Ona pa mi je odgovorila: „Moj zajček je zmiraj tako rad, rad jedel in jaz sem ga zmiraj dobro nasitovala. Sedaj moj zajček leži že osem dnij v grobu brez kakega živeža, pač more tedaj lačen biti, ker ne dobi nič jesti!“

Razjasnil sem jej, da mrlič ne potrebuje živeža, ker počiva v tihem spanju, dokler ne bode sodnji dan vzbujen ter bode kakor lep angelj vstal živ iz groba. Njegova lepa duša pa se razveseljuje v nebeški svitlobi pri ljubem Stvarniku vsa srečna ter je vedno nasitovana in nikoli ne trpi lakote. Tako potolažena mi reče: „Če je tako, ljubi oče, prinesem ti tudi svoja druga otroka h krstu in potem sprejmeva sv. vero in krst tudi jaz in moj mož, da pridemo vsi k svojemu zajčku v nebesa in ne bodemo trpeli nikoli več lakote.“ — Tako je najmanjši otrok v mojo tolažbo v kratkem času k sv. veri in krstu za seboj potegnul vso družino.

Ne smem pozabiti, da bi še jednega lepega, tukaj primernega dogodka ne omenil.

V Grand Traversu na Mišiganskem je živel pri Otavanih prav imeniten nejevernik s svojo ženo in deseterimi otročiči. Večkrat sem ga o svojem misijonarjenju obiskal in iskal ga pridobiti sv. veri z učenjem in opominjevanjem. Vselej mi je dal sumljiv odgovor: „Panima nagač“ — potlej pozneje! Okrajšati njegov „panima nagač“, svetujem dobremu možu, naj mi dá precej sedaj krstiti le svojega najmanjšega otroka in ga darovati Velikemu Duhu, pozneje pa vsak mesec jednega večjih otrok za njim, dokler ne pride vrsta na mater in njega. Privolivši v to mi dá smeje roko. Tako se je res godilo. Mali ljubljencek je privabil blagoslov Božji v hišo. Od istega časa dobri stariši niso nikdar zamudili krščanskega nauka. Otroci so pa pridno hodili v šolo in skozi leto in dan je bila

vs a prav dobro podučena družina krščena in olikana ali civilizirana. Ker se je pa s krščanstvom ljubezen te dobre družine vnela še veliko bolj, rekla je mati te družine, da ne bi imela miru, ko bi ne videla svojih otrok vse svoje žive dni pobožno skupaj živeti. Pridni mož je zidal torej dvastropno hišo za svoje otroke in vnuke, da z vnuki vred lahko do smrti starišev vsi skupaj ostanejo. Pač sem bil vesel o svojem odhodu iz Mišigana, ko sem imel samo v tisti hiši štirideset oseb jedne same prav pobožne družine, ktere sem vse jaz krstil.

Tudi druge nejeverske družine so jele posnemati zgled one oblagodarjene družine in moja šega v spreobračanju nejevernikov je bila od Boga tako obilno oblagodarjena, da je bila imenovana srenja v dveh letih vsa katoliška. Jednako se je godilo z drugimi misijonskimi občinami pri Otavanih. V petnajst letih je bilo spreobrnenje skoro čisto dopolnjeno.

Ravno ta misijonska šega pri spreobračanju divjakov mi služi tukaj pri Očipvanih. Odraščene začnem učiti, otroke pa precej krščevati, če mi le stariši privolijo. Tako vselej po najkrajši poti dosežem svoj namen. Misijonar mora delati z divjaki svojega misijona, kakor priden pastir s svojo čedo. V lepem novem ovčjaku pripravi svojim ovčicam dobre piče za zimo; kliče in vabi jih noter — pa zastonj. Tudi za brezovec ne marajo, da bi vanj šle, ker se jim bolj prileže prosto okrog letati in po navadi na zelenem pasti se. Obide pa pastirja dobra misel, vzame v naročje najlepše jagnje in ga nese v ovčjak. Starka beketa za svojim ljubljencem, za njo gre oven, pa tudi vse druge jednako storé ter gredó noter, kjer so mraza in volkov obvarovane, kjer jih ljubi pastir oskrbljuje z vsem, da pri dobri klaji živé prav zadovoljno. Po taki poti sem svoje ljube Otava-Indijane v Mišiganu v kratkem času z Božjo pomočjo spravil v ovčjak Kristusov, in s to misijonsko šego upam tudi divje Očipvane sklicati v občestvo svetnikov. Tukaj pa gre to delo veliko bolj po času, kakor tamkaj; ker tukaj je moj vinograd veliko večji, misijonski pomočki pa so veliko manjši in tudi moja moč dosti slabša mimo tamkaj. Da bi pred smrtjo videl Očipvanski narod spreobrnen! — naj se zgodi!“

Med tem tudi domovina ni pozabila svojega slavnega rojaka. Rojaki so mu po prizadevanju uredništva „Danice“ marljivo pošiljali podpore za njegove misijonske potrebščine. „Katoliška družba“ v Ljubljani ga je izvolila častnim članom, odbor „Slovenske Matice“ pa ga je hotel počastiti s tem, da mu je leta 1871. poslal vse po „Matici“ izdane knjige.

Petnajsto poglavje.

Zadnji dnevi Pirčevega življenja; njegova smrt in pogreb.

Če tudi na večer njegovega življenja še ni bila izpolnjena njegova gorka želja, da bi bil pripeljal v hlev Kristusov vse Očipve-Indijane, kakor je Otava-Indijane, vendar je postavil temu trden temelj. Zapustil je v svojih indijanskih misijonih dva goreča misijonarja in naša rojaka, da dovršita delo. Kroving, Ličlek, Kés-Lek, Red-Lek in druge postaje ob Misisipu je prevzel v oskrbovanje čast. g. Buh, zahodnje pokrajine okoli Otter-Taila in drugod pa čast. g. J. Tomazin.

Že jeseni leta 1872. bi se bil čast. g. oče Pirec vrnil v svojo domovino z g. misijonarjem Čebulom, iskat si tú groba. Pa zadržala ga je še „Knjiga zmernosti“, ki še ni bila gotova za tisk. Hotel je pred svojim odhodom še ustanoviti v Minesoti bratovščino zmernosti. Ko pa je poravnal vse reči, podá se mnogozaslužni 88letni starček v spremstvu svojega namestnika g. Tomazina na daljno pot v Evropo, da preživi večer svojega življenja v tihem pokoju v svoji domovini. V 3. dan meseca septembra 1873. leta se poslovi od čast. g. J. Čebula, prišedšega ravno iz domovine; dne 6. septembra pa sta odrinila z Nijorka na širno morje. Milostljivi škof je imel namreč toliko spoštovanje do „očaka indijanskih misijonarjev“, da mu je odločil za spremljevalca njegovega dosedanjega vikarija in naslednika. V Ljubljano sta dospela dne 3. oktobra.

Koliko se je trudil blagi starček koristiti tudi še pozneje iz Amerike svojemu narodu, videli smo iz mnogih njegovih poročil, če tudi vseh nismo zamogli posneti. V kmetijskih in gospodarskih zadevah sta si prav marljivo dopisovala z gosp. F. Šmidom. Ni dopovedati, s kolikim veseljem sta se stara prijatelja objela in pozdravila, ko sta se zopet videla.

Kako neumorno delaven je bil 88letni starček, svedočijo nam pesmi, ki jih je koval na barki gredé domú. Postavimo tú-le:

Pesem od misijonarja Baraga. *)

Poslušajte, ljubi Kranjci,
Kaj vam dobrega povém,
Kar v deželi indijanski
Videl sam sem ino vém.

Bog duhovne zvoli kranjske
Indijane sprebrnit;
Pošlje jih za misijonarje,
Divje ajde pokrstit.

*) „Danica“ l. 1873., str. 333.

Prvi zvoljen in poslani
 Bil je gospod Baraga,
 Modri ino prav učeni
 Misijonar iz Kranjskega.

Velik dar zares je storil
 On za vero, za Boga,
 Ker grajščino je popustil,
 Odpovedal se blaga.

Naglo je pa bil pripravljen
 Na Indijansko se podat,
 Med nevernike postavljen
 Evangelj oznanovat.

Bog misijon je blagoslovil,
 Divje ajde razsvetlil,
 So duhovna poslušali,
 Ker lepo jih je učil.

Brez števila jih je krstil
 Za Gorenjim jezerom,
 Prav veliko duš pridobil,
 Veselil se z Jezusom.

Baragu je čas pretekel,
 Zbolel je ino umrl,
 Lepo je ta svet zapustil
 In gorak v nebesa šel.

Lep izgled je misijonarjem,
 Vsem Indijanom pomočnik;
 Svitla slava tudi Kranjcem:
 Ker v nebesih je svetnik.

Mnogozaslužni misijonar si je v svoji domovini izbral začetkoma za svoje bivališče svoj rojstni kraj Kamenik, kjer je bival v samostanu očetov frančiškanov. O tej priliki je imel tudi pisatelj teh vrstic priliko spoznati slavnega moža ter občudovati njegovo ponižnost in radodarnost, kakor sploh njegovo globoko pobožnost. Tudi je čul marsiktero črtico o njegovem življenju iz ust ljubeznivega starčka. Na prizadevanje cerkvene gosposke je dobil kot bivši župnik pokojnino, ob kateri je živel. Na spomlad naslednjega leta se je iz Kamenika preselil v Ljubljano, kjer je bival v šenklaški duhovniški hiši. Tú je dne 22. januarija leta 1880. v 94. letu svoje dobe mirno v Gospodu zaspal ter šel po plačilo za dela, ki si jih je nabral v 40. letih svojega trudapolnega delovanja med Indijani.

Njegov pogreb je bil slovesen, kakor gre tolikanj zaslužnemu možu, ktereга slava se razlega po starem in novem svetu. Zadnjo čast mu je skazala Ljubljanska duhovščina s knezoškofom dr. J. K. Pogačarjem na čelu, razna društva in zastopništva. Rakev je bila olepšana z znamenji mašnikovega stanú in z lepimi venci. Pred njo pa je nesel služabnik na blazini lavorjev venec z zlatim napisom na črnih svilnih trakovih: „Očetu umne sadjereje kmetijska družba Kranjska.“

Pač veljajo o njem besede, s kterimi je poslaval stolni prošt J. Zupan slavnega moža na grobu:

„Blagor mrtvim, ki v Gospodu zaspé, zakaj njih dela gredó za njimi.“ — Teh besed sv. pisma sem se spominjal, kolikorkrat sem mislil na slavnega mrtveca. S tem čutilom sem ga sém spremil, te besede mu kličem tukaj v grob.

In vi, ki ste mu skazali slednjo čast, gotovo z menoj vred kličete: Blagor mrtvim, ki v Gospodu umrjó, zakaj njih dela gredó za njimi.

Moj Bog! kako mnoga so dela, ki jih je dovrševal ranjki kot misijonar v Ameriki skozi štirideset let med divjimi Indijani! Koliko dela v noju svojega obraza, koliko skrbi, koliko truda je imel na potovanju, pri podučevanju divjakov, pri pridigovanju v nemškem, francoskem, angleškem in indijanskem jeziku! Kolikokrat je trpel lakoto, žejo, mraz in vročino! Koliko nevarnostij je prestal, da bi le divjakov pridobil naši sv. veri, — da bi rešil le obilno duš! Koliko je storil tudi v kmetijstvu ubogim Indijanom v prid! — Prebivalci po mestih, vaseh in kočah, po hribih in dolinah američanskih bodo vse to pripovedovali od roda do roda, — mi ne vemo za vsa njegova dela, pa zapisana so v bukvah večnosti, kamor so ga spremila. Slavni ranjki je bil veselje, lepota in čast misijonarjem, mašnikom naše sv. cerkve, naše škofije, naše Kranjske dežele!

Katoliški cerkvi, posebno pa prečast. rajncega duhovnim otrokom v Ameriki in tudi nam so tolažilo besede, ktere so govorili učeni papež Benedikt XIV., ko so jim naznanili, da je umrl sedaj svetnikom prišteti misijonar Leonard Portomavriški; rekli so: „Veliko smo z njim zgubili, pa zadobili modrega besednika v nebesih.“ V oziru pobožnega življenja, bogate delavnosti v Gospodovem vinogradu, žive vere, ki jo je ohranil in nejevernikom oznanoval, dobre vojske, ki jo je vojskoval rajnki misijonar, mislim, smemo zaklicati z besedami sv. cerkve: „Francišek, tukaj ubog in ponižen, gre bogat v nebesa, češčen je z nebeškimi pesmimi“.

Tako tedaj počivaš, dragi brat v Kristusu, Francišek, daleč od svojih ljubih otrok, svojih Indijanov, tukaj v blagoslovljeni zemlji svoje ljube domovine! Tako počivaš tukaj med mašniki Božjimi in služabniki Kristusovimi, goreči duhovni pastir, neutrudljivi, Božje ljubezni vneti, mnogozaslužni misijonar američanskih Indijanov. Tako počivaš, visokočastiti rojak, med duhovnimi brati in sodelavci v Gospodovem vinogradu, na strani prečast. škofa, ki so te mašnika posvetili. Ti z njimi vred spiš. Jeden pa nad vami čuje, Jezus Kristus, dobri pastir, ki ste k njegovim nogam položeni, ki vam s križa kliče: „Jaz sem vstajenje in življenje; kdor v me veruje, bode živel, če tudi umrje.“

Počivaj torej, goreči delavec v Gospodovem vinogradu, počivaj od truda svojega dolgega, težkega dela, od teže in

vročine, ki si jo prenašal! In veselo naj zabuči v tvoj grob trobenta angeljeva, ki te bode iz spanja vzbudila in veliko jutro vstajenja vsega mesa v sveti raj poklicala na desnico Božjega Sodnika, v kraljestvo nebeškega Očeta.“

Prečastiti gospod kanonik A. Zamejec je poskrbel z nekterimi prijatelji, da so postavili zaslužnemu misijonarju dostojen spomenik na grob.

Tudi v Ameriki se hvaležno spominjajo našega slavnega moža. Dne 20. maja 1885. leta je katoliška občina pri sv. Klavdiji v Stearnškem okraju slavila stoletnico njegovega rojstva in tridesetletnico, kar je maševal prvikrat na tem kraju.

„In kak razloček med takrat in sedaj!“ piše o tem čast. g. misijonar Buh. — „Takrat so se vlačile cele tolpe divjih Indijanov, vojskujočih se jeden proti drugemu, po še neobdelani pokrajini, — sedaj si podajajo omikani narodi spravljivo roke v deželskem in gospodarskem življenju. Takrat ni bilo ne duha ne sluha o poti in stezi, sedaj pa je polno cest in mostov. Takrat je bilo videti le indijanskih ladjic iz brezovega lubja na Misisipu, sedaj pasemo oči s pogledom na ponosne parnike. Takrat so bila velikanska plesišča — „Midevvin“ — malikom na čast, sedaj pa krasne, prečastitljive cerkve, iz katerih Vlada rju sveta doni slava neprenehoma. Le trideset let je preteklo . . . in danes je sv. Klavdij imenitno mesto v Minesoti in sedež prvega škofa severne Minesote. Da se je morala tema umakniti luči, gre hvala očetu Frančišku Pircu, kteremu bodi blagi spomin!“

Kakor dve svetli zvezdi na jasnem nebu lesketali se bode vedno v zgodovini Indijanov imeni: Baraga in Pirc — Sloveniji v ponos, da ima tako vrle sinove!

KAZALO.

	Stran
Uvod	5
Prvo poglavje. Pirčev rojstni kraj, mladost in delovanje na Kranjskem	7
Drugo poglavje. Pirec gre v Ameriko; njegova prva misijonska postaja v Lakroá (pri sv. Križu)	10
Tretje poglavje. Pirčevo misijonsko delovanje v Šmariji (Saut), na otoku sv. Jožefa in v Kithimitigongu	19
Četrto poglavje. Pirec ustanovi iz Šmarije misijonski postaji v Mihipikotonu in Okvanikisinongu	25
Peto poglavje. Pirec ustanovi misijonski postaji v Grand Portazi in Fort Williamu	30
Šesto poglavje. Pirčevo misijonsko delovanje v Krivem drevesu (l'Arbre-croche); krst zadnjega pagana v Lakroá; razloček med katoliškimi in protestantskimi misijonarji; misijonska postaja med Očipve-Indijani ob Reki golobov (Omni Sibi)	38
Sedmo poglavje. Pirčevo daljno misijonsko delovanje v Krivem drevesu; ustanovitev misijonske postaje na otoku Amikvagendi; njegovo slovstveno delovanje in poročila o kmetijstvu	45
Osmo poglavje. Pirčevo daljno misijonsko delovanje v Krivem drevesu in okolici; tudi dobi pomočnika Ignacija Mraka	54
Deveto poglavje. Pirec gre v Minesoto k Očipve-Indijanom ter ustanovi misijonski postaji v Krovingu in Milleku (Mil-Lacke)	61
Deseto poglavje. Pirčevo daljno delovanje v Krovingu in okolici; dobi pomočnika L. Lavtizarja; ustanovita misijon ob „Rudečem jezeru“; Lavtizar zmrzne, njegov spomenik	68
Jednajsto poglavje. Misli gospoda misijonarja Pirca o bolezni podzemljic, trte in sadja	75
Dvanajsto poglavje. Pirčevo misijonsko delovanje l. 1861 in 1862.; upor med Indijani	81
Trinajsto poglavje. Oče Pirec na Kranjskem; poslovilno pismo kmetijske družbe; novi misijonarji; popotovanje v Ameriko	89
Štirinajsto poglavje. Pirčeva daljna poročila o misijonskem delovanju; novi misijonarji; način njegovega misijonskega delovanja	92
Petnajsto poglavje. Zadnji dnevi Pirčevega življenja; njegova smrt in pogreb	108

